АРХІТЕКТУРА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ



КИЇВ **10-11** 1938

ВИДАВНИЦТВО „МИСТЕЦТВО“

АРХІТЕКТУРА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

ОРГАН СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ УРСР

ЖОВТЕНЬ—ЛИСТОПАД, № 10—11

Міста Радянської України до XXI роковин Великої Жовтневої соціалістичної революції

В. С. Черновол—народний комісар комунального господарства УРСР

До Великої Жовтневої соціалістичної революції в будівництві міст кол. Росії, як і в усьому капіталістичному господарстві, панували стихія і безплановість. Трудящі Радянського Союзу, ставши господарями країни, дістали тяжку спадщину від капіталістичного минулого в вигляді хаотично забудованих міст. Характерною особливістю цих міст був поділ на центр, у якому жили капіталісти і багатії, та робітничі окраїни, забудовані без мінімального піклування про умови життя трудящих. Капіталісти дбали тільки за себе, за своє здоров'я, а робітників залишали в антисанітарних, згубних для життя умовах.

Велика Жовтнева революція, поваливши капіталістичний лад у нашій країні, в корені змінила шляхи розвитку наших міст. В центрі уваги стало ленінсько-сталінське піклування про людину, піклування про поліпшення житлових і культурно-побутових умов трудящих нашої соціалістичної батьківщини.

В галузі будівництва міст Жовтнева революція висунула бойові завдання, записані в програмі комуністичної партії: „... всіма силами прагнути до поліпшення житлових умов трудящих мас, до знищення скупченості і антисанітарності старих кварталів, до знищення непридатних жител, до перебудови старих, спорудження нових, що відповідають новим умовам життя робітничих мас, до раціонального розселення трудящих" і „... рішуче здійснювати широкі санітарні заходи в інтересах трудящих, а саме: а) оздоровити населені місця (охорона грунту, води й повітря)..."

Ці поставлені комуністичною партією завдання потребували величезної роботи в справі соціалістичної перебудови наших міст, в справі будівництва нових і реконструкції старих населених пунктів.

Трудящі сонячної України за роки радянської влади домоглись величезних успіхів у будівництві міст. Міста УРСР вступили на широкий шлях соціалістичної реконструкції на новій матеріально-технічній базі.

Забудовувані за планами, основою яких є піклування про людину, міста Радянської України стали невпізнанні: виросли нові соціалістичні міста і робітничі селища. Світле, здорове і просторе житло, нові будинки соціально-культурних і побутових установ, нові парки, сади і сквери, сотні кілометрів впорядкованих вулиць, водопровід, каналізацію, трамвай, і автобуси одержали трудящі квітучої України за роки Радянської влади.

Протягом лише другої п'ятирічки збудовано 3.700.000 кв. м житлової площі; в 9 містах збудовані нові великі водопроводи; в 12 містах споруджена каналізація, в 6—трамвай. До XXI роковин Великої Жовтневої соціалістичної революції у 97 містах і селищах України є водопровід, у 19 містах—каналізація, в 20 містах—трамвай. Житлове, соціально-культурне і комунальне будівництво в наших містах з кожним роком поліпшує умови життя трудящих, з кожним роком дає змогу все повніше забезпечувати трудящих всіма видами обслуговування.

Наші успіхи величезні. Їх видно на кожному кроці,



Дніпропетровськ. Проспект ім К. Маркса

в кожному населеному пункті, починаючи від районного центру і до столиці вільної квітучої України— Києва. Колишній купецько-міщанський Київ за роки соціалістичного будівництва виріс і розквітнув. До невпізнанного реконструйовані старі і споруджені нові величезні підприємства. Нові великі житлові будинки одержали трудящі Києва. Реконструйовані і вкриті асфальтом майдани міста—урядовий, вокзальний, майдан перед будинком Верховної Ради УРСР, ім. Калініна та інші. Заасфальтовані вулиці і майдани збагатились десятками нових величних будівель—урядовий будинок, будинок ЦК КП(б)У, будинок Верховної Ради УРСР і багато інших.

Величезні роботи проведені в комунальному господарстві. Закінчується будівництво дніпровського водопроводу, запроваджені нові види міського транспорту—тролейбус, таксі; берег Дніпра на протязі близько 1,5 км одягся в гранітну набережну; сплановуються і озеленюються схили узбережжя Дніпра.

Церковні куполи і дзвіниці в силуеті старого Києва поступаються місцем новим величним спорудам соціалістичного міста, над якими переможно майорить червоний прапор.

Центральний Комітет ВКП(б) і уряд повсякденно і справді по-сталінському піклуються про людей. Це піклування яскраво виявляється в благоустрої наших міст і селищ, у будівництві нових жител.

За останні півтора десятка років у Донбасі спо-



Сталіно. Будинок нового готелю

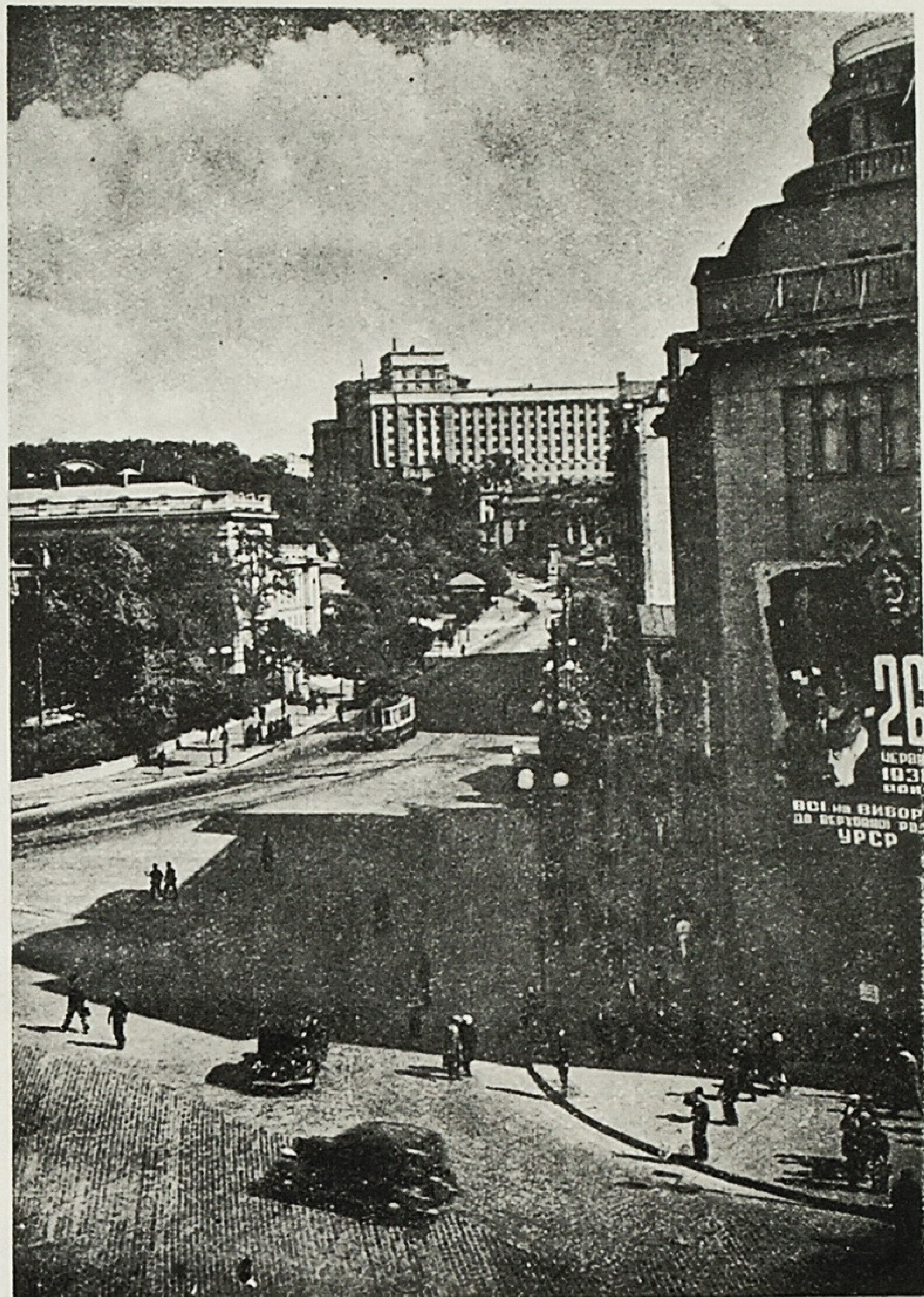
руджено 30.000 будинків вартістю понад мільярд карбованців, у тому числі 27.000 житлових будинків з корисною площею близько 7 мільйонів кв. м. Тільки в семи містах—Сталіно, Макіївка, Ворошиловград, Горлівка, Маріуполь, Костянтинівка і Серго—капіталовкладення в житлове будівництво становлять близько 400 млн. крб.

В результаті стахановського руху надзвичайно підвищився матеріальний добробут трудящих, що спричинилось до широко розгорнутого індивідуального будівництва.

В Донбасі невиданого розмаху набрало і культурнопобутове будівництво: споруджено багато сотень шкільних будинків, клубів, їдалень, лазень, пралень, багато десятків кіно і театрів, лікарень, поліклінік і амбулаторій; споруджено 6 інститутів, 12 палаців культури і багато інших будинків для культурнопобутового обслуговування трудящих.

Донбас, який у минулому потопав у пилюці, вкрився розвинутою системою зелених масивів. Немає жодного селища, а тим більше міста, в якому не було б садів, скверів і бульварів. Парки в Горлівці, Ворошиловграді і Сталіно своєю красою характеризують помітне зростання культури будівництва парків і цілком заслужено можуть бути включені до розряду кращих зразків зеленої архітектури.

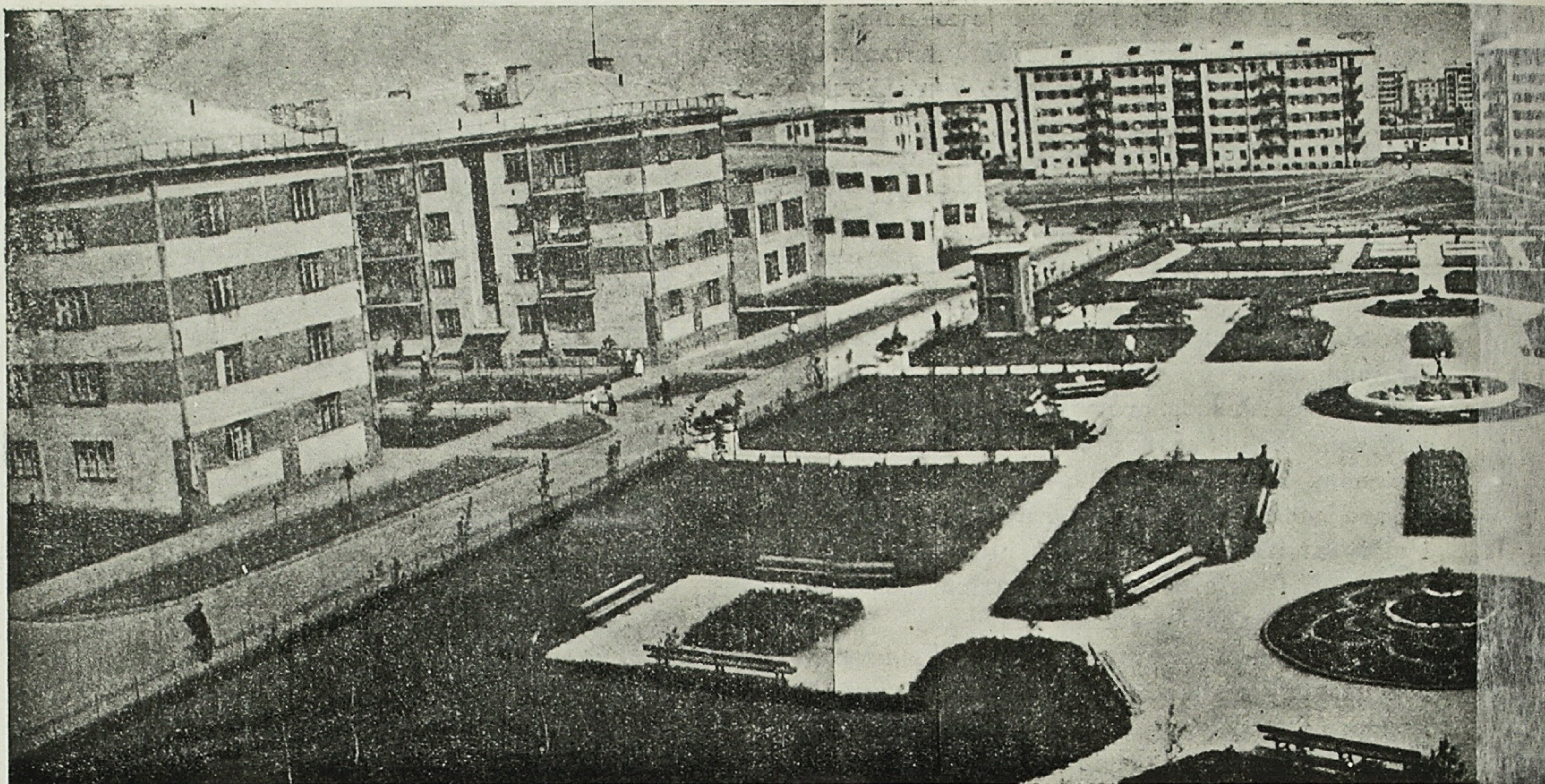
В період сталінських п'ятирічок створена потужна енергетична база не тільки промисловості, але й комунального господарства міст і селищ. У містах Донбаса довжина електросіті досягає кількох сотень



Київ. Майдан III Інтернаціоналу



Сталіно. Палац піонерів і жовтенят ім. М. Горького на вул. Артема



кілометрів, електростанції відпускають щороку понад півтора мільйона кіловатгодин елоктроенергії.

У восьми містах Донбаса споруджено трамвай, який перевозить понад 10 мільйонів пасажирів щороку. Трамвайні колії зв'язують віддалені робітничі селища, заводи і шахти з містами. Довжина трамвайних колій дорівнює понад 300 км.

Нарешті, найважливішим і особливо цінним для Донбаса є спорудження в усіх великих його містах каналізації.

Приклад міста Сталіно найбільш виразно характеризує досягнення соціалістичного будівництва в містах. У 1913 р. в колишній Юзівці було 40.000 чоловік населення, яке користувалось лише 80.000 кв. м житлової площі, здебільшого малоцінної, незручної і позбавленої комунального обслуговування.

В теперішній час у Сталіно проживає близько 300.000 трудящих. Новий житловий фонд міста дорівнює понад 1 млн. кв. м.

В минулому невпорядкована, з маленькими убогими будиночками і землянками, що потопали в грязюці, Юзівка за роки революції стала великим промисловим містом, обласним центром з усіма видами благоустрою, з 44 кілометрами забрукованих вулиць.

Цілком реконструюється Центральний і Жовтневий райони; на нових територіях утворюються райони Східний, Західний і Путиловський. У Сталіно є багато вищих навчальних закладів і інших культурних установ.

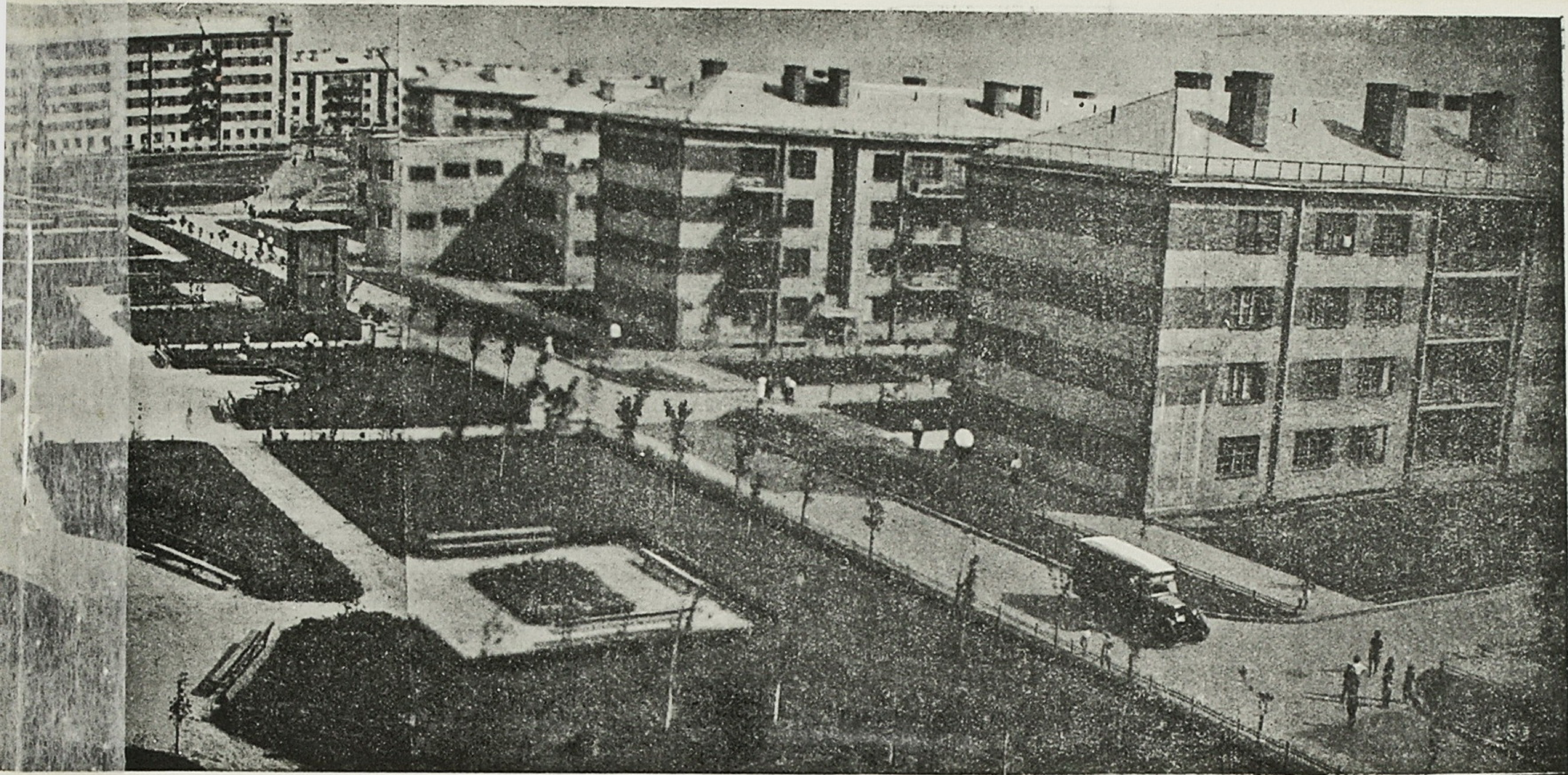
Надзвичайно виразною рисою Сталіно стало озеленення. Колись у місті зрідка лише траплялися миршаві деревця, а тепер Сталіно стало містом великих зелених масивів (всього 789,9 га), архітектурно оформлених і організованих для широкої культурномасової роботи і оздоровлення трудящих.

У Сталіно споруджений водопровід з розвідною сіткою першої черги в 65,5 клм, каналізацію з очисними спорудами і сіткою першої черги в 36 км, і колекторів у 9,5 км, трамвайне господарство з 11 маршрутами і 45 км колії по осі вулиць.

Десятки міст УРСР, як і Сталіно, виросли з невеликих занедбаних селищ (Ворошиловград, Краматорськ, Горлівка і ін.). В цих містах створені нові, прекрасні умови для життя трудящих.

Про величність наших досягнень можна скласти уявлення, зокрема, по місту, створеному на пустирі коло легендарних дніпрівських порогів—Великому Запоріжжю.

З побудовою Дніпровської гідроелектростанції на правому і лівому берегах Дніпра, де колись буяли степові трави, виріс величезний індустріальний центр—зелене місто Нове Запоріжжя. Металурги, електрики, будівельники і службовці одержали просторі впорядковані квартири, про які до революції вони могли тільки мріяти.



Робітниче селище Харківського тракторного заводу. Сквер в одному з кварталів

Нове Запоріжжя з кожним роком розростається і поступово з'єднується з старим містом—колишнім Олександрівськом. Ріст цього міста вражає. У 1913 р. в глухому Олександрівську жило 65,5 тис. чоловік. Тепер у соціалістичному місті Запоріжжі живе понад 300 тис. чоловік.

На обох берегах Дніпра в Новому Запоріжжі, де живуть робітники Дніпровської гідроелектростанції і інших індустріальних гігантів, прокладені нові заасфальтовані вулиці, зелені бульвари прикрашені скульптурами і фонтанами. У місті густа сітка навчальних закладів. Споруджені дитячі садки, ясла і багато інших установ для задоволення соціально-культурних і побутових потреб населення. Радісним стало життя трудящих у новому, соціалістичному місті Велике Запоріжжя.

Велика соціалістична революція, особливо епоха сталінських п'ятирічок, що викликала бурхливе будівництво в країні, змінила архітектурний образ багатьох міст. В силуеті майже всіх міст України з'явились нові домінанти, виникли і виникають нові архітектурні центри, змінилось обличчя цілих районів.

Хоч в архітектурі деяких нових споруд були різні помилки—від примітивного схематизму більшості будинків, споруджених у період до початку першої п'ятирічки, до еклектичних праць деяких архітекторів, проте архітектурної значимості будівництва перших років революції не можна не дооцінювати. Яскравим прикладом архітектури цього періоду може бути будівництво Харкова, зокрема його майдан ім. Дзержинського, архітектура якого вплинула на силуетність забудови, на створення об'ємної композиції.

Дальший розвиток нашої архітектурної практики на Україні, хоч і позначався деякою погонею за зовнішнім „багатством" фасадів, ігноруванням специфічних особливостей, властивих різним типам споруд, свідчить про серйозний початок у справі оволодіння архітектурною майстерністю.

Цілий ряд нових житлових і громадських будинків—центральний стадіон Києва, сесійний зал Верховної Ради УРСР, будинки ЦК КП(б)У та уряду і ін.—є незаперечним доказом того, що архітектура нашої Радянської України в цілому стає на справжній шлях соціалістичного реалізму.

Дальший шлях нашої архітектури, визначений ідеєю сталінського піклування про людину, ідеєю обслуговування багатогранних запитів і вимог людини соціалістичного суспільства—це шлях соціалістичного реалізму в архітектурі. Завдання оволодіння соціалістичним реалізмом передбачає критичне освоєння класичної спадщини, широке оволодіння сучасною технікою, оволодіння методами архітектурної організації міських ансамблів, творче засвоєння мотивів народної творчості в архітектурі, розв'язання проблеми зв'язку архітектури з природою.



Робітниче селище Харківського тракторного заводу



Київ. Робітниче селище при Дарницькому вагоноремонтному заводі. Одна з вулиць

Широке розгортання архітектурної критики, розгортання творчої самокритики серед архітектурної громадськості допоможе подолати негативні тенденції і посуне радянське будівництво до створення для нашого щасливого народу виразних, правдивих і радісних архітектурних споруд.

В умовах величезного розмаху міського будівництва, здійснюваного в УРСР, надзвичайно великого значення набувають проектно-планувальні роботи.

За роки соціалістичного будівництва планувальні роботи проводились по 51 місту, з яких 28 мають уже закінчені проекти планування. Проектно-планувальними роботами охоплено також понад 40 селищ.

Планувальні організації УРСР, поруч з розроблянням генеральних планів реконструкції наших міст, складають також детальні проекти планування, в яких розробляються питання будівництва першої черги. Грандіозні роботи над розширенням, реконструкцією і будівництвом наших міст в основному здійснюються на основі проектів планування.

Проте, в справі здійснення проектів планування в справі розміщення міського будівництва в нас є ще величезні дефекти. До будівництва міст доклали своїх рук підлі вороги народу—троцькістсько-бухаринські і буржуазно-націоналістичні агенти фашизму, шкідники. Вороги народу, пролізши в окремі ланки державного апарату, провадили шкідницьку діяльність, спрямовану на дезорганізацію заходів партії і уряду в галузі будівництва міст і селищ.

Посягаючи на життя трудящих, вороги народу проводили нове будівництво в містах і будівництво цілих нових селищ не відповідно до розроблених проектів, а за своїми шкідницькими планами,—поряд з промисловими підприємствами, в зоні задимлення, створюючи цим шкідливі, згубні для здоров'я трудящих умови життя. Шкідники розміщали об'єкти нового будівництва в містах і робітничих селищах всупереч загальним планам розвитку населених пунктів.

В нашій країні найпередовіше в світі законодавство в галузі планування. Воно вимагає, щоб при будівництві нових і реконструкції існуючих населених пунктів забезпечувались найбільш здорові і культурні умови роботи і життя трудящих. Тим часом, у нас протягом останніх років в окремих випадках це законодавство грубо порушувалось. Порушення насамперед мали місце при виборі території заселення. Злочинні дії ворогів народу в цій галузі полягали в



Сталіно. Нова поліклініка в робітничому селищі заводу ім. Коваля

Сосновка. Новий санаторій Курупру





Донбас. Сквер у селищі шахти ім. Менжинського

штучному розкиданні нових дрібних населених пунктів при промислових підприємствах, при чому ігнорувались ближчі, значно кращі міста. Вороги народу всіма заходами домагались того, щоб замість одного культурного, організованого, компактного населеного пункту, забезпеченого всіма видами благоустрою і сіткою культурно-побутових установ, створювати ряд дрібних селищ на невеликій відстані одне від одного, зовсім ігноруючи при цьому вимоги районного планування.

Ця шкідницька практика приводила до величезних зайвих витрат і надзвичайних труднощів у будівництві міст Радянської України.

За вказівками засудженого в справі антирадянського троцькістського центру шкідника і шпигуна Ратайчака, в Лисичанську, відірвано від міста, на лівому березі річки Північний Донець, поблизу хемкомбінату споруджено „тимчасове селище" з капітальних будинків. Там же житлове будівництво заводу „Донсода", кам'яновугільних шахт, районної гідроелектростанції провадилось з грубим порушенням проекту планування Лисичанська.

В Маріуполі колишній начальник будівництва Азовсталі, ворог народу Гугель домігся того, що нове житлове будівництво провадилось відірвано від існуючого міста, при чому на це будівництво були витрачені кошти, асигновані на благоустрій міста.

Вороги народу, що орудували в Дніпропетровську, збудували в зоні інтенсивного задимлення робітниче селище ім. Фрунзе, а на території, зовсім відірваній від міста, збудували залізничне селище.

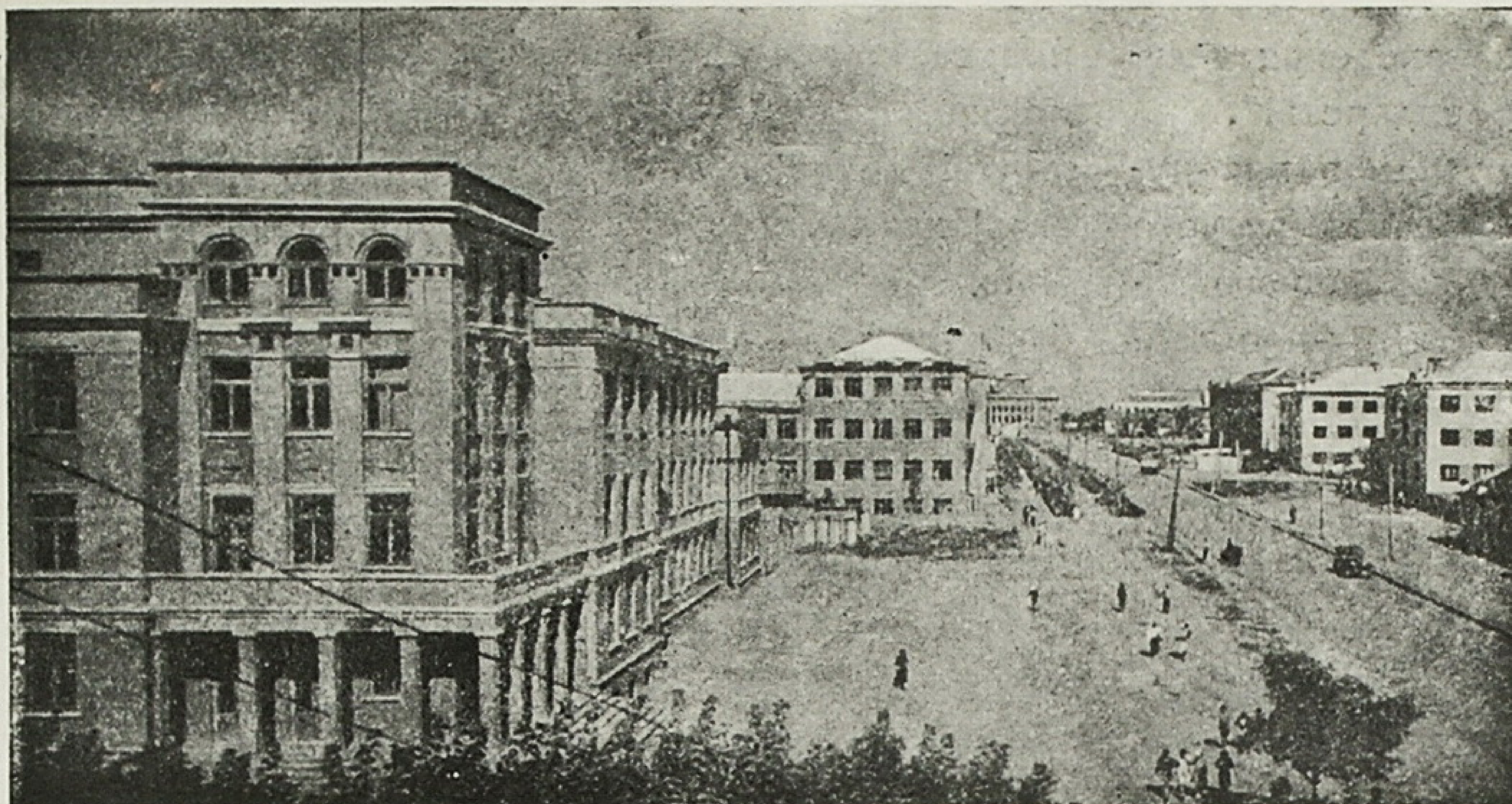
У Горлівці за вказівками шкідників повирубувано найцінніші в умовах промислового центру зелені насадження і в зоні задимлення азотно-тукового комбінату збудовано робітниче селище.

І все ж, не зважаючи на величезну шкоду, якої завдали вороги народу справі соціалістичного містобудівництва, розвиток комунального господарства, будівництво і реконструкція міст УРСР посувається вперед швидкими, небувалими в історії кроками, більшовицьким шляхом, який визначено в сталінському плані реконструкції Москви.

Колосальні успіхи, які ми маємо в міському будівництві, можливі тільки в країні соціалізму, в країні, де переміг труд. Ці успіхи цілком очевидні для всіх. Проте, не можна забувати і про ті великі дефекти, які ще й досі є в міському будівництві, зокрема в житловому. Шкідницькі акти в плануванні і будівництві наших радянських міст можна пояснити лише відсутністю більшовицької пильності, відсутністю або слабкістю самокритики в організаціях, що планують і затверджують плани, безконтрольністю роботи в багатьох з цих організацій, нарешті, безвідповідальністю і політичною короткозорістю багатьох архітекторів, інженерів, економістів, лікарів і інших учасників планувальних робіт.

Найближчим і першочерговим завданням всіх працівників комунального і інших галузей народного господарства повинно бути виявлення і якнайшвидша ліквідація наслідків шкідництва в плануванні і будівництві міст і селищ. Інтереси народного господарства, насущні інтереси найширших трудящих мас вимагають найпильнішої нашої уваги до всіх наболілих питань міського і житлового будівництва, вимагають мобілізації всіх наших сил для виконання цілком ясних і чітких вказівок партії і уряду на цій ділянці.

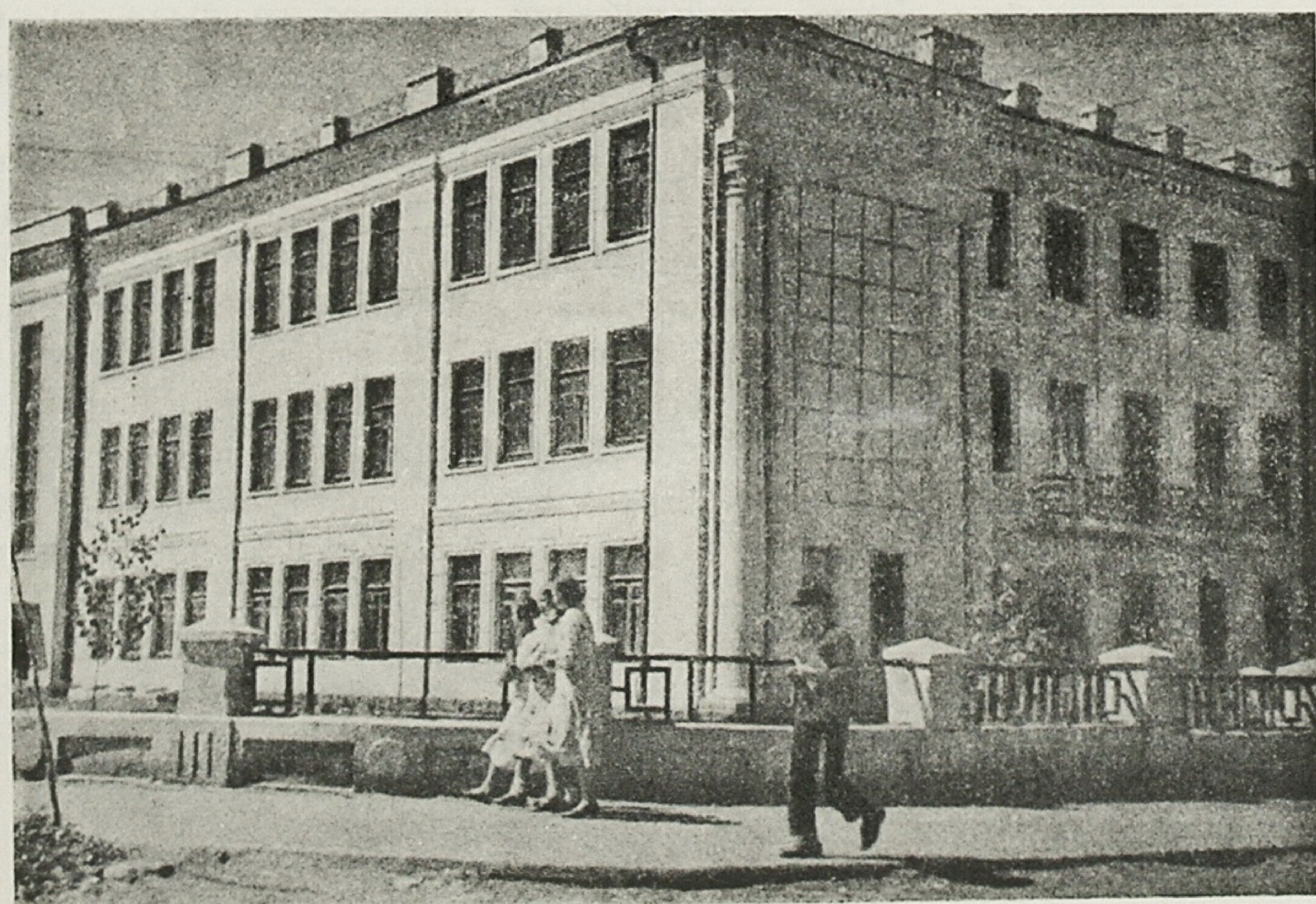
В резолюції XIV з'їзду КП(б)У сказано: „...З'їзд вимагає від усіх партійних, господарських, радянських і профспілкових організацій забезпечити безумовне виконання планів житлового будівництва 1938 р. З'їзд доручає всім партійним, радянським, господарським, комсомольським і профспілковим організаціям взяти під особливий нагляд виконання планів культурно-побутового будівництва, благо-



Тирасполь — столиця АМРСР. Нова вулиця міста



Макіївка (Донбас). Житловий будинок робітників коксохемічного заводу



Нова школа-десятирічка у селищі Ірміно — батьківщині стахановського руху

устрою міст і робітничих селищ, наведення більшовицького порядку в міському господарстві".

Це рішення з'їзду ми повинні неухильно виконувати, пам'ятаючи, що виконання плану житлового будівництва є невідмінною вимогою державного закону. Будівництво жител повинно бути під неослабним контролем партійної, профспілкової і всієї радянської громадськості.

На житлове, шкільне, промислове і культурно-побутове будівництво на Україні в цьому році витрачається мільярд карбованців. Величезні кошти асигновують різні відомства, організації і наркомати. Але ці кошти не завжди використовуються за призначенням. У 1937 р. третина асигнувань, призначених на комунальне будівництво, залишилась невикористаною; неосвоєною залишалась майже половина асигнувань, призначених на житлове будівництво.

Підсумки роботи за три квартали 1938 р. теж свідчать про незадовільне виконання програми житлово-комунального будівництва. Тому найпершим обов'язком інженерів, техніків і стахановців будівництва, керівників і стахановців-передовиків комунальних підприємств повинна бути мобілізація всіх сил і можливостей для цілковитого виконання плану житлово-комунального будівництва цього року.

В розв'язанні найважливіших питань щодо виконання планів житлово-комунального будівництва величезну роль відіграють архітектори.

Ще й досі в справі скорочення строків, поліпшення і здешевлення будівництва належного місця не займає індустріалізація будівництва, вживання найдосконаліших типів і стандартів конструкцій та елементів будівель.

Наркомати, що проводять будівництво, в тому числі і Наркомат комунального господарства, багато винні в тому, що індустріалізація виробництва будівельних матеріалів, як і вся справа індустріалізації будівництва, ще не налагоджені як слід. Проте, треба відзначити, що створення високоякісних, архітектурно розроблених, стандартів для масового індустріального виробництва на вже існуючих і новоорганізовуваних фабриках і заводах—прямий обов'язок архітектурної громадськості. Таких стандартів ми ще й на сьогодні не маємо. Ця хиба може бути пояснена не тільки відставанням будівельної індустрії, але й консерватизмом багатьох архітекторів. Не мало в нас ще є архітекторів, які ставляться до індустріального стандарту з недовір'ям, чіпляються за стару, віджилу кустарщину.

Невідкладним завданням тепер є перегляд норм житлового і комунального проектування та будівництва, що в багато дечому застаріли. Яскравим доказом цього є надмірності в проектуванні і будівництві дитячих установ, що усуваються тепер за вказівками Союзного уряду. Ці принципіальні вказівки цілком стосуються до всіх видів масового будівництва. І тут вирішальну роль відіграють архітектори, проектанти, які, зваживши досвід величезної роботи, виконаної останніми роками, повинні виробити і в конкретних, детально розроблених проектах показати реальність і ефективність нових норм.

Дати проект зручного, економічного типу малометражної квартири—ще цілком не розв'язане завдання, хоч воно вже і ставилось у широкому масштабі і ми маємо в цій галузі ряд проектів. Досвід типового проектування малометражної квартири не систематизований, не вивчений, кращі розв'язання не відібрані, а тому цей досвід не зробив серйозного впливу на реальне будівництво.

Надзвичайно важливі завдання стоять перед нами в справі планування міст. Проектні організації, архітектори-планувальники повинні домагатись скорочення строків проектування і здешевлення проектно-планувальних робіт. Треба старанно перевірити якість планування. Треба, щоб кожне місто забудовувалось в суворій відповідності до плану реконструкції, який повинен бути непорушним законом щодо розміщення міського будівництва. Запорукою успішної реалізації проектів соціалістичної реконструкції наших міст є сувора дисципліна в забудовуванні і безпосереднє керівництво міських рад реконструкцією і будівництвом міст. Важливу роль у цій справі повинні відігравати міські архітектори.

Перед архітекторами Радянської України, перед комунальниками і будівельниками поставлене почесне завдання—виконати вказівки партії і уряду про належне впорядкування міського господарства, про те, щоб будувати швидко і дешево, щоб житла для трудящих були зручні і красиві.

Товариш М. С. Хрущов на IV київській обласній партійній конференції вказав: „Більшовики повинні негайно взятись за міське господарство. Ми повинні привести його в зразковий стан, бо міське господарство—це життя населення міста Києва, це обслуговування трудящих інших міст. Політична гострота цього питання кожному відома і кожний повинен це відчути.

Тому нам треба добре вивчати міське господарство, щоб підняти його на такий рівень, як вимагає цього від нас наш великий Сталін".

Виконання цього найважливішого поставленого перед нами завдання є справою честі кожного партійного і непартійного більшовика.

До XX-річчя Ленінсько-Сталінського комсомолу

Робітнича і селянська молодь ще в передзжовтневі дні показала себе як надійна сила в боротьбі за владу Рад. В ленінському плані збройного повстання робітничій молоді було приділено значне місце. З хвилюванням читаємо ми прості слова Леніна, що свідчать про його довір'я до молоді:

„Виділити найрішучіші елементи (наших „ударників" і робітничу молодь, а також кращих матросів) в невеликі загони для зайняття ними всіх важливіших пунктів і для участі їх скрізь, в усіх важливих операціях, напр.:

Оточити і відрізати Пітер, взяти його комбінованою атакою флоту, робітників і війська, — таке є завдання, що вимагає мистецтва і потрійної сміливості".

Робітнича молодь виправдала високе довір'я вождя. В історичні дні Жовтня юнаки і дівчата разом з дорослими робітниками й солдатами штурмували Зимній палац. Вони були скрізь, де вимагалось мистецтво і потрійна сміливість.

Після перемоги Жовтня молодь під проводом партії зосередила всю свою увагу на зміцненні завоювань диктатури пролетаріату і на захисті її від міжнародної та внутрішньої контрреволюції. Щоб успішно розв'язати це завдання, численні соціалістичні юнацькі організації почали наполегливо висувати питання про якнайшвидше скликання всеросійського з'їзду соціалістичної молоді. За ініціативою петроградської, московської і уральської організацій було утворено організаційне бюро, яке провело підготовку 1 Всеросійського з'їзду. Організаційне бюро випустило спеціальну відозву до молоді. Ця відозва, зігріта могутнім диханням Великої Жовтневої соціалістичної революції, складалась з полум'яних, величних слів.

„...Ми — борці... Нам не страшні бурі... Для нас нема середніх шляхів, а одним-один курс — на соціалізм"...

29 жовтня — 4 листопада 1918 р. в Москві, під віддалений гуркіт громадянської війни, відбувся 1 з'їзд комсомолу.

Минуло два роки напруженої боротьби радянської влади з її запеклими ворогами. На III з'їзді РКСМ Володимир Ільїч Ленін виголосив свою історичну промову про завдання союзів молоді.

Промова В. І. Леніна на III з'їзді РКСМ, так само, як і промова товариша Сталіна на VIII з'їзді ВЛКСМ, з'явилась програмним документом, що визначає всю діяльність комсомолу. Ці промови, мов ті провідні зорі, освітлювали славний шлях комсомолові.

Накреслюючи програму дій для комсомолу і всієї радянської молоді, товариш Сталін у своїй історичній промові на VIII Всесоюзному з'їзді ВЛКСМ в 1928 році сказав: „Опанувати науку, викувати нові кадри більшовиків — спеціалістів по всіх галузях знань, вчитися, вчитися, вчитися якнайупертіше — таке тепер завдання. Похід революційної молоді в науку — ось, що нам потрібно тепер товариші".

І молодь з усім молодечим запалом почала здійснювати настанови вождя. Озброєні знаннями, комсомольці показали зразки соціалістичної праці, овіяного легендами героїзму. Вони підкоряли і підкоряють повітряні простори, моря, ріки і надра землі.

Ленінсько-Сталінський комсомол, як вірний помічник партії, завжди по-ударному працював на всіх фронтах нашого будівництва. Піднісши в роки першої п'ятирічки прапор соціалістичного змагання, комсомол напередодні свого славного XX-річчя розпочав всенародний похід за нове піднесення стахановського руху, за нові успіхи комуністичної праці.

В цей похід включилась вся радянська молодь, виплекана народом, більшовицькою партією і геніальним Сталіним.

Наша молодь є найщасливіша в світі. Це про неї відомий письменник Ліон Фейхтвангер недавно писав: „Так, ця молодь розповсюджує навколо себе владне почуття сили й щастя. Дивлячись на неї, розумієш віру радянських громадян в своє майбутнє"...

Якщо в країнах капіталізму юнак цінується лише як товар, то у нас кожний молодий громадянин — найцінніший капітал соціалістичної батьківщини. Радянська молодь сповнена сили і щастя, бо вона живе в світлу епоху Сталіна.

В ногу з усією молоддю країни прийшла до свята XX-річчя і архітектурна молодь, яка прикрашає міста і села радянської землі новими прекрасними спорудами. Зокрема, комсомольці-архітектори Києва готують славні подарунки країні, закінчують проекти нових будівель, працюють над генеральними планами реконструкції міст і ін.

Архітектурна молодь за проводом партійних організацій провадить теоретичні конференції, влаштовує виставки.

Спілки радянських архітекторів СРСР і УРСР приділяють питанням виховання і росту молоді велику увагу, організовують курси по підвищенню кваліфікації молоді тощо.

В проектних організаціях Києва працює кілька комсомольців-архітекторів, які провадять значну роботу як по реконструкції столиці, так і інших міст Радянської України.

Комсомольці-архітектори беруть активну участь в роботі архітектурно-планувального управління столиці. Районний архітектор С. Гулеватий вже давно працює над розробкою проектів планування окремих районів та майданів Києва. Творчо зміцнівши, він тепер почав працювати над генеральним планом реконструкції Тирасполя й Житомира.

Особливо великий інтерес являє собою останній проект. Житомир, розташований на високих берегах річок Тетерева і Кам'янки, славиться своїми розкішними садами, парками й скверами. Планувальник повинен підкреслити природну красу цього мальовничого міста України. Розв'язуючи це завдання, С. Гулеватий наполегливо вчиться, щоб бути не тільки планувальником, а й добрим архітектором-будівельником.

Його товариш по роботі архітектор А. Грищенко брав участь у плануванні Кривого Рогу, Конотопу й Києва. В останній час він разом з архітектором Г. В. Головком працює над плануванням Білої Церкви. Архітектори вкладають в цю складну комплексну роботу весь свій творчий досвід. План реконструкції міста зберігає і збагачує мальовничі кутки Білої Церкви уздовж річок Рось і Роток.

Працюючи в АПУ, архітектори-комсомольці під керівництвом партійної організації провадили боротьбу з тими, хто захоплювався графічними ефектами плану. Прихильники графічного формалізму не зважали на те, що кожна непродумана лінія на плані це — безліч марно витрачених грошей і цим лляли воду на млин троцькістсько-бухарінських і буржуазно-націоналістичних виродків, які довгий час шкодили в архітектурно-планувальних організаціях Києва.

Деякі молоді архітектори працювали в багатьох містах Радянського Союзу. Так, архітектор О. Тендетнік був на Далекому Сході, на Уралі, на Донбасі. Він проектував там жилі будинки, школи, їдальні.

На кількох великих спорудах працював архітектор Г. Клевайчук, який 11 років тому був чорноробом. Тепер він автор кількох здійснених проектів, співавтор технічного та робочого проекту по ескізу жилого будинку академіка О. М. Бекетова у Києві.

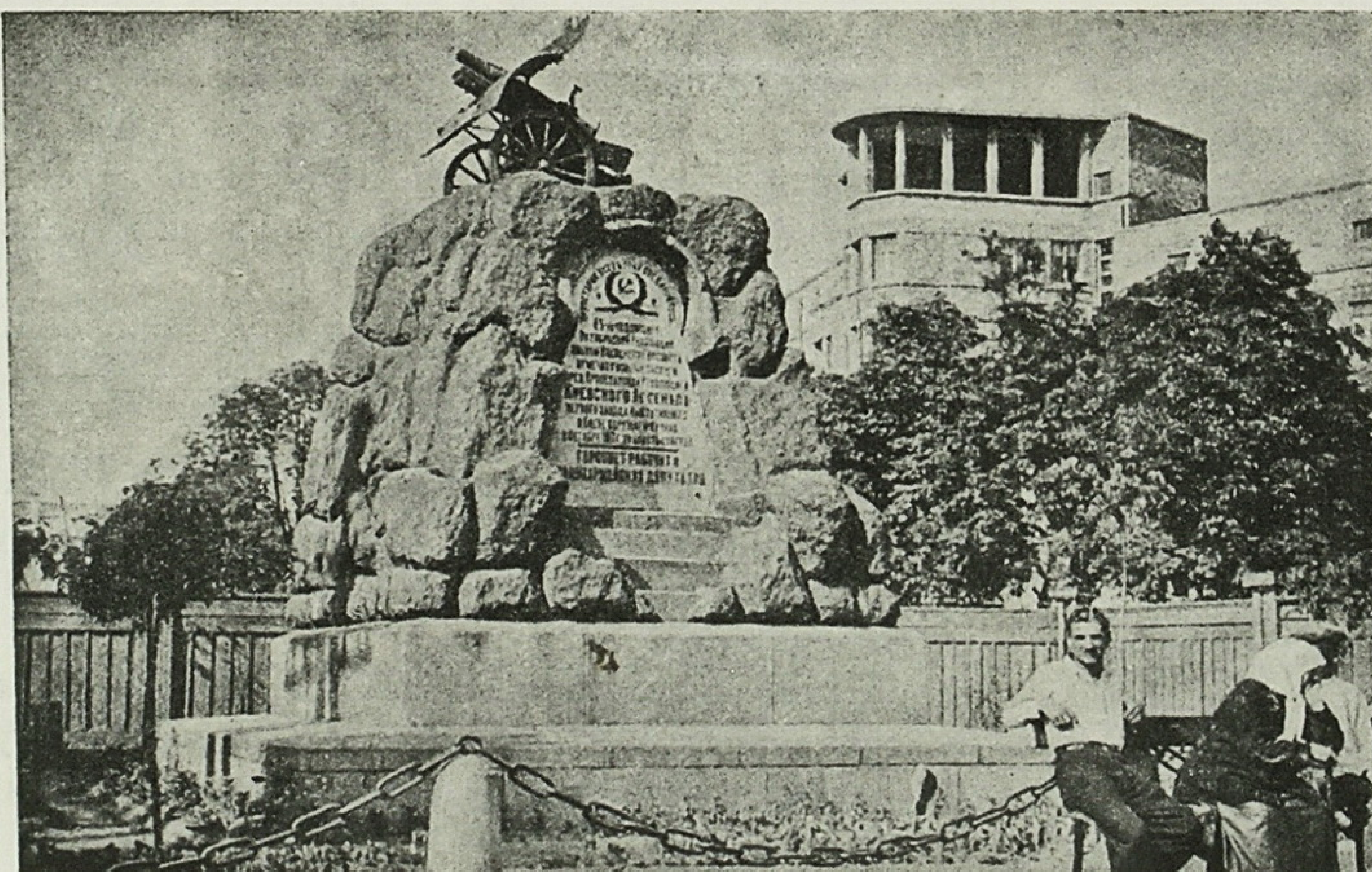
У архітектора Л. Барабаша є ряд здійснених об'єктів. Його останній проект — перший на Україні гараж з відкритою стоянкою автомашин.

Л. Барабаш, як і решта архітекторів-комсомольців, бере активну участь у громадському житті, багато працює над собою (закінчив обласні курси підвищення кваліфікації).

Деякі молоді архітектори працюють над проектами широко відомих об'єктів. Наприклад, комсомолець Бялер закінчив проект пам'ятника комсомольцям, які героїчно загинули у боротьбі з жовто-блакитними бандитами під Трипіллям.

За останні роки висунувся вихованець комсомолу Г. В. Шлаканьов. За проектами цього здібного архітектора в найбільших містах України збудовано чимало жилих домів. В цьому році він закінчив проект Палацу Рад, який будуватимуть в м. Миколаєві.

Безмежний Радянський Союз рік-у-рік прикрашається тисячами прекрасних споруд. Дивлячись на наше грандіозне будівництво, скаженіють фашистські погромники, японські самураї. Вони готують напад на СРСР. Але радянська молодь разом з усім народом грудьми захистить від мерзенних ворогів свою велику батьківщину, свою радість, своє щастя. Радянська молодь, Ленінсько-Сталінський комсомол разом зі всім нашим народом, під проводом партії, збудує величну споруду комунізму.



Пам'ятник арсенальцям — героям Жовтневої Революції в Києві

КИЇВ—СТОЛИЦЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ



Новобудови Києва. Будинок Уряду УРСР на вул. Кірова

Новобудови Киева. Будинок Верховної Ради УРСР



Новий київський аеровокзал

Новобудови Києва. Будинок ЦК КП(б)У на Урядовій площі



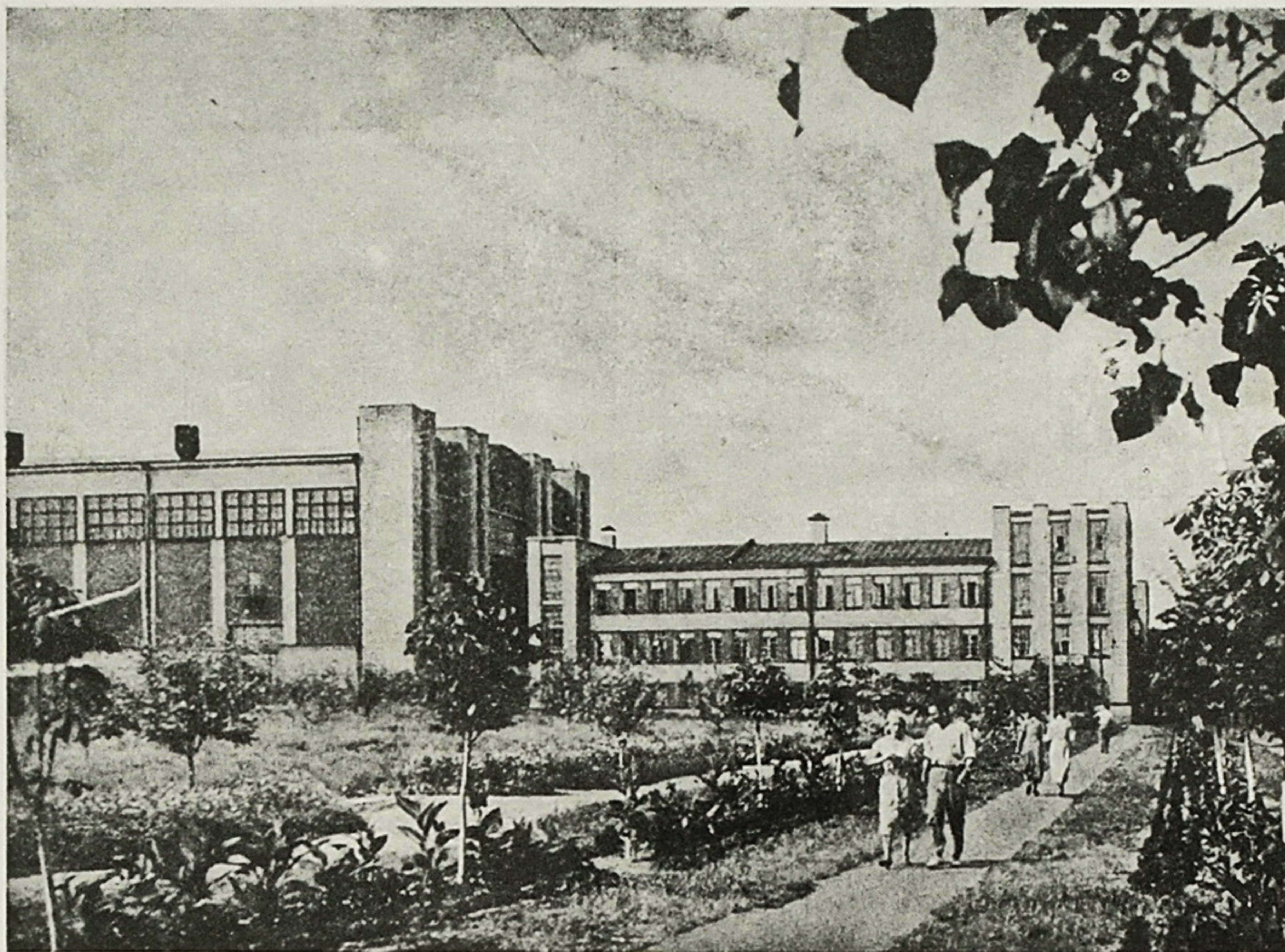
*Хрещатик. Палац зв'язку
і „Гранд-Готель"*



Державний банк УРСР на вул. 25 Жовтня

Київ дворянський і Київ соціалістичний

Проф. П. П. Хаустов



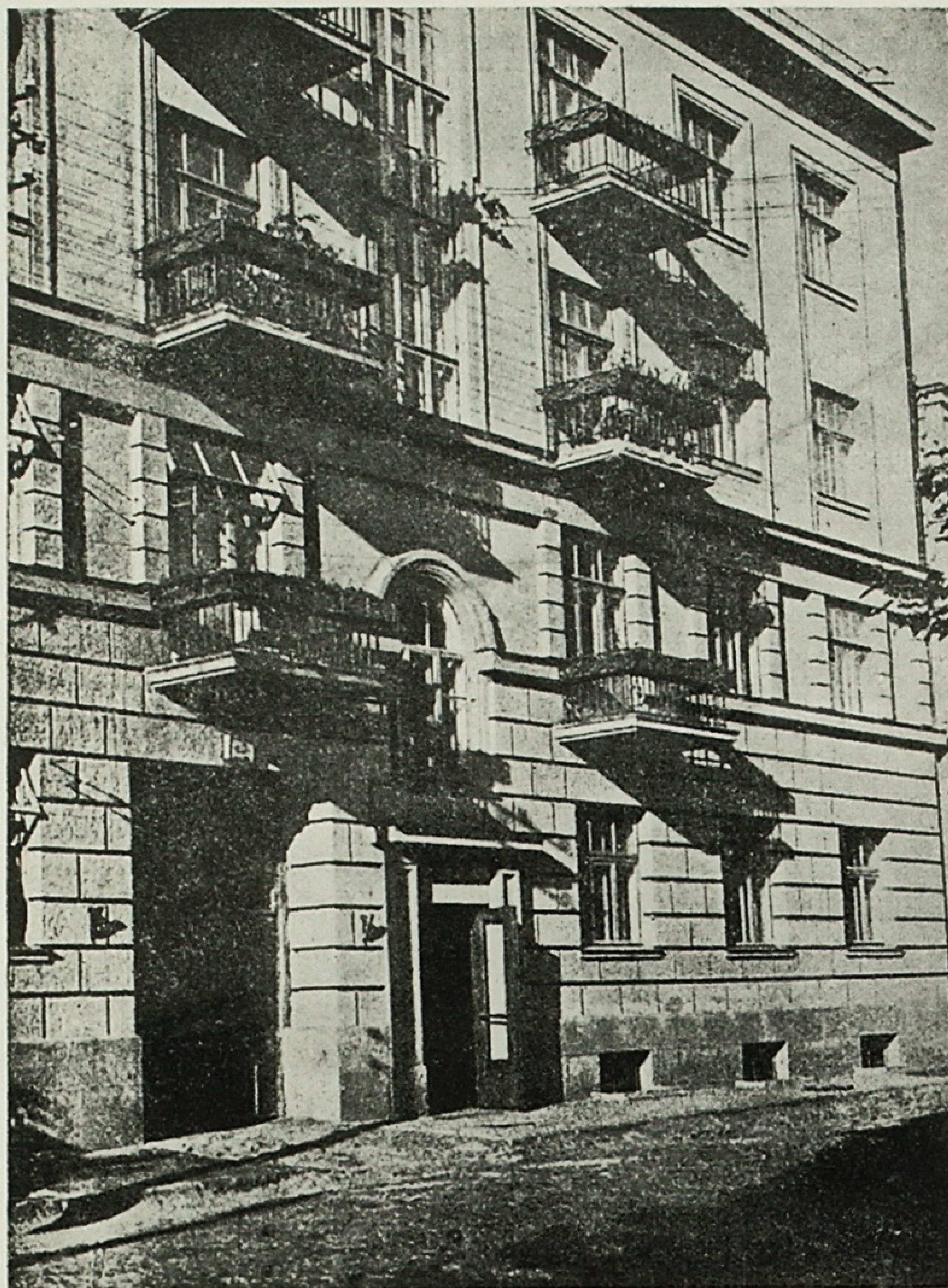
Київська кінофабрика

Всенародне свято Великих Жовтневих роковин—це той день, коли трудящі нашої країни підсумовують свої досягнення й успіхи в боротьбі за побудову комунізму, коли ми оглядаємо оком ту величезну віддаль, яку пройшли по шляху будівництва нового світу. Трудящі Києва з гордістю можуть згадати в цей день величезні досягнення в будівництві міста, в його економічному і культурному розвитку, в реконструкції його міського господарства.

Для того, щоб дістати правильну історичну перспективу, треба згадати, чим був Київ у період капіталістичного господарювання. До революції Київ вважався одним з перших міст Росії щодо розвитку комунального господарства. Справді, тут був збудований перший в Росії електричний трамвай (в 1892 р.), а ще раніш, в 1872 р.—водопровід, через 22 роки—каналізація. Кілька центральних вулиць мали удосконалене діабазове покриття. Але всі галузі міського благоустрою мали цілком певний характер: і водопровід і каналізація обслужували здебільшого центральні, заселені буржуазією, квартали міста; на більшості робітничих околиць не було трамваю; Дарниця не була навіть електрифікована. Удосконаленим покриттям забруковували лише ті вулиці, де були зосереджені будинки банків, крупні магазини і житла заможних верств. „Піклування" капіталістичних „батьків міста" не поширювалось на значні частини Києва, де в халупах і темних підвалах тулились гноблені трудящі.

До цього слід ще додати, що експлуатація міського господарства провадилась по-хижацькому. Так, бельгійські концесіонери, яким належав з 1905 р. київський трамвай, передбачаючи закінчення концесії, не вважали потрібним ремонтувати застарілі вагони, не відбудовували колій і повітряної сітки. Таким же концесійним підприємством був і водопровід; політика концесіонерів призвела до відмовлення від річного водопостачання, аби уникнути витрати на необхідну добудову нових фільтрів і заміну маломірних транзитних магістралей новими магістралями більшого перерізу. Таких прикладів можна навести безліч. Отже, стан дореволюційного комунального господарства Києва був надзвичайно важкий.

Коли розглянути забудову старого Києва, то ми побачимо в ній цілий ряд характерних недоліків, які мали місце тому, що місто забудовувалось не за планом, а цілком стихійно. Рушійною силою цього розвитку була капіталістична погоня за карбованцем, за наживою. Через те в Києві чимало промис-



Київ. Житловий будинок АН УРСР на Рейтарській вул.



Житловий будинок Держбанку на вул. Енгельса

лових підприємств розміщувались серед жилих кварталів, наповнюючи вулиці шумом, забруднюючи повітря димом і гарячими газами.

В старій забудові Києва, здійсненій за останні 20—30 дореволюційних років, були ще й такі риси: здебільшого позбавлена смаку архітектура „модного" модерну, цілковита відсутність ансамблевої забудови, ігнорування Дніпра. Як це не дивно, в загальному архітектурному ансамблі Києва ця ріка відогравала незначну роль; забудова міста, коли не рахувати окремих архітектурних пам'ятників, повернулась спиною до Дніпра; не було в місті благоустроєної набережної. Всі ці і багато інших прикладів яскраво доводять, якої величезної шкоди завдало Києву господарювання капіталістів і царських чиновників.

Ми тут не будемо докладно спинятися на інших галузях господарства Києва. Зазначимо лише, що за загальним характером своєї економіки і за основними факторами, які визначали його розвиток, старий Київ дуже мало нагадував нашу сьогоднішню столицю Радянської України. Дореволюційне значення Києва визначалось переважно тим, що це був адміністративний центр—губернське місто з значними торговельними і особливо біржевими оборотами, з великим прошарком буржуазного і чиновницького населення. Щождо промисловості, то вона знаходилась в зародковому стані і мала в основному кустарний та напівкустарний характер. Робітників цензової промисловості в місті з півмільйонним населенням налічувалось менше 15 тисяч. Таким чином, і характер розвитку міста, і рушійні сили цього розвитку ані трохи не нагадували сьогоднішнього Києва.

Після того, як героїчний пролетаріат України і братерської Російської республіки, за проводом партії Леніна—Сталіна, вигнав з рідної країни німецьких і польських інтервентів разом з їх посіпаками—денікінцями, петлюрівцями й іншими контрреволюційними бандитами, радянська влада розпочала соціалістичне будівництво, ліукуючи важкі рани, яких завдала містам і селам України імперіалістична і громадянська війна. З 1922 р. почалась енергійна робота над відбудуванням зруйнованого міського господарства. Були відбудовані різні галузі благоустрою міста, поширена трамвайна і водопровідна сітки, організовано трамвайне вагонне будівництво

(вперше нові вагони були випущені в 1928 р.); в 1925 р. був збудований новий міст через Дніпро—міст ім. Євгенії Бош, замість ланцюгового, по-варварському зруйнованого вибухом білополяками під час їх панічного відступу з Києва. Але головні зусилля були скеровані на створення тієї промислової бази, яка перетворила старий міщанський Київ в місто індустріальне.

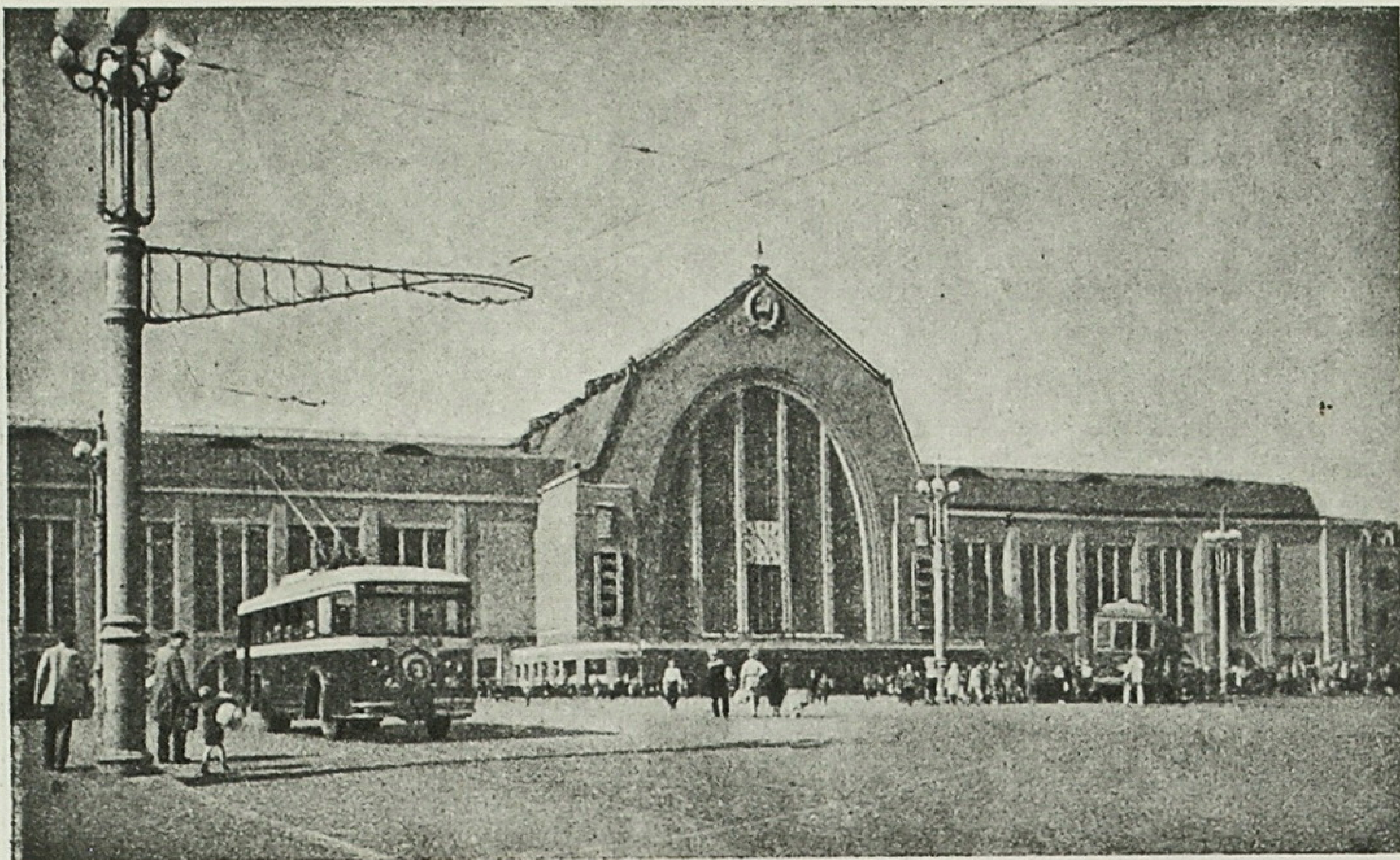
Спочатку розвиток промисловості йшов по лінії реконструкції старих підприємств, які залишились від дореволюційного періоду; ця реконструкція привела однак до утворення зовсім нових промислових підприємств; на місці напівзруйнованих старих цехів та півкустарних майстерень почали виникати й рости промислові підприємства, оснащені й устатковані за останнім словом техніки. Такий шлях цілого ряду київських заводів: Укркабель, Транссигнал і багатьох інших. Найбільші промислові підприємства дореволюційного міста, тодішні „гіганти“ київської промисловості—завод Гретера і Кріванека (тепер „Більшовик“), „Южно-Русский машиностроительный завод“ („Ленкузня“) цілком змінили своє обличчя; весь їх основний капітал—устаткування і ін.—утворений за роки радянської влади; на всіх заводах у багато разів збільшилась кількість робітників. Особливо сильно Київ економічно розвинувся протягом першої п'ятирічки, коли були утворені не тільки окремі нові промислові підприємства, але і цілі галузі промисловості, основні фонди яких виросли більше, ніж в п'ять разів (від 25 млн. крб. на початку першої п'ятирічки до 132 млн. крб.—під кінець її). За першу п'ятирічку в Києві був збудований цілий ряд важливих підприємств, як, наприклад, 4 взуттєва фабрика, деревообробний комбінат, кінофабрика, трикотажна і швейна фабрики й ін. Металообробна промисловість за



Київ. Районний клуб Жовтнівки на Брест-Литовському шосе

Київ. Стадіон ім. М. І. Єжова. Вхід на трибуни





Залізничний вокзал у Києві



Київ. Новий житловий будинок на вул. Енгельса

ці роки посіла провідне місце в столиці.

Тоді ж збудовано чимало крупних будівель і споруд: залізничний вокзал, інститут харчової промисловості ім. Мікояна, перша черга київської районної електростанції (КРЕС), дуже багато жилих будинків тощо. Таким чином, до того часу, коли ЦВК УРСР і XII з'їзд КП(б)У ухвалили 21 січня 1934 р. історичну постанову про перенесення столиці Радянської України в Київ, це місто вже досягло дуже великих успіхів у розвитку свого соціалістичного господарства.

Новий столичний період в історії Києва і його будівництва виявився, як і слід було чекати, ще більш плодотворним для міста. Соціалістичне будівництво, особливо, промислове будівництво, набуло небаченого розмаху. Одним з перших підприємств, збудованих і пущених в експлуатацію в цей період, був новий верстатобудівельний завод. Інтенсивно провадилось промислове будівництво у лівобережному (Дарницькому) районі Києва, де за короткий час виросли такі могутні і важливі підприємства, як вагоноремонтний завод, завод штучного волокна і камфорний завод; будуються і незабаром будуть пущені в експлуатацію тонкосуконний комбінат і гуморегенеративний завод. Лівий берег Дніпра своїм величезним промисловим і житловим будівництвом являє собою по суті цілий новий район міста, утворений радянською владою.

Таким чином місто вступило в смугу інтенсивного територіального розвитку, при чому воно зростає не стихійно, як раніш, а в плановому порядку, на основі генерального плану реконструкції столиці УРСР, який в останні роки був розроблений і проводився в життя. Генеральний план реконструкції Києва включає в себе величезний комплекс окремих технічних планів; відповідно до цього плану реконструюються вулиці, будуються нові будівлі, утворюються крупні споруди міського благоустрою, запроваджуються нові види внутрішньоміського транспорту. Слід трохи докладніше спинитись на деяких крупніших будівництвах у новій столиці, які привернули загальну увагу.

На першому місці треба поставити грандіозні будівлі Раднаркому УРСР і ЦК КП(б) У. Будинок Раднаркому — прикраса столиці — найкрупніший за розмірами в місті; його об'єм — 220 тис. кубометрів. Збудований за проектом академіка архітектури Фоміна і архіт. Абросімова, живописно розташований вздовж схилу вулиці Кірова, цей прекрасний будинок сприймається з багатьох точок міста, з Дніпра і з далекого Задніпров'я. Будинок ЦК КП(б)У (автор проекту проф. Лангбард), збудований на Урядовому майдані з монументальним

портиком. З інших крупних будівель адміністративного і громадського призначення треба згадати Сесійний зал Верховної Ради УРСР (автор проекту архіт. Заболотний), реконструйований Будинок Оборони, різні науково-дослідні інститути; крім того, закінчується і незабаром буде введена в експлуатацію будівля нового універмагу, новий корпус Університету, добудова Академії наук і ін. У ці ж роки збудовано величезну кількість прекрасних жилих домів (близько 350 тис. кв. метрів жилої площі). Величезною роботою в галузі комунального господарства є майже завершена побудова річного водопроводу, який на довгий ряд років забезпечить вирослі потреби міського населення і промисловості.

По лінії каналізації основною роботою є будівництво нового Либедського колектору, який прийме стоки з значної частини міської території. Ця робота також буде завершена в близькому майбутньому.

Внутрішньоміський механічний транспорт старого Києва — це тільки трамвай. Трамвайне господарство міста за останні роки значно виросло. Ми маємо тепер 110 кілометрів довжини трамвайної сітки (по осі вулиць) проти дореволюційних 83 кілометрів, а число трамвайних вагонів збільшилось в півтора рази. Однак, потреба в трамвайному русі росте ще більшими темпами: кількість пасажирів збільшилась майже в три рази. Ось чому столиця вже не може задовольнятися лише трамвайним рухом і починає інтенсивно розвивати інші види механічного транспорту. Ми тепер маємо 3 тролейбусних маршрути, які обслуговують вулиці Леніна, Червоноармійську, Хрещатик і рух на вокзал. Крім того, швидко зростають і такі види транспорту, як автобус і таксі. Автомобільний парк Києва, який складається майже виключно з машин радянських марок, день-у-день збільшується.

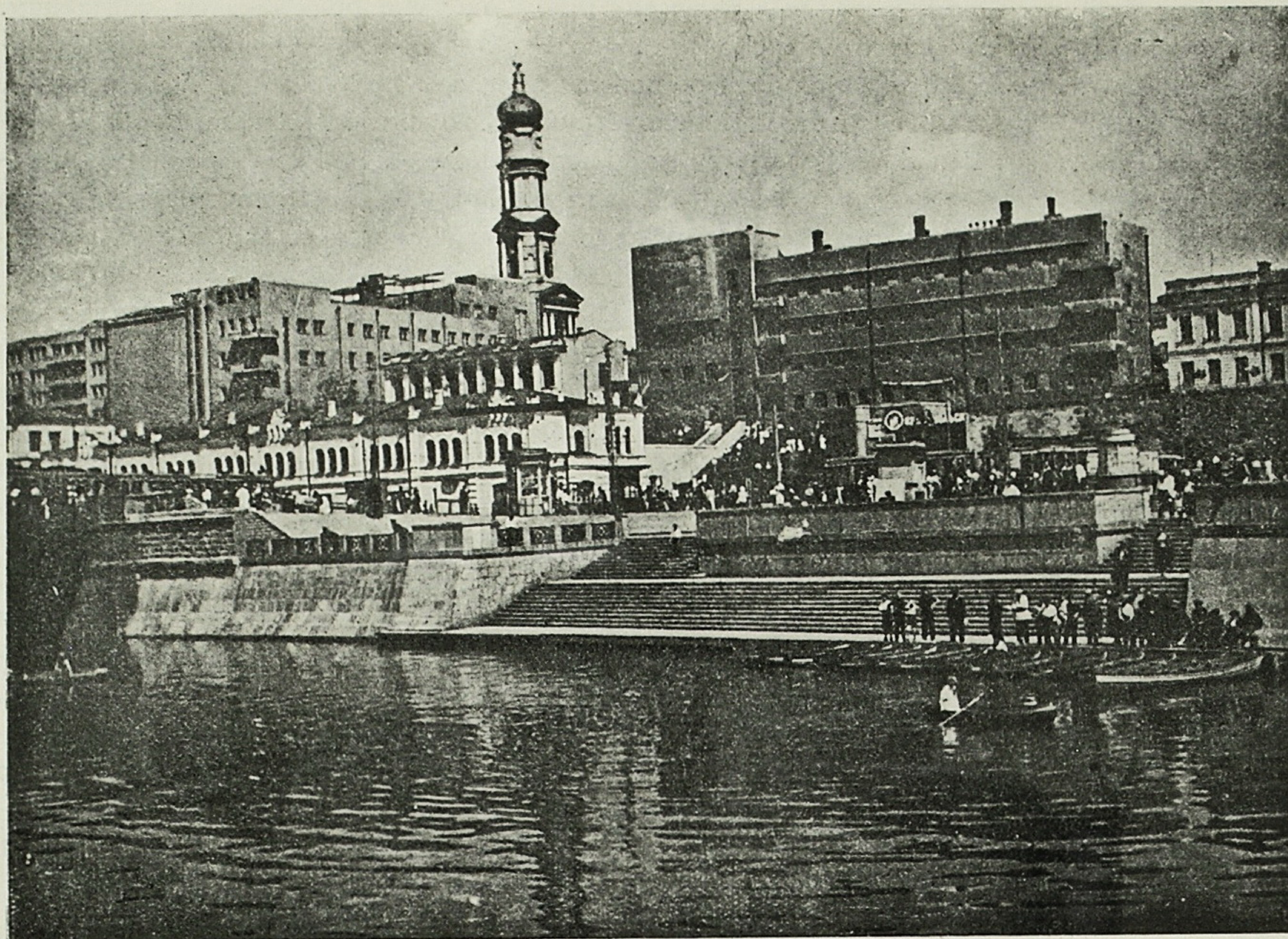
Цьому росту всіх видів внутрішньо-міського транспорту відповідають і крупні роботи по розвитку вуличної сітки столиці, реконструкції і поліпшенню цілого ряду важливіших міських проїздів. Такі вулиці, як Хрещатик, Червоноармійська, Леніна, Кірова, Бульвар Шевченка тощо, мають удосконалені і прекрасні асфальто-бетонні мостові; на багатьох вулицях з ухилом замощуються діабазові мостові. Успішно провадиться будівництво дніпровської набережної. Тут на місці оголеного, зовсім невпорядкованого берега, з постійними зсувами, утворюється гарна набережна; над гранітною підпорною стіною прокладається широкий асфальто-бетонний проїзд, який перетворить берег Дніпра в одну з найчудовіших магістралей столиці.

Нарешті, ми спинимось на деяких характерних показниках загального культурного росту Києва, якого він досягнув в результаті Великої Жовтневої Революції. Якщо середня школа охоплювала в дореволюційний час лише 24 тис. учнів по Києву, то тепер в наших семирічках і десятирічках учиться 107 тис. дітей (в минулому учбовому році). Всі діти шкільного віку охоплені обов'язковим навчанням. В Києві є 23 вищих учбових заклади (в 1915 р. їх було лише 7). Столиця має 54 поліклініки, диспансери і амбулаторій (до Жовтневої революції медичних закладів було лише 10). Значно збільшилась і кількість лікарень.

Наведені нами приклади не охоплюють, звичайно, всіх величезних досягнень, якими пишається чудесна столиця квітучої Радянської України, а дають лише деяке уявлення про ті блискучі перемоги, що ними Київ гідно зустрічає 21 роковини Жовтневої революції. Ці досягнення являють собою лише частину важливих заходів по корінній реконструкції нашого міста. Вони здійснюються на основі плану. Ми глибоко віримо в те, що реконструкція пролетарської столиці України, яка проводиться в життя з неухильною енергією і більшовицькою наполегливістю, притягне до себе кращі творчі сили нашої країни, дасть чудові зразки соціалістичного містобудівництва і висуне Київ на почесне місце в сім'ї найбільших культурних міст нашої розквітлої під ясним сонцем Сталінської Конституції батьківщини.

Новий вхід в київський ботанічний сад





Харків. Нова набережна р. Лопань

Про Харків старий і новий

Архіт. Г. Яновицький, архіт. А. Санович

Двадцять років тому будинку Держпрому, як відомо, не було. Трохи далі за місцем, де він тепер стоїть, кінчалося місто. Сумська вулиця переходила в Сумське шосе, з південного сходу до нього прилягав район особняків, аристократичний жилий район, заселений капіталістами.

Про Тракторний завод ще ніхто і не думав. Кирило-мефодіївське кладовище (ми знаємо його як Червонозаводський парк) було за містом. А степ на Лосевому майдані, не так важко пригадати—ми почали освоювати його тільки в першу п'ятирічку.

Місто виникло років триста тому як степовий форпост Московської держави. Поступово обростало воно ярмарками і семінарією, стало місцем перебування одного з найстаріших університетів, потім великим залізничним вузлом, місцем зосередження банків і страхових контор, резиденцією „Ради з'їздів промисловців Півдня Росії".

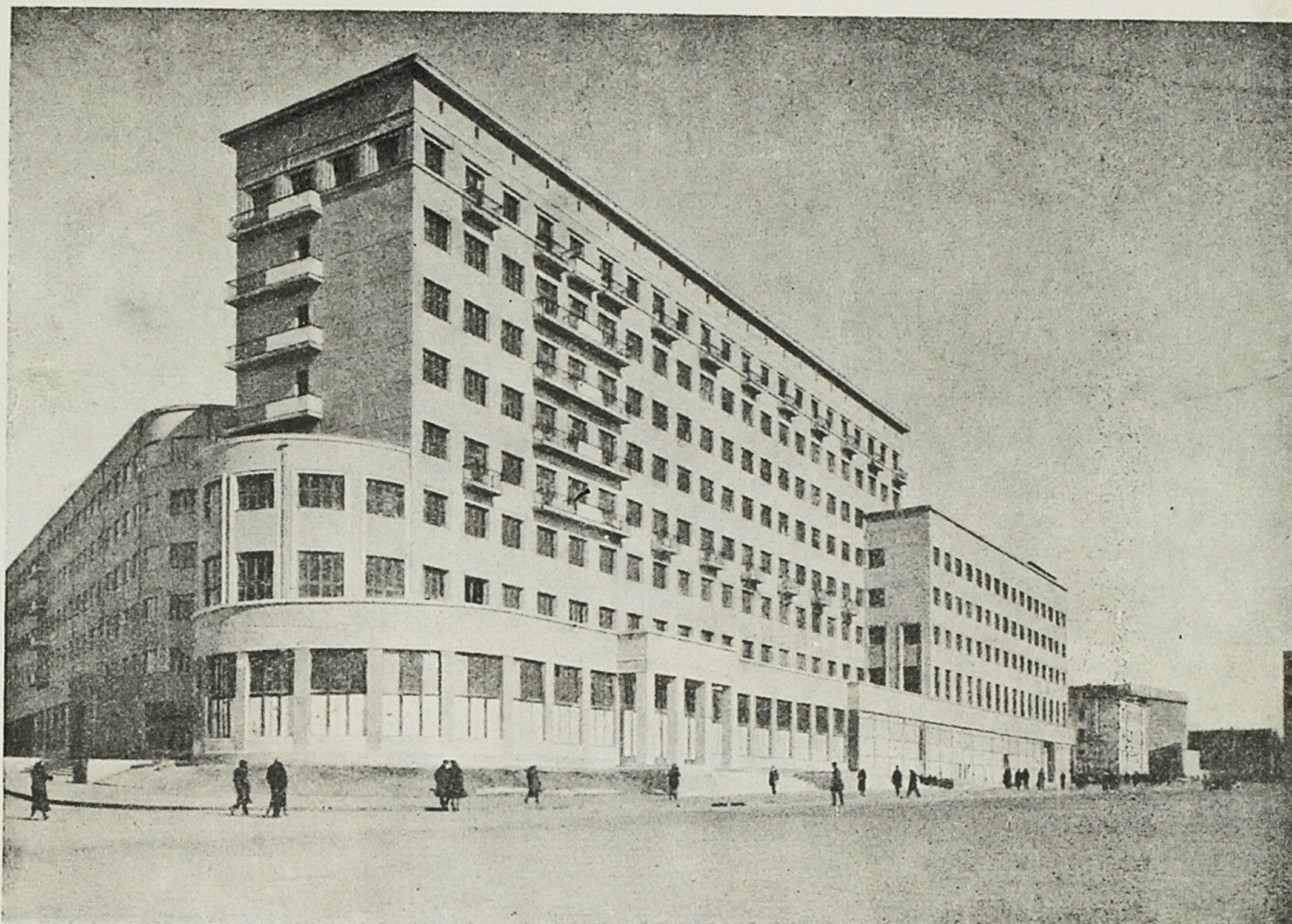
Почавшись на горбі, оточеному валами (на їх місці тепер „стрічка трьох майданів"—Тевелєва, Рози Люксембург і Пролетарський), місто розповзалось долинами рік, з трудом вибиралось на навколишні узгір'я і так до революції й залишилось без архітектурних цінностей і традицій, без певного архітектурного характеру.

Коли Жовтнева революція і потім епоха сталінських п'ятирічок принесли велике розгортання будівництва, то в Харкові почалось справжнє градобудівництво. Не випадково це місто, одно з перших у Союзі, мало закінчений проект реконструкції і усвідомило необхідність його дальшої детальної розробки.

Зміни в обличчі Харкова, колись невиразному і сірому, виявились особливо істотними. Ними були охоплені не деталі, не окремі частини, не фрагменти: змінився архітектурний образ міста, з'явились нові домінанти в його силуеті, виникли і виникають нові центри і нові райони.

Насамперед, про майдан Дзержинського. Він відомий всім, описували його багато разів. Не зва-

Харків. Майдан ім. Дзержинського. Готель „Інтернаціонал“



жаючи на хиби в формі і непогодженість у забудові,— цей майдан міцно зв'язується з уявленням про новий Харків. Він вніс нове мірило у сприймання міста. Старий Харків не знав великих просторів. Його житель не вмів дихати так повно і вільно, як дихаєм ми на цьому майдані.

Силует забудови майдану Дзержинського вирізьблюється вже здалека, з під'їздів до Харкова. Його видно з Корсиковської і з Панасівки. У цьому майдані, що так ексцентрично, так здавалося б, випадково умістився в плані,—природний архітектонічний центр Харкова.

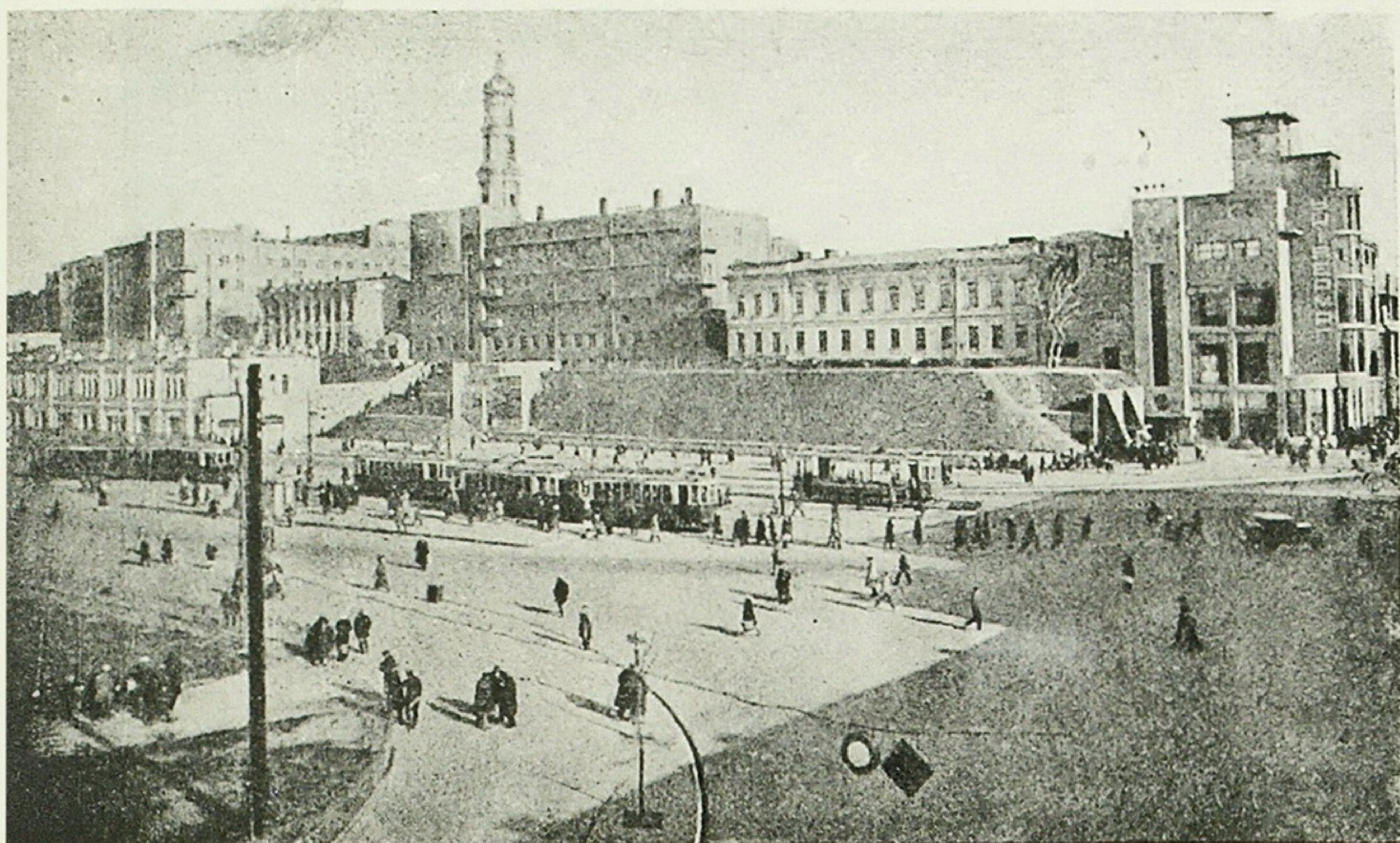
Будівля, з якої починається майдан, — Будинок державної промисловості—чи не назавжди залишиться найзначнішим з пам'ятників архітектури початку реконструктивного періоду. Кожного, хто заходить між корпусами, вражає незвичайність просторового самопочуття, яке складається в різноманітності ракурсів, стрімкості пропорцій величезного інтер'єру на відкритому повітрі, в лаконізмі і суворості деталей. В рамі корпусів і переходів звідси відкривається широка картина майдану.

Решта будівель на майдані не повторюють Держпрому, скоріше підпорядковані йому. Відносно до Держпрому ми сприймаємо і будинок проектів (архіт. С. Серафімов), що є злегка картонним поблизу і дуже виграє з далеких точок, і готель „Інтернаціонал“ (архіт. Г. Яновицький), і будинок Обкому КП(б)У (архіт. Я. Штейнберг).

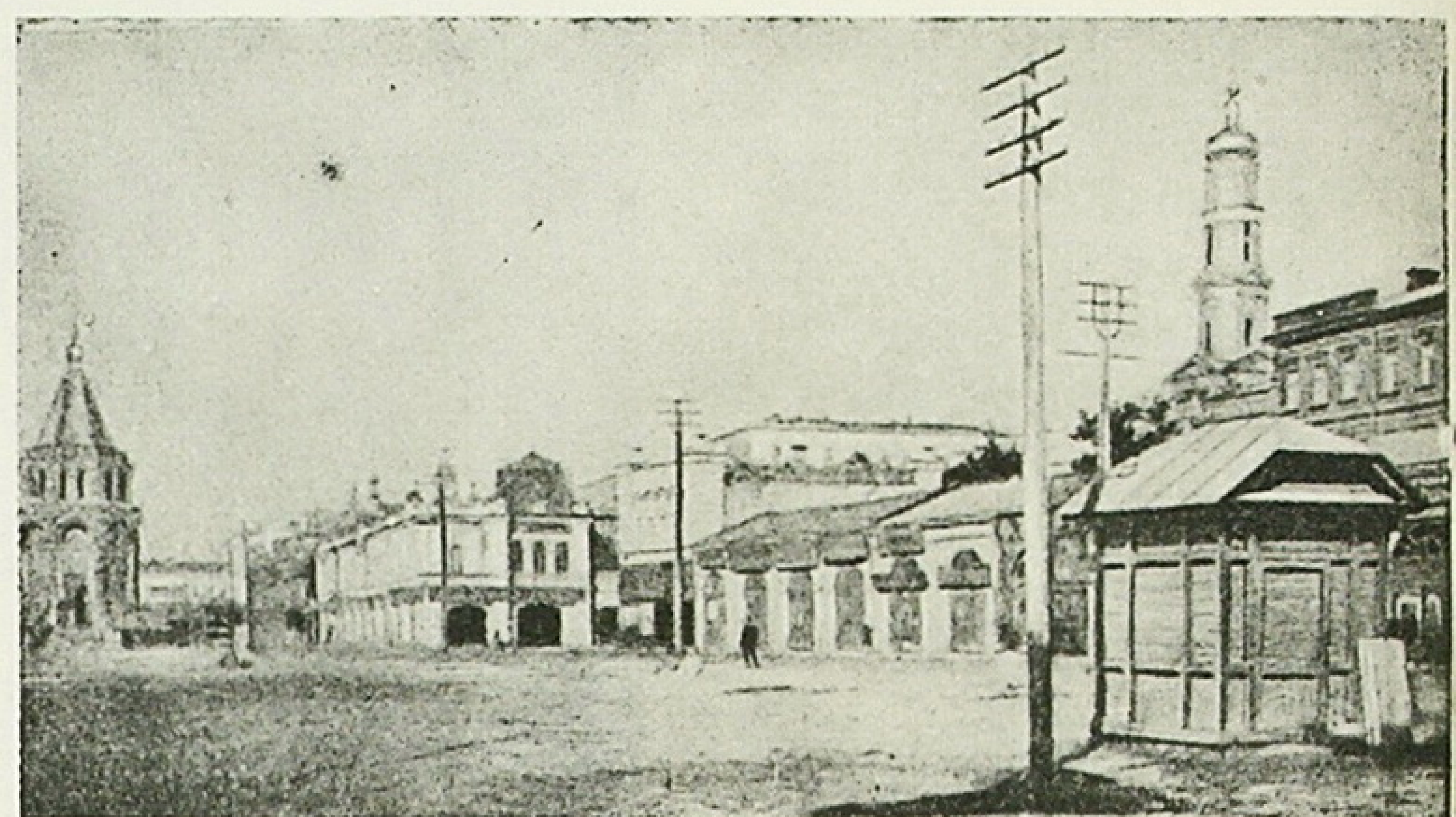
Якщо майдан Дзержинського вплинув на наші уявлення про Харків, то реконструктивні заходи, які змінили обличчя міського центру, навчили нас розуміти те, що архітектура міста не вичерпується архітектурою будівель, що „незначні“ елементи міста можуть набути величезного значення. Зняття огорожі міського саду, виведення зелені на вулицю, спорудження пам'ятника Шевченкові, насадження дерев на вулицях у поєднанні з силуетами Будинку проектів і готелю, які здалека просвічують крізь зелень саду, — створили ансамбль надзвичайно радісний і цікавий.

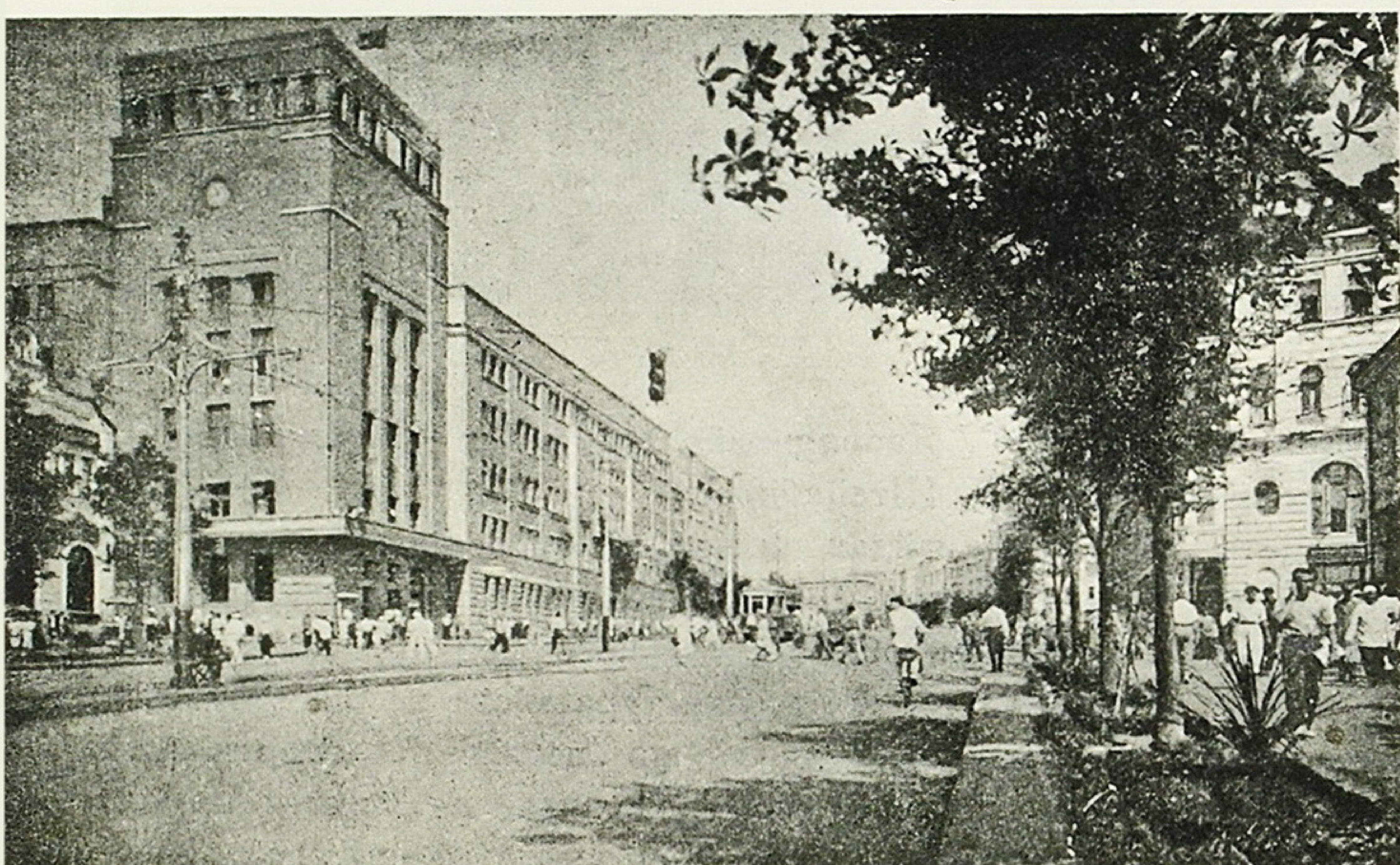
Те саме сталося і з Плеханівською магістраллю, де асфальт і зелень, не зважаючи на малоцінність цілком збереженої забудови, змінили вигляд вулиці.

Величезним будівництвом житлових будинків у Харкові освоєні цілі нові райони. За післяреволюційний період у Харкові споруджено 1,5 мільйона квадратних метрів жилої площі. За 7—8 років виникли і забудовані райони, які прилягають до майдану Дзержинського: північна частина вулиці Карла Лібкнехта, Лосевський майдан (ХТЗ), ряд кварталів у всіх частинах міста. Не зважаючи на хиби архітектури будинків, — архітектурна значимість цього будівництва дуже велика. В цілому ряді випадків



Харків. Пролетарський майдан. Ліворуч—сучасний вигляд майдану; праворуч—майдан до реконструкції





Харків. Будинок Міськради після і до реконструкції





Харків. Площа ім. Тевелєва. Ліворуч—сучасний вигляд; праворуч—площа наприкінці XIX сторіччя



СОЦІАЛІСТИЧНЕ МІСТО

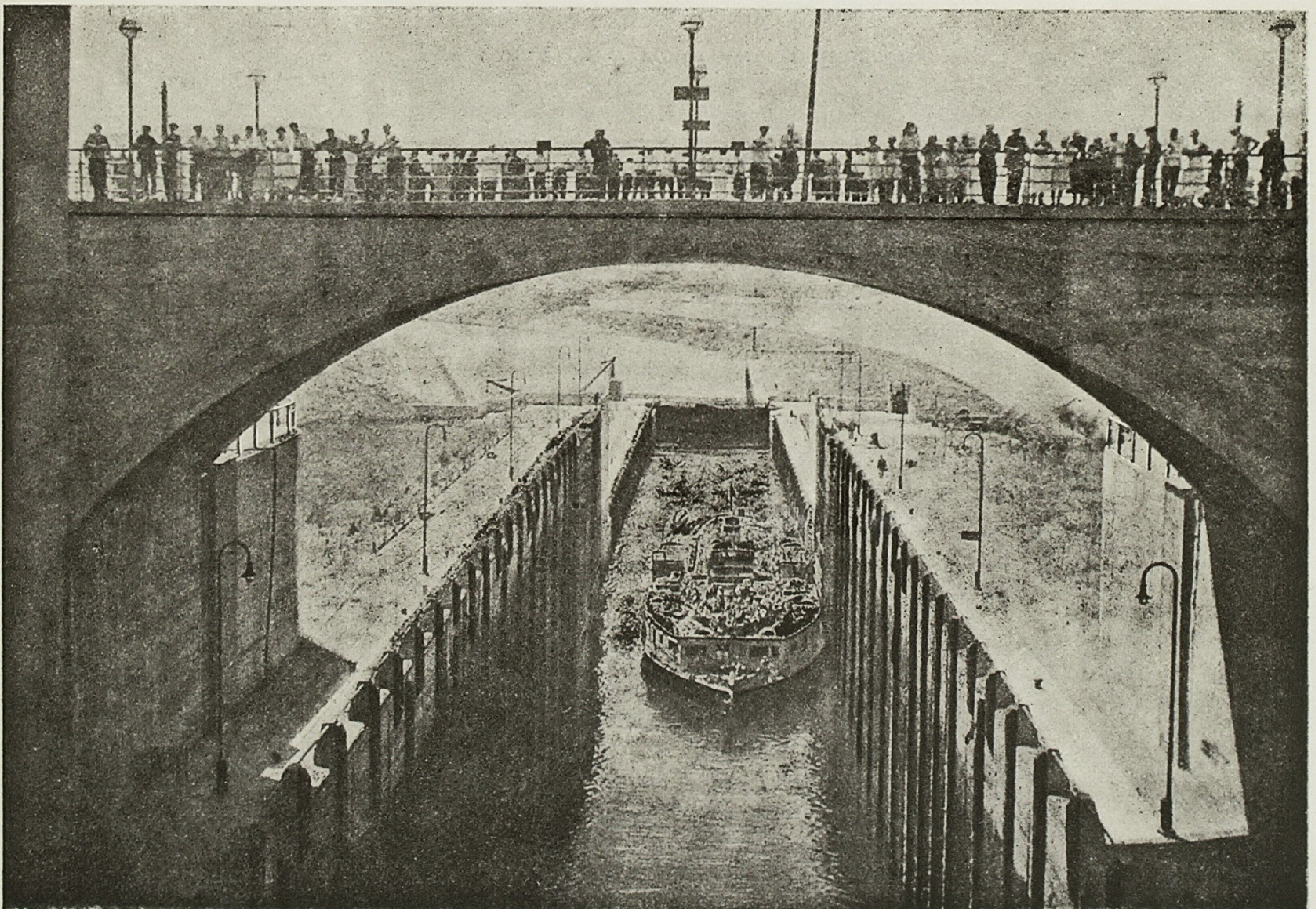
Велике Запоріжжя

Більшовики повинні негайно взятись до міського господарства. Ми повинні привести його в зразковий стан, бо міське господарство — це життя населення міста Києва, це обслуговування трудящих інших міст. Політична гострота цього питання кожному відома і кожний повинен її відчути.

Тому нам треба добре вивчати міське господарство, щоб підняти його на такий рівень, як вимагає цього від нас наш великий Сталін.

М. С. Хрущов

Шлюзи Дніпрельстану

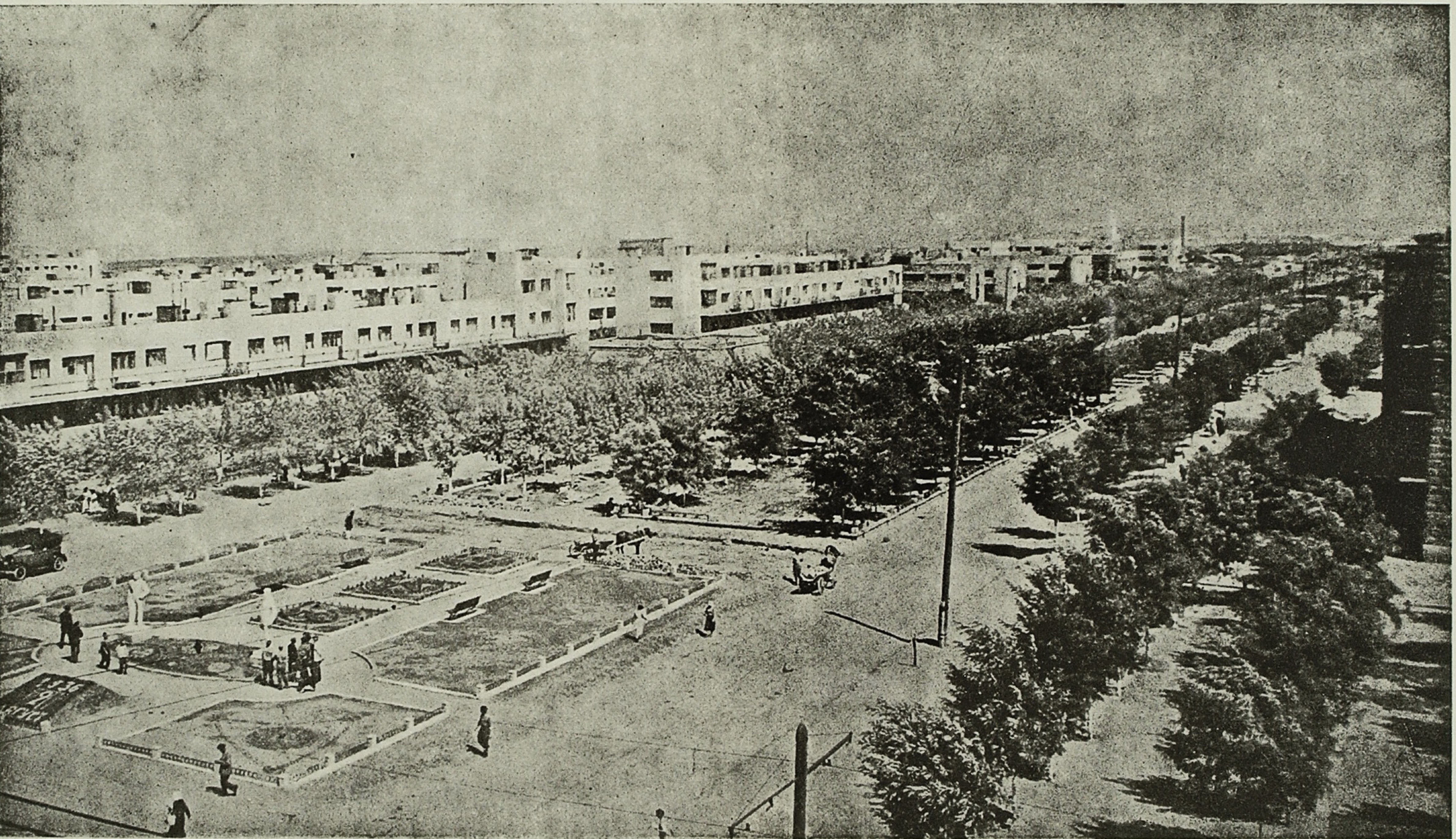


Гребля Дніпровської ДЕС ім. В. І. Леніна

Металургічний завод у В. Запоріжжі

В. Запоріжжя. Будинок управи Дніпровської ДЕС ім. В. І. Леніна

Нова школа-десятирічка у В. Запоріжжі



В. Запоріжжя. Проспект ентузіастів

житлове будівництво цих років дало нам практичний матеріал для того, щоб утворити нову організацію житла і житлового кварталу соціалістичного міста. Тут особливе значення має приклад житлових кварталів Тракторного заводу.

Споруджувані, разом з промисловим гігантом, житлові квартали Тракторного заводу втілюють у собі всі негативні якості квапливої забудови. Але наявність цілого комплексу обслужних споруд, благоустрій і озеленення території, уважно і любовно здійснені під доглядом архіт. Плотнікова, яскраво розкрили в закінченій частині селища нові соціалістичні якості житла.

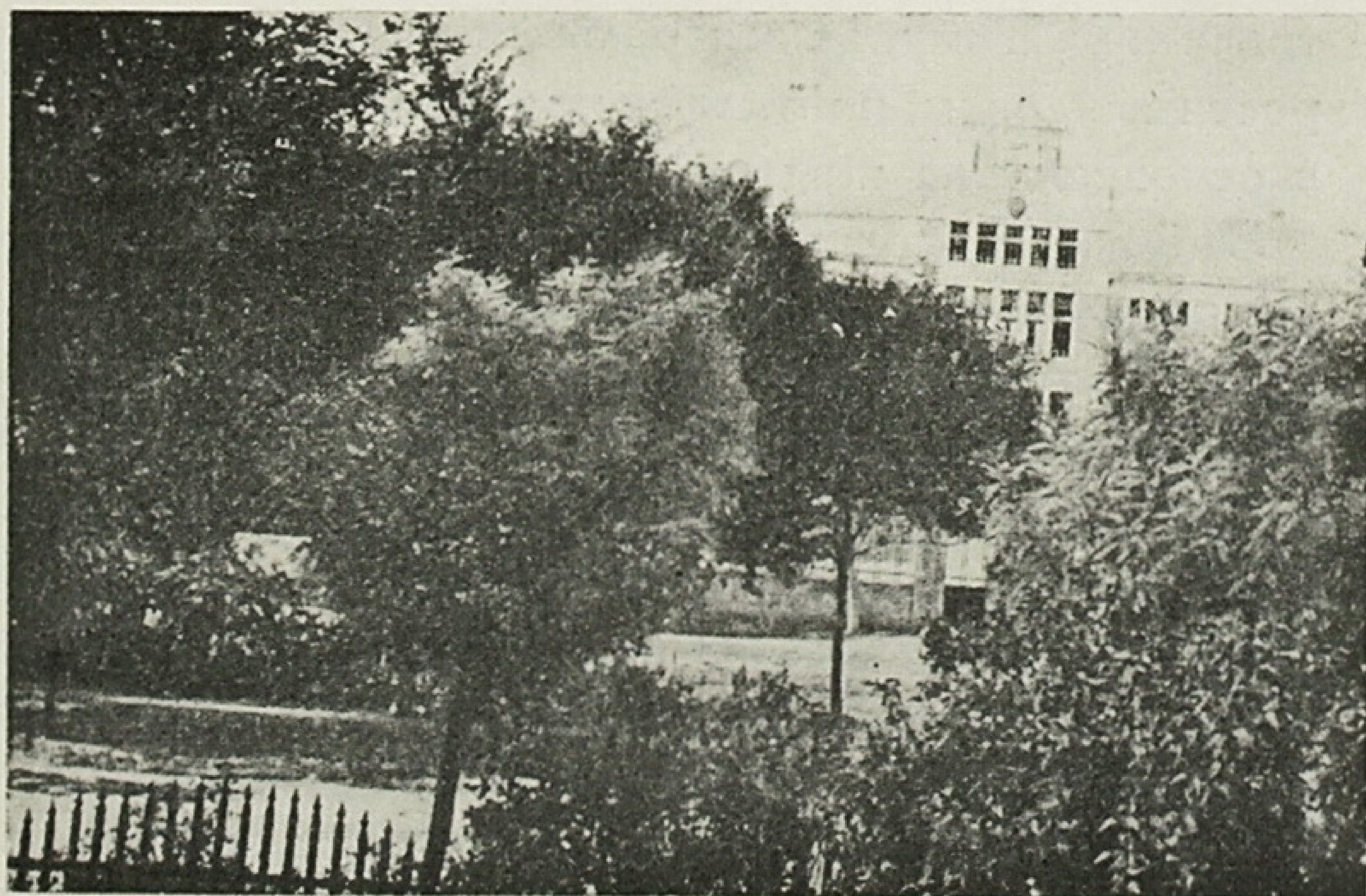
Будівництво громадських споруд набуло за ці роки великого розмаху. Тут слід згадати цілу серію харківських клубів, зокрема Палац культури залізничників ім. Сталіна (акад. архіт. Дмитрієв), Червонозаводський театр (автор початкового проекту архіт. Г. Пушкарьов, остаточне оформлення—архіт. В. Троценко), перед яким, на одній з відповідальніших магістралей міста—проспект ім. Сталіна,—тепер виникає новий майдан — архітектурний центр району. Слід також відзначити будинок міськради (архіт. В. Троценко і Петі), непогано вкомпонований у майдан Тевелєва, і велику кількість будинків навчальних закладів та науково-дослідних інститутів. На одному з центральних майданів—Рози Люксембург—закінчилась реконструкція універмагу Наркомвнуторгу (проект архіт. Фролова). Добудова його в найближчі роки остаточно оформить весь правий бік майдану.

Нарешті, надзвичайно істотними для архітектури міста є здійснювані і вже частково закінчені роботи по будівництву набережних і обводненню річок.

Шкільне будівництво останніх років, як і скрізь, набуло в Харкові великого значення. Не кажучи вже про кількісні показники (в Харкові споруджено тільки за останні три роки 45 шкіл), нові школи, при всіх хибах своєї архітектури, часто стають, особливо на околицях, віхами реконструкції і нового будівництва.

Про роль промислового будівництва в формуванні нового Харкова багато говорити немає потреби. Прикладом його значимості і масштабу є будівництво і здійснювана тепер реконструкція Харківського тракторного заводу, цехи якого, при всій їх суворості, належать до найкращих зразків промислової архітектури цих років, а вся будівельна площадка є зразком організації і благоустрою. Найбільші підприємства третього в Союзі центру машинобудування зазнали такої глибокої реконструкції, що в багатьох випадках слід було б говорити не про реконструкцію, а про спорудження нових заводів.

Харків. Санаторій ім. Л. М. Кагановича. Вигляд з проспекту



Санаторій ім. Л. М. Кагановича. Деталь фасаду





Ворошиловград. Будинок Міськради

Генплан Ворошиловграда

Архіт. О. С. Шеремет

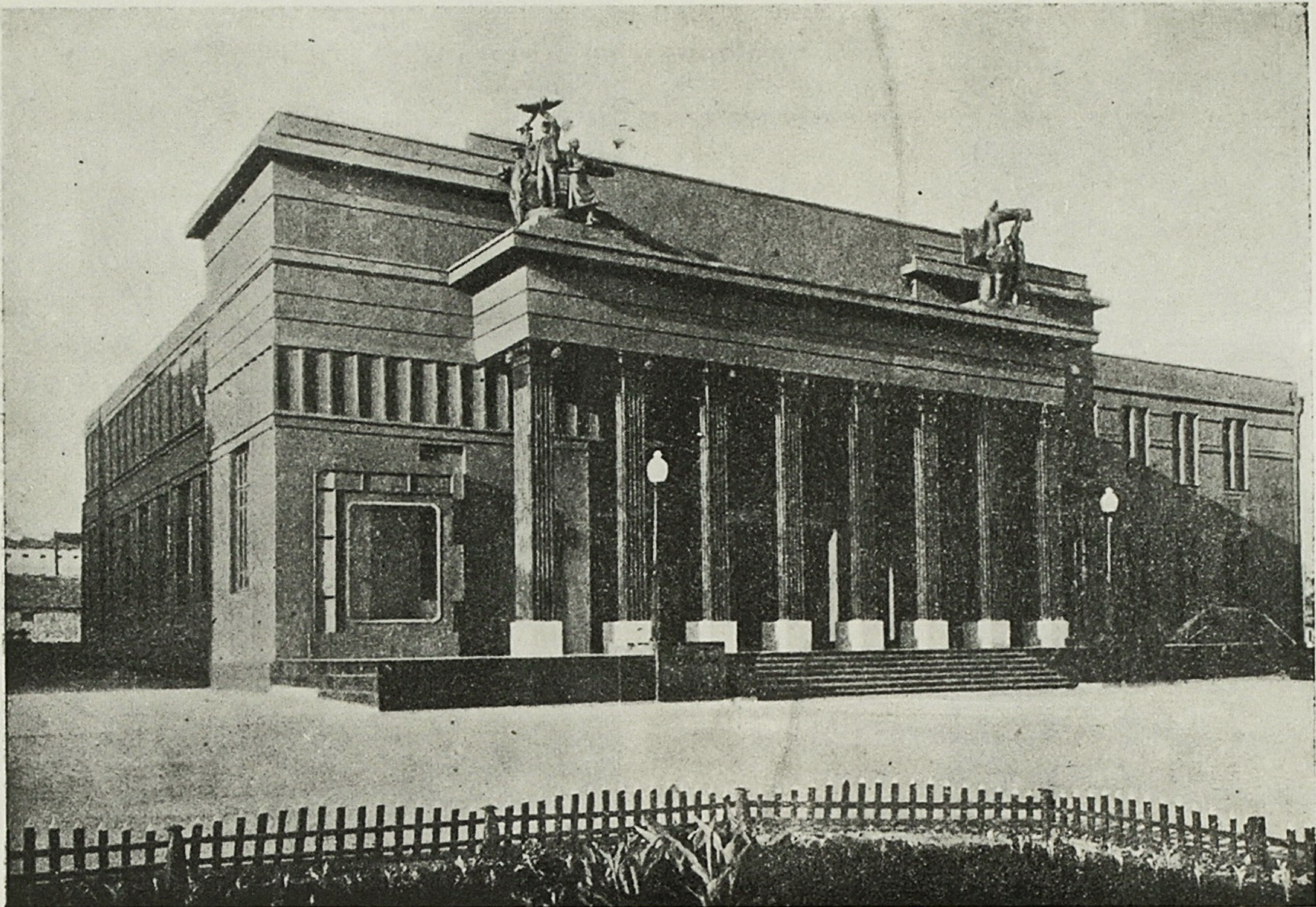
Ворошиловград, колишнє районне місто в Донбасі, тепер, за указом Верховної Ради СРСР, став обласним центром. Це місто, яке зветься ім'ям залізного наркома К. Є. Ворошилова, має великі передумови до розвитку і росту, як значний промисловий центр Донбаса, як історичне місто з великими революційними заслугами в завоюванні і зміцненні досягнень Жовтневої соціалістичної революції.

Ворошиловград розташований коло злиття рік Луганки і Ольховки в пійменній частині і на схилах височини з обох боків ріки Луганськ. З лівого північного боку ріки розташований Кам'яний Брід—в минулому село; біля нього почало утворюватись місто, яке тепер являє передмістя Ворошиловграда. Територія Кам'яного Броду, яка круто спускається до пійми ріки, порізана дрібними ярами з виходами на поверхню каміння мергелю.

Територія Кам'яного Броду непридатна для будівництва великих багатоповерхових будинків, зважаючи на складність рельєфу, відсутність можливостей озеленення і наявність в пійменній частині високих грунтових вод. Тому, за генеральним проектом місто має рости в напрямі протилежному Кам'яному Бродові— в основному на південь, південний схід і схід.

Забудова Ворошиловграда до останнього часу провадилася розкидано, головним чином, на околицях, на вільних ділянках. Старе місто не реконструювалося, будинки споруджувалися без усякого благоустрою і, природно, ніякого ефекту від такого будівництва не було.

Протягом найближчих десяти років буде здійснена генеральна реконструкція Ворошиловграда. Проект реконструкції міста розроблений 2-ю архітектурно-планувальною майстернею Діпроміста УРСР під



Ворошиловград. Новий кінотеатр

керівництвом архіт. М. Л. Давидовича і автора архіт. В. М. Орєхова, які дуже сумлінно підійшли до розв'язання цього відповідального завдання. Проект уже затверджений урядом.

Території, намічені для будівництва основної селитебної частини міста, вибрані правильно, в найбільш здоровій і технічно придатній частині його — на південь і схід від старого міста, яке історично склалось.

У південній частині міста намічається додатковий промисловий майданчик. Підприємства з різним ступенем шкідливості намічено винести з жилих районів.

За проектом територія міста без Кам'яного Броду зросте до 3560 га. Передбачається збільшення кількості населення на кінець проектного періоду до 375.000 чол. (у 1938 р. вона становить близько 190.000 чол.). За всіма даними цю цифру можна вважати цілком реальною.

Залізниця, яка перерізує тепер Ворошиловград майже посередині, в зв'язку з ростом міста в південному і східному напрямах згодом проходитиме по його околиці, відокремлюючи тільки передмістя Кам'яний Брід. Вокзал передбачено перенести і збудувати новий з боку міста. Біля нового вокзалу запроектований привокзальний майдан.

Розташування вокзалу і привокзального майдану в північно-західній частині міста добре розв'язує транспортне питання — утворюється вигідне сполучення з містом двома основними магістралями — вул. Леніна і вул. Шевченка й паралельною їй вулицею Карла Маркса.

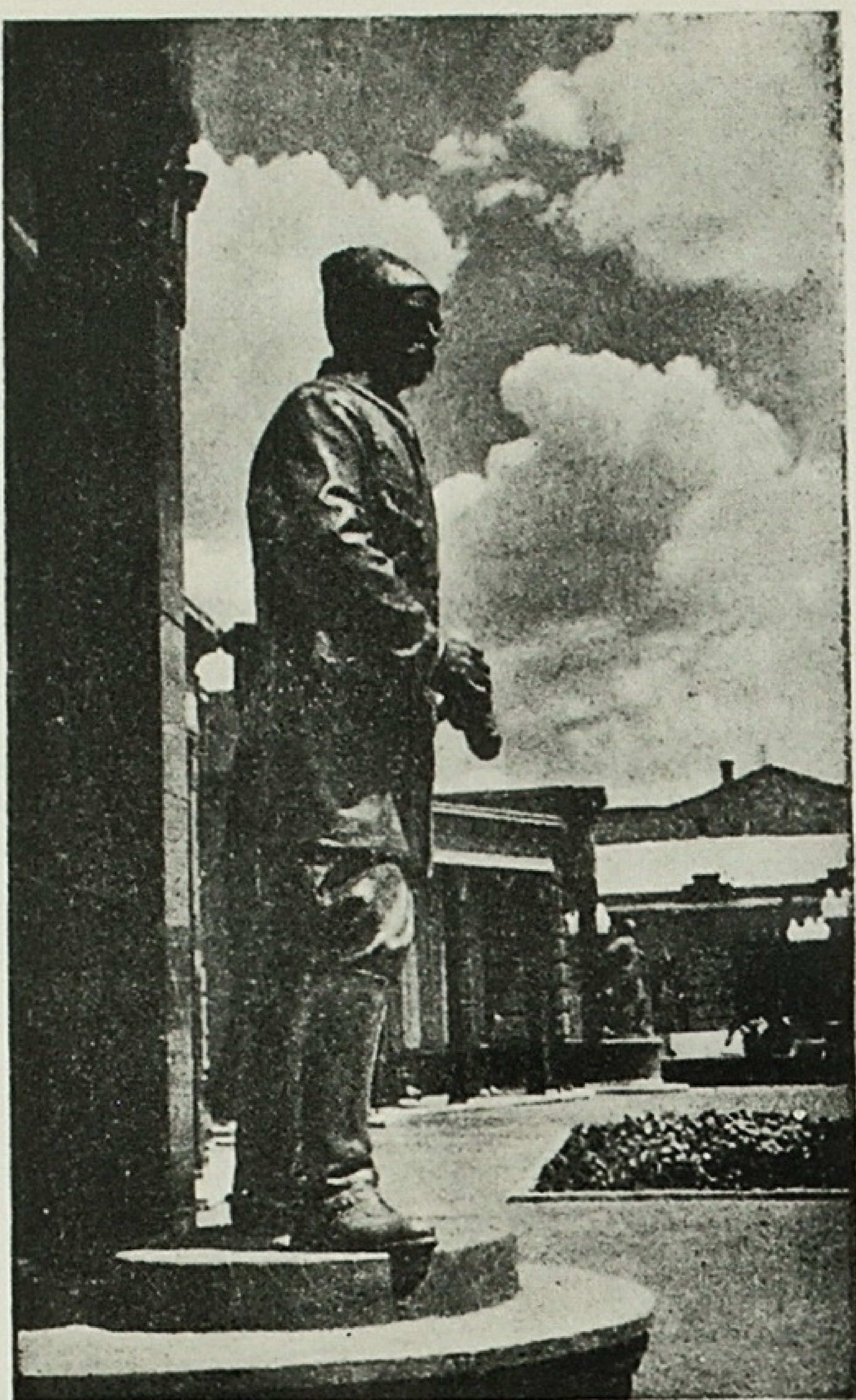
Сітка вулиць нанесена в основному по існуючій, історично створеній основі старих, дуже вузьких, кривих вулиць, які потребують розширення і випрямлення. Міські магістралі безпосередньо зв'язані з дорогами, які виходять з міста. Сітка вулиць добре з'єднує основні промислові райони міста. Жилі райони з'єднуються з центром бульварними магістралями.

Поділяючи місто майже на дві рівні частини, проходить Іванищев яр, у верхах якого запроектований Центральний парк культури і відпочинку.

Крім цього, намічено ще два районних парки.

Озеленення є істотною частиною плану реконструкції міста. Тепер на території Ворошиловграда і безпосередньо прилеглого до нього району є 230 га зелених насаджень.

Після генеральної реконструкції новий Ворошиловград буде оточений цілим рядом парків і лісопарків. Багато насаджень буде зроблено і всередині міста. Вони запроектовані у вигляді центрального і восьми районних парків, одного лісопарку, семи бульварів і кількох десятків скверів та зелених смуг на вулицях



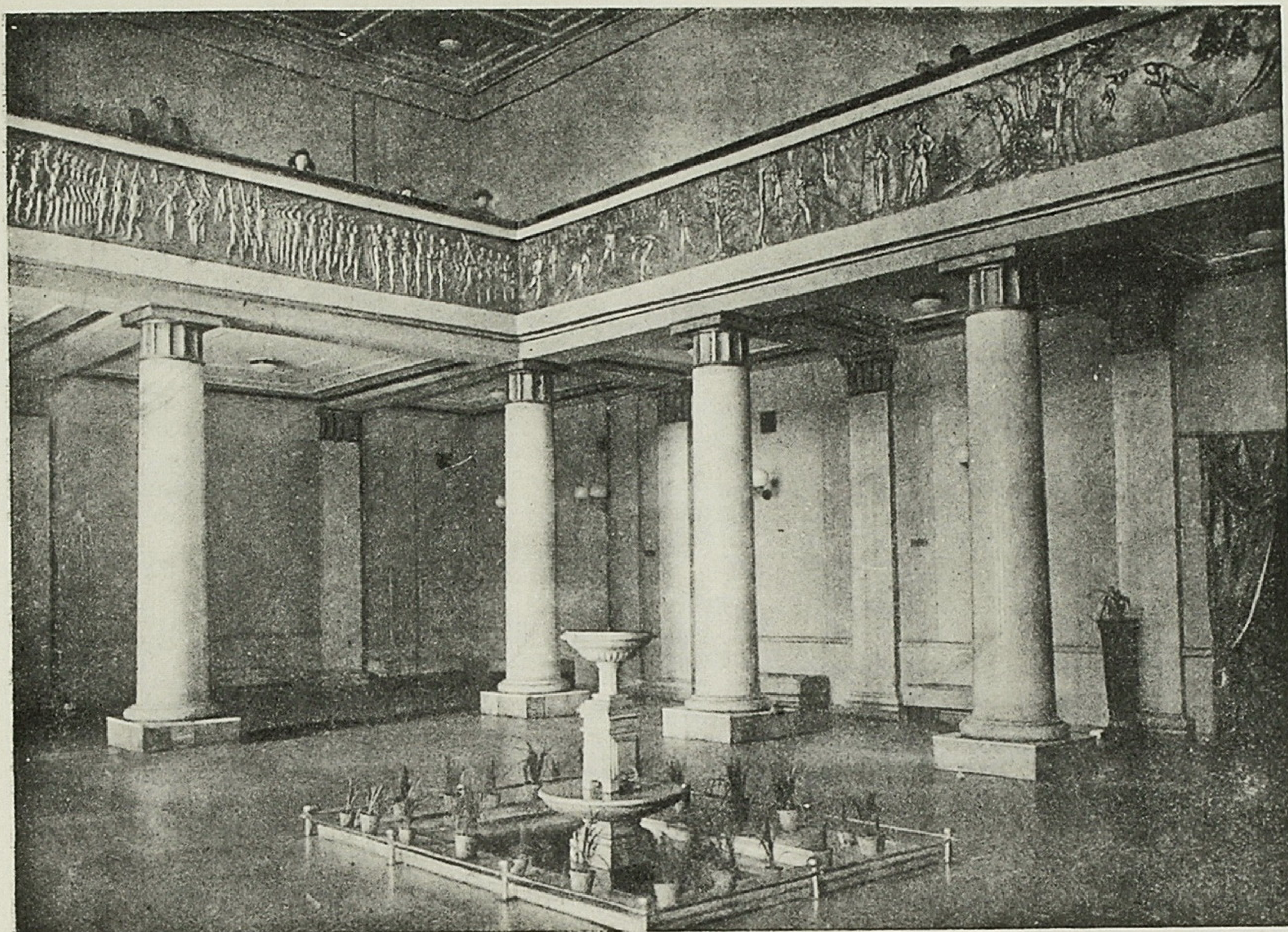
Комдив А. Я. Пархоменко — деталь пам'ятника героям, що загинули при обороні Луганська (бронза)

Внутрішнє оформлення нового ворошиловградського кінотеатру. Панно у великому залі



Ворошиловград. Меморіальний пам'ятник героям, що загинули при обороні Луганська

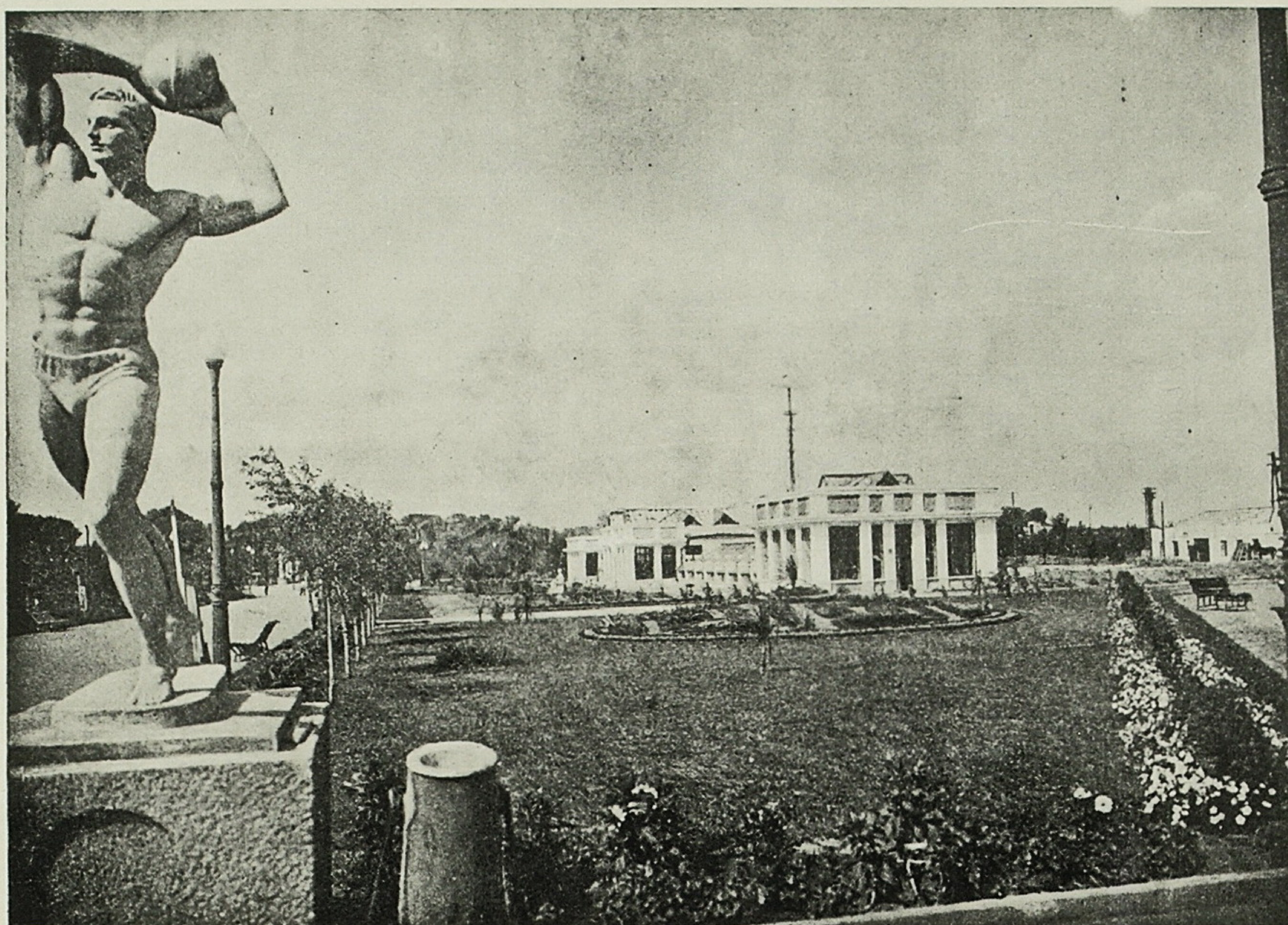




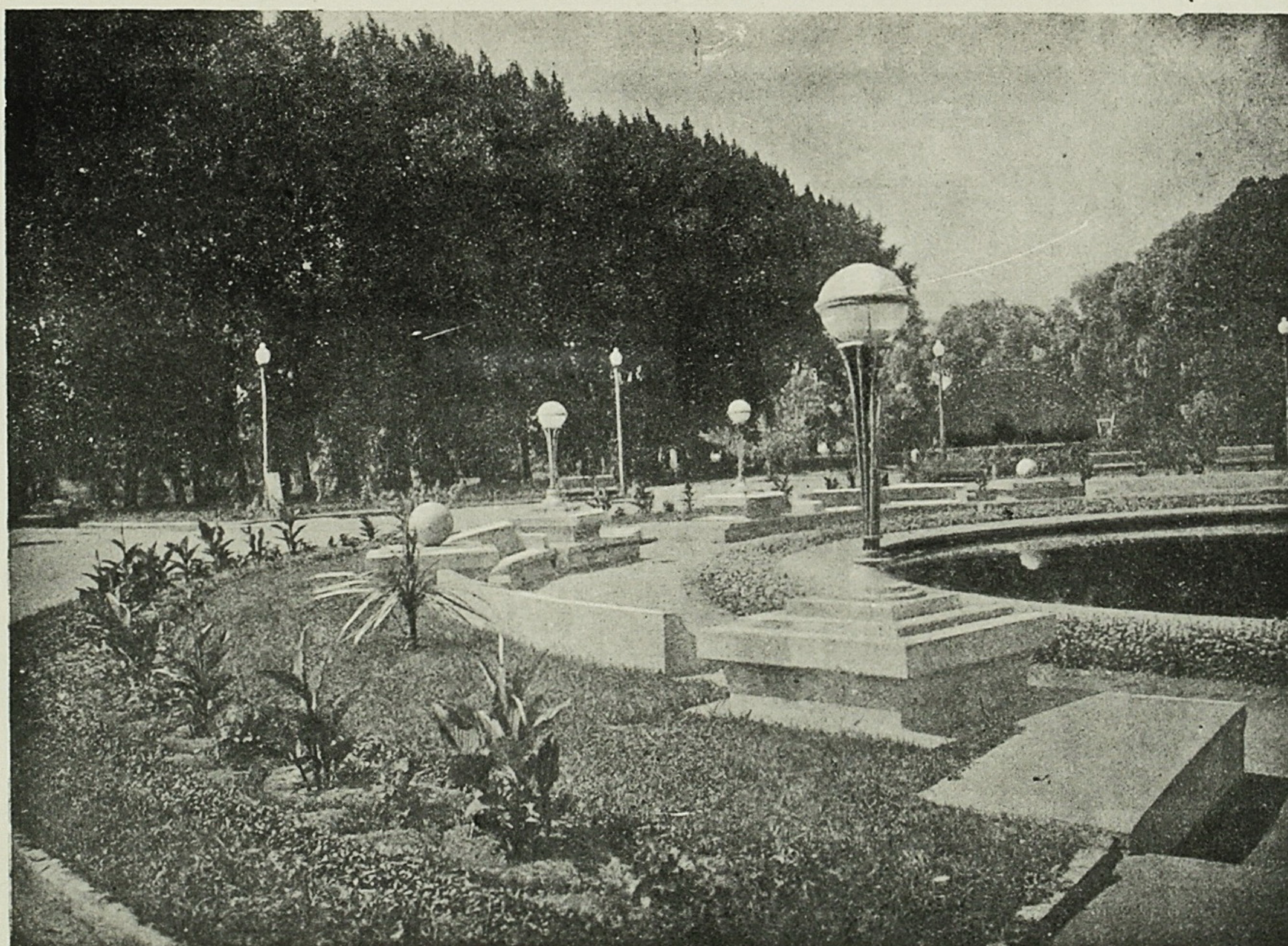
Внутрішнє сформлення нового ворошиловградського кінотеатру. Хори у великому залі

Ворошиловград. Будинок громадських організацій на заводі ім. Жовтневої Революції





Ворошиловград. Парк культури і відпочинку імени О. М. Горького



Ворошиловград. Парк культури і відпочинку імени О. М. Горького. Великий фонтан

Після реконструкції Ворошиловград матиме понад 1000 га зелених насаджень.

У першочергові роботи по забудові міста входить Червоний майдан, закінчення забудови, благоустрій і озеленення майдану коло заводу ім. Жовтневої революції та реконструкція забудованого майдану Революції. Ці майдани є прикрасою міста.

Червоний майдан запроектований як театральний майдан Ворошиловграда (в місті передбачено будівництво шести театрів—опери, драми, музичної комедії, цирку, дитячого театру, театру малих форм). Театр, вміщений за проектом в середині Червоного майдану, замикає перспективу проспекту ім. Пархоменка.

Перед театром буде невеликий майдан з пам'ятником оборони Луганська за проектом скульптора Нерода (Москва).

Проект пам'ятника потребує додаткової розробки і пов'язання з навколишнім ансамблем Червоного майдану.

Майдан біля заводу ім. Жовтневої революції забудований не за проектом: проект довелося потім пристосувати до забудови. Цим зіпсовані магістральна вулиця і майдан. Крім того, на цьому ж майдані збудована поліклініка з стаціонаром. Розташування її поблизу заводу зовсім неприпустиме.

Поліклініка, кіно, будинок громадських організацій і машинобудівельний технікум збудовані заводом за проектами різних авторів, а оформлені й архітектурно оздоблені „Всекоопхудожником“ (Харків). Проте вже понад два роки ніяк не вдається закінчити деякі „дрібниці“, як от: відштукатурення цоколя, влаштування східців, благоустрій, озеленення, і це викликає справедливі нарікання трудящих.

Якщо з селитебною частиною плану благополучно, то цього не можна сказати про іншу частину проекту—розміщення в плані підприємств місцевої промисловості, складських приміщень тощо.

Розміщення лісової промисловості запроектоване тільки в районах, які тепер забудовані житлом (через що доведеться зносити багато будівель); розміщення намічене без усяких резервів, що, природно, дуже позначається на виділенні ділянок для такого виду будівництва. Різні бази сировини, утилю, лісові склади зовсім не передбачені, тим часом вони займають колосальні території.

З явним заниженням запроектована кількість гаражів по місту.

Необхідно, щоб Державний інститут проектування міст УРСР виправив проект відповідно до зауважень, зроблених у період затвердження проекту. Є всі передумови до того, щоб почати здійснення проекту в натурі, тим більше, що він фактично вже здійснювався протягом ряду років. Проте, тут стоїть на перешкоді ряд обставин. Проект не має детального планування першої черги забудови. Нема геодезичного проекту. Крім того, архітектурно-планувальне управління міста не має достатнього апарату для спостереження за забудовою міста, для підготовки до планового розміщення будівництва і вирішення всіх питань, зв'язаних із здійсненням проекту в натурі.

Усе це треба найближчим часом усунути. Міські і обласні організації повинні не ослаблювати керівництво реконструкцією міста.

Ворошиловград. Майдан Жовтневої революції (в період реконструкції)



ШКІЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО НА УКРАЇНІ

На боротьбу з надмірностями в шкільному проектуванні

Інж. Е. Д. Ортенберг

Радянська влада, здійснюючи загальне обов'язкове навчання, з перших же років свого існування поставила питання про необхідність розширення шкільного фонду. Будівництво шкіл провадилось спочатку без твердого плану, часто без врахування потреби територіального розподілу шкіл. Майже все будівництво шкіл провадилось за численними проектами, різнотипними за складом приміщень і за загальним плануванням.

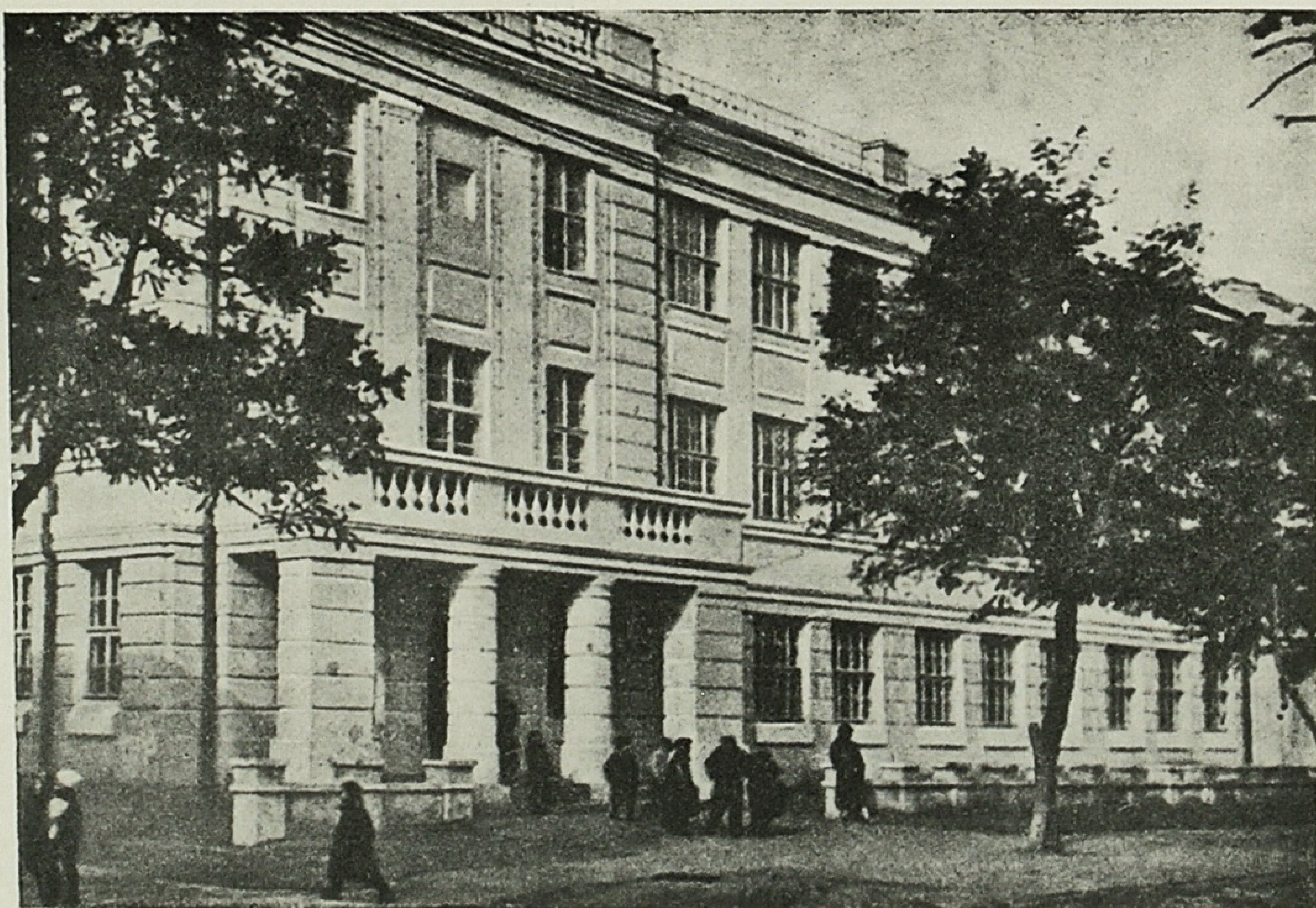
Постанова Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) в лютому 1935 року поклала початок плановому будівництву шкіл. Ця постанова дала тверді й чіткі вказівки про те, як треба будувати школи і що треба зробити, щоб у наших шкільних будівлях було 60% учбових приміщень. Постанова ЦК ВКП(б) і Раднаркому СРСР поставила завдання перед нашою країною, щоб протягом 1936—37 рр. ліквідувати третю зміну в школах і 1938 року ліквідувати у великих містах другу зміну.

Уряд і партія вказали, що керівництво шкільним будівництвом, так само як і проектування шкіл, повинні бути зосереджені в центральних організаціях— в Наркомосі РСФСР і УРСР для того, щоб в дальшому досвід будівництва можна було розвивати шляхом поліпшення як якості будівництва, так і якості проектування.

Наукові досвідні дані, покладені в основу типових проектів, за якими до останнього часу провадилось будівництво на Україні, були недостатні, через що ці проекти шкіл мали ряд недоліків як у плановому рішенні, так і щодо об'єму, раціонального використання площ і кубатури будівлі.

До таких недоліків слід віднести наявність двох-трьох вестибюлів, які утруднювали експлуатацію будівлі школи. Фактично завжди прохідним у школі був лише один вестибюль, і частина одягнутих дітей повинна була проходити через рекреаційний коридор, щоб роздягнутись у гардеробі другого вестибюлю. Порізаність плану, довжелезний фронт забудови будівлі дуже утруднювали вибір площадок.

Проведений в 1937 році конкурс на двокомплектну школу поставив перед архітектурною громадськістю



Школа в Дніпропетровську (автор проекту архіт. Шиманський—Шкілпроект УРСР)

Нова школа у Вінниці (автор архіт. Повстенко—Шкілпроект УРСР)



ряд нових вимог. На конкурс було подано 70 проектів як з Києва, так і з інших великих міст СРСР. Першу і другу премії одержав Шкілпроект Наркомосу УРСР. Однак, ми й надалі продовжували боротьбу з надмірностями в шкільному проектуванні. Наше завдання полягає в тому, щоб будувати добре, гарно і разом з тим дешево.

Проектуючи нові типи шкіл, які будуватимуться в 1939 році, Шкілпроект НКО УРСР, щоб уникнути значних недоліків, які мали місце в попередніх типах, використав усі зауваження архітектурної громадськості, лікарів, педагогів, будівельників тощо.

Спираючись на нагромаджений досвід проектування шкіл, Наркомос УРСР поставив перед проектантами Шкілпроекту завдання—не виходячи за межі кубатури існуючих шкіл, утворити нові типові проекти шкіл з рядом додаткових приміщень. Ці приміщення повинні задовольняти вимоги, поставлені урядом і партією щодо економії площі і здешевлення будівлі за рахунок спрощення конструкцій і застосування менш дефіцитних будматеріалів. Ескізні проекти шкіл для будівництва 1939 року відрізняються додатковим набором приміщень, як от: зал фізкультури н 138—162 кв. метри, кабінет завпеда, кімната учбових підручників, квартира сторожа в 20 кв. метрів, кабінет директора і лікаря в однокомплектних школах; площа квартири директора збільшена в двокомплектних школах до 45—50 кв. метрів, площа буфета і підсобної в однокомплектних школах збільшена до 75 кв. метрів і т. д. На школу запроектований один вестибюль з гардеробом для всієї школи замість двох або трьох малих вестибюлей, розташованих у різних кінцях будівлі.

В частині конструкцій виключені залізобетонні колони, надкарнизні парапети і зовнішні сходи в котельні. Скорочені і стандартизовані марші внутрішніх сходів, збільшено переріз міжповерхових цегляних простінків, розроблені стандарти всіх конструктивних елементів.

Розроблені Шкілпроектом Наркомосу УРСР ескізні проекти дво-і однокомплектних шкіл розрізняються між собою по композиції планових рішень, по кількості поверхів, по орієнтації класних кімнат і довжині фронта забудови.

Велику увагу було приділено орієнтації класних приміщень по країнах світу. Раніше ми допускали тільки 35% забудови коридору. За нашими новими проектами процент цей значно збільшився і в ряді проектів запроваджувалась забудова коридорів з обох боків.

Складаючи програми на проектування нових шкіл, ми дуже критично підійшли до вимог пожежної охорони і держсанінспекції. Треба сказати, що ці установи часто висували вимоги, які здорожчували шкільне будівництво: на 3500 кубометрів було три сходових клітки, багато було вбиралень тощо.

Відкидаючи невірні норми, Шкілпроект НКО УРСР домігся ще більш низької кубатури будівлі школи. Так, по двокомплектній школі ми досягли кубатури 13.500 куб. метрів замість 15.000 куб. метрів, чим зекономили 120 тис. крб. на школі. Крім того, проста конфігурація школи дає велику економію будівельних матеріалів.

В цьому році розроблено конструкції стандартів, які набагато полегшують роботу будівельників і проектантів. Окремі конструктивні елементи будуть по всіх типах шкіл однакові. Стандартизація і індустріалізація здешевлює будівництво.

При ескізуванні як двокомплектних, так і однокомплектних шкіл, адміністративні приміщення розташовуються на першому поверсі. Цим самим ми виключаємо перший поверх від решти поверхів, коли влаштовуються вечори або збори.

Шкілпроект НКО УРСР, готуючись до IV пленуму радянських архітекторів СРСР, розгорнув велику роботу. Але ряд питань ми ще не розв'язали. Пленум радянських архітекторів повинен допомогти нам розв'язати питання інсоляції, орієнтації класів, питання норм, взаємного зв'язку між приміщеннями і т. д.

Ми певні, що пленум допоможе нам розв'язати ці надзвичайно важливі завдання.

Деталі проектування шкіл

Архіт. Е. Коднір

Досвід проектування і будівництва шкіл за останні роки довів невірність цілого ряду положень і відкинув ряд теоретичних норм Наркомосвіти і Наркомздоров'я, при виробленні яких, очевидно, доклали своїх рук вороги народу.

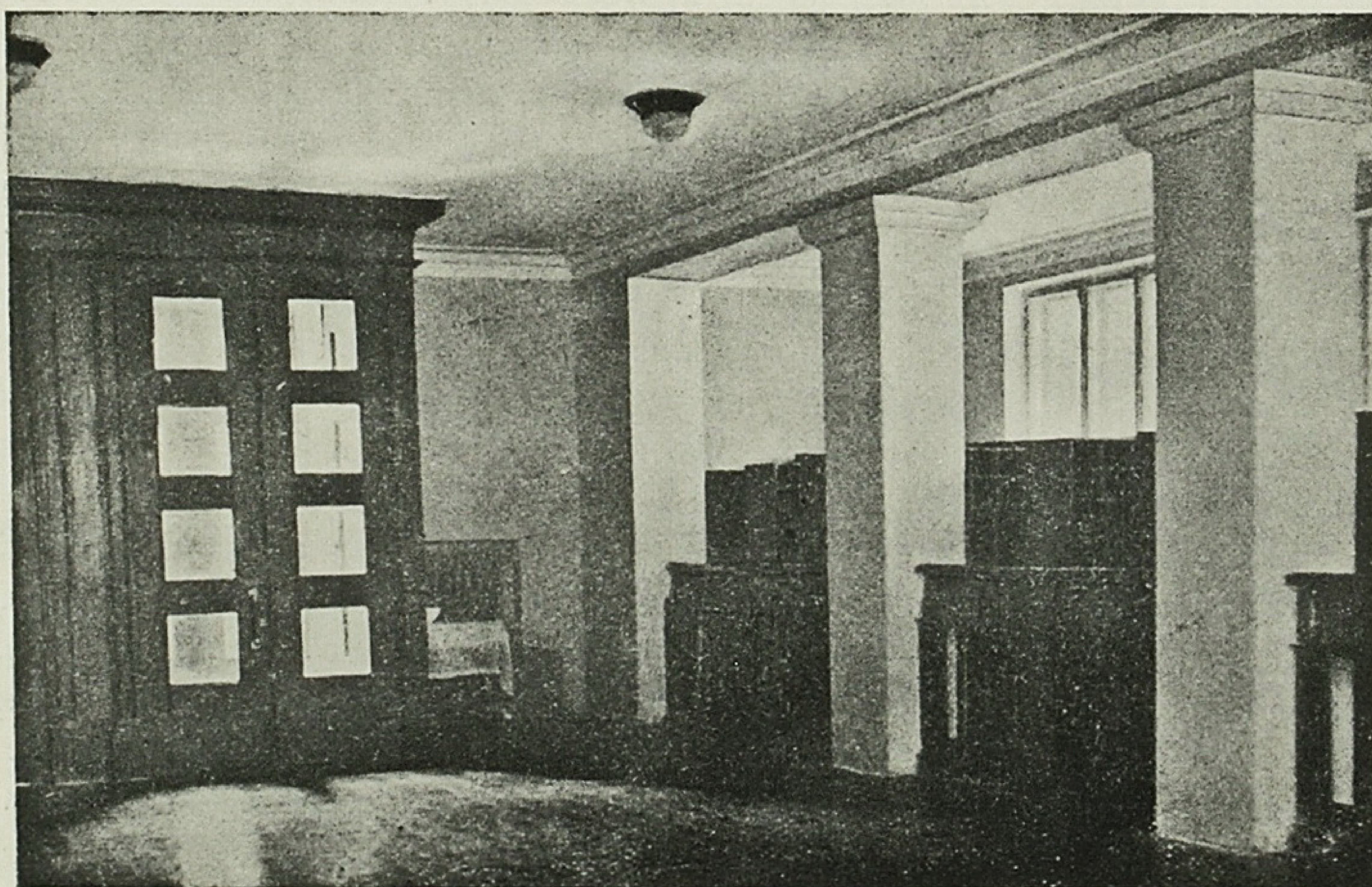
Будинок школи складається з приміщень для занять і допоміжних приміщень. Завдання архітектора полягає в тому, щоб знайти найкращий взаємозв'язок між цими приміщеннями та відповідне місце і форми для кожного з них. Основними, за своєю значимістю і кількістю, приміщеннями в школі є класи і лабораторії. У них учні проводять до 75% всього часу свого перебування в школі.

Є теорія, яка твердить, що для учнів молодшого і старшого віку треба проектувати класи, різні своєю площею. Ця вимога є сугубо теоретичною, вона відірвана від життя. Практика доводить, що в більшості шкіл у молодших класах звичайно навчається від 40 до 44 учнів, а в старших—від 25 до 35 учнів.

Отже, ясно, що теорія, за якою вимагається збільшувати класні кімнати для старших груп за рахунок зменшення площі класів для молодших груп учнів, невірна. Зменшувати площу класів для учнів молодших груп не можна, бо при правильному розташуванні парт від першої парти до дошки залишається 2 м, а від очей учня, що сидить на цій парті—2,5 м, тобто—мінімум, необхідний для нормального зору дитини. Зменшення цієї відстані спричиниться до захворювання очей учнів, що сидять на перших партах.

Дуже серйозним моментом у проектуванні шкіл є розміщення класів по поверхах. За вимогою Наркомздоров'я і Наркомосвіти в двокомплектній чотириповерховій школі не менше чотирьох класів повинні бути розміщені на першому поверсі. Цю вимогу пояснювали тим, що, мовляв, учням молодших класів важко підніматися на другий поверх. За вимогою цих же установ буфет звичайно проектували на другому поверсі. Таким чином, настанови самого Наркомздоров'я були суперечливі. Якщо ж взяти до уваги, що в дитячих садках групові кімнати для дошкільників допускаються на другому поверсі, і, нарешті, не менше 50% населення в великих містах (де звичайно будуть чотириповерхові

Школа № 51 в Києві на Виноградній вул. Вестибюль (автор—архіт. Е. Коднір). Фото Б. О. Івашкевича



двокомплектні школи) живе не нижче другого поверху, то абсурдність цих настанов буде цілком ясна.

Разом з тим, розміщення класів на першому поверсі в умовах великого міста, з його шумом і затисненістю дільниць, на практиці приводило до поганого освітлення класів і відтягало увагу дітей від занять. Цілком очевидною є доцільність перенести класи з першого поверху на вищі.

Перший поверх шкільного будинку повинен бути використаний для розміщення підсобних приміщень. Це дасть, крім того, змогу зменшити висоту цих приміщень з 3,5 м до 3,2 м. При цьому ми одержуємо економію в будівельній кубатурі порядку 250 куб. м. Застосовуючи цей принцип компонування приміщень, ми маємо змогу цілком відділити навчальний процес у школі від зовнішнього життя і легше створити всі потрібні умови для нормальної роботи в школі.

Для правильного функціонування навчального процесу в школі треба відповідно розмістити і всі підсобні приміщення.

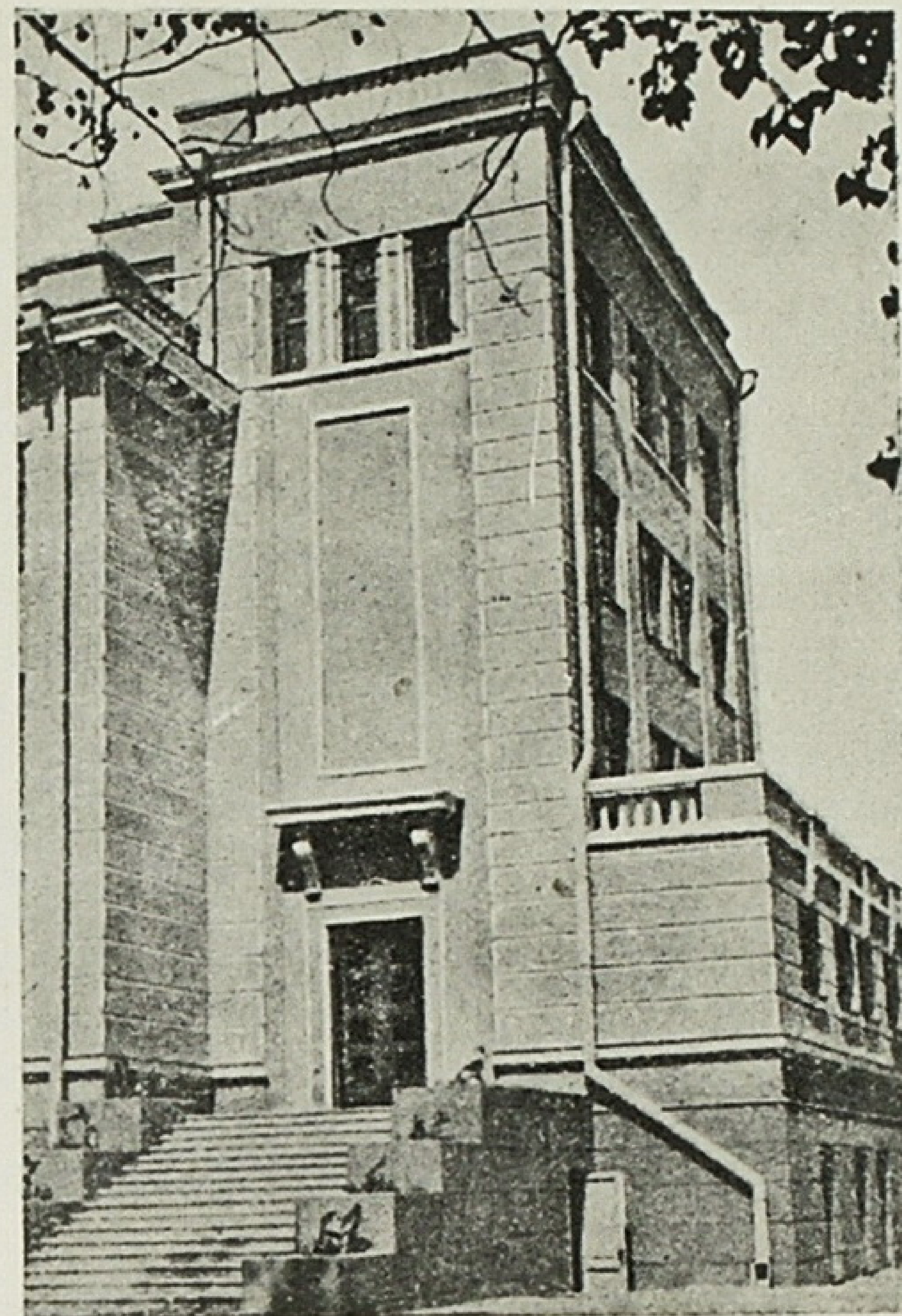
В проектах минулих років московські і київські архітектори цьому питанню не завжди приділяли належну увагу. В ряді проектів шкіл канцелярії розміщені на другому поверсі. Це спричиниться до ходіння одвідувачів на вищі поверхи, дезорганізуватиме навчальний процес і взагалі заважатиме нормальній роботі школи. Ясно, що канцелярія повинна міститись на першому поверсі.

Приміщення для кабінету лікаря ми взагалі не знаходимо в проектах будівництва 1935 р. В останні роки в ряді проектів цей кабінет з'являється, але певного місця в школі для нього не знайдено; в одному з ескізних проектів Наркомосвіти РРФСР (автор—проф. Кондрашев) кабінет лікаря запроектовано на п'ятому поверсі з висотою в 2,4 м.

Кабінет лікаря треба містити на першому поверсі, поблизу вестибюля, і тільки як компроміс можна містити його на другому поверсі, поблизу сходів. Таке розміщення потрібне тому, що кабінет лікаря є одночасно і ізолятором для випадково захворілих у школі дітей, яких виводити з школи треба так, щоб з ними не стикались інші діти.

Приміщення адміністрації, наприклад, кабінети директора і завідувача педагогічної частини, теж, як і канцелярія, повинні міститись на першому поверсі, поблизу вестибюля. Тільки учительську можна містити окремо від інших підсобних приміщень, але, знову ж, не вище другого поверху і поблизу сходів. При цьому треба взяти до уваги те, що батьки, одвідуючи школу, найбільше зустрічаються з педагогами, отже, немає потреби, щоб вони ходили на вищі поверхи і заважали під час занять.

Серйозним моментом у проектуванні шкільних будинків є буфет. Багато суперечок виникало з приводу розмірів площі буфету і потрібності при ньому підсобної кімнати. В ряді московських проектів

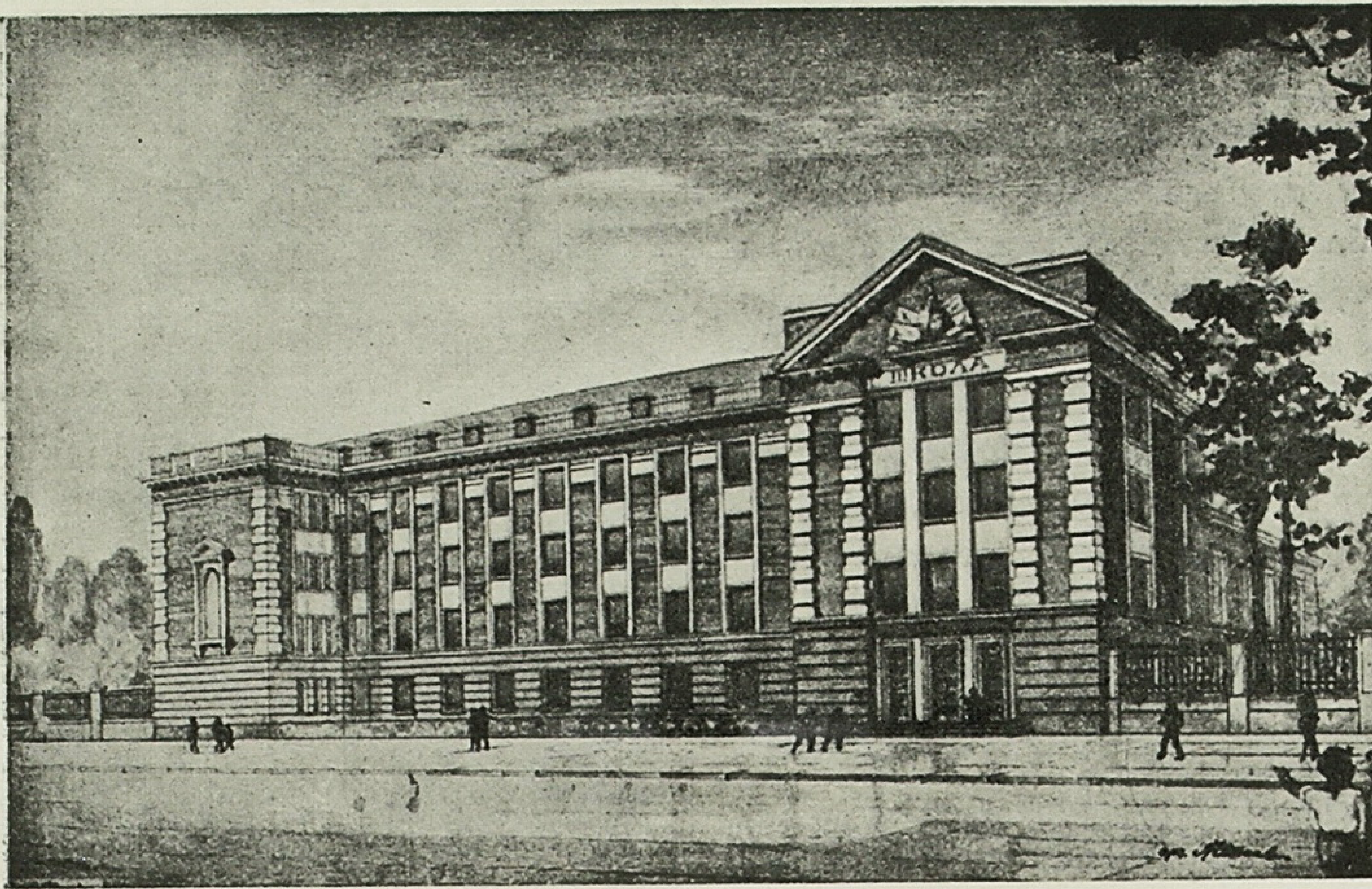


Школа у Києві на Виноградній вул. Деталь входу (автор—архіт. Е. Коднір). Фото Б. О. Івашкевича

шкіл будівництва 1935—1936 рр. ми бачимо невеличкі буфетні кімнати на 15—20 кв. м. Експлуатація таких карликових буфетів та ще без підсобної кімнати довела неправильність такого розв'язання. Отже, в проектах наступних років архітектори проектують одну бу-

Нова школа в Дніпропетровську (автор архіт. Корбін — Шкілпроект УРСР)





Архіт. А. Г. Недопака (Шкілпроект УРСР). Проект двокомплектної школи (тип 125)

фетну кімнату в 60—65 кв. м. Проте, відсутність підсобної кімнати не давала змоги поставити кухонну піч і „титан" і через те учні в таких школах, замість поживних сніданків, одержували цукерки і пирожні. Цілком ясно, що при буфетних треба проектувати підсобну кімнату, площа якої, виходячи з наявного устаткування, вказівок директорів шкіл і лікарів, повинна дорівнювати 15—20 кв. м.

Розміщення буфету теж має велике значення для школи. Досі майже в усіх проектах буфет містився на другому поверсі. Це себе не виправдало. Доставляти продукти в буфет і виносити сміття доводиться парадним ходом і через рекреаційні коридори. Отже, буфет стає вогнищем антисанітарії в школі. На думку ряду директорів і лікарів, яких опитано з цього приводу, буфет найкраще містити на першому поверсі. І справді, в такому разі всі зазначені негативні явища відпадають. Одночасно з'являється нова позитивна риса такої композиції. Вона полягає в тому, що під час перерв розвантажуються коридори вищих поверхів, особливо другого поверху, на якому містився буфет, куди сходились, крім учнів п'яти—шести класів другого поверху, учні з усіх інших класів.

Найбільший різнобій спостерігається в плануванні вестибюля, розміщенні гардеробів і входів. Вестибюлів проектували два або три. Але життя показало, що звичайно в школі закриті всі входи, крім одного, отже, така кількість вестибюлів нічим не обгрунтована.

Вимогу лікарів розміщувати гардероби окремо для старших і молодших учнів можна цілком виконати, розмістивши гардероби окремо в одному вестибюлі.

Однією з дуже важливих деталей вестибюля є входи. Вимога норм обов'язково робити входи з кутовим рухом приводить часто до абсурдних розв'язань, що мають місце в ряді московських і українських проектів. При правильному розміщенні гардеробів подвійний тамбур з прямим, а не ломаним рухом і достатньою глибиною, цілком усуває допливання струму холодного повітря і обдування дітей.

Питанням, спільним для шкільних і інших громадських приміщень, є питання про довжину бар'єру коло гардероба. За єдиними нормами проектування на кожних 30 чоловік повинен бути один погонний метр бар'єру. Як, на підставі яких даних могла бути визначена така норма—нам невідомо, та й навряд чи можна в цій справі дати будьяке серйозне практичне обгрунтування. Але практика показала, що не від довжини бар'єру залежить якість роботи гардероба, а від кількості людей, що його обслуговують. Цілком ясно, що цю норму треба переглянути, підійшовши до розв'язання питання з зовсім іншої точки зору.

Проектування єдиного вестибюля має ще ряд переваг. Якщо взяти до уваги, що заняття в молодших і старших класах закінчуються в різний час, то стане цілком очевидним, що єдиний великий вестибюль буде багато зручнішим, ніж два невеликих, що бувають перемінно то переповнені, то порожні.

При проектуванні єдиного вестибюля площа, яку за програмою визначено в 180 кв. м, цілком достатня. В архітектурному розв'язанні плану єдиний вестибюль дає більші можливості для організації інтер'єру, ніж випадкові своєю формою, затиснені гардеробами вестибюлі.

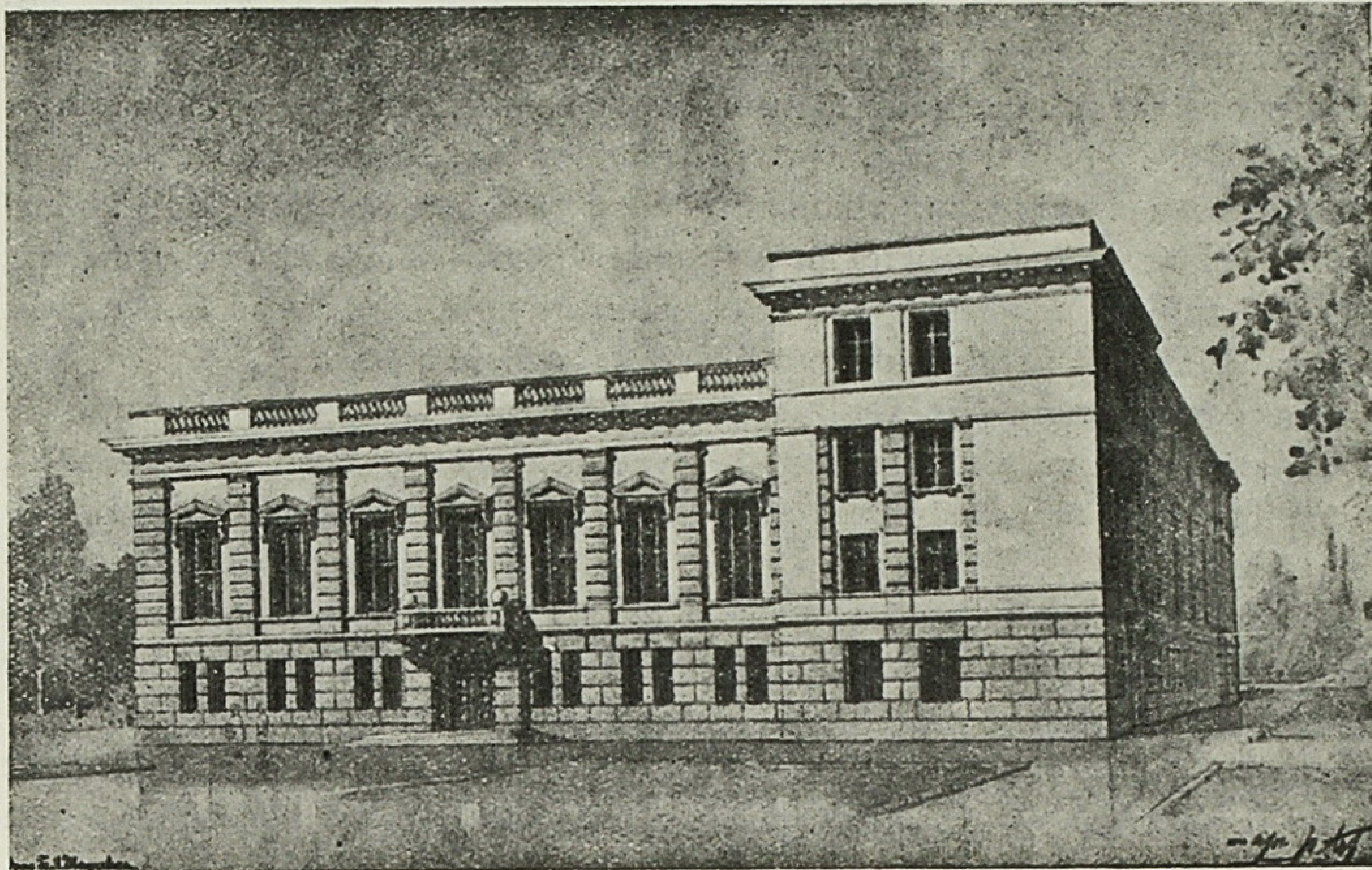
В аналізі елементів плану школи треба спинитись також на питанні про санітарні вузли і кількість вічок у них. Після кількох років експлуатації нових шкіл з'ясувалось, що норма — одне вічко на 20 хлопчиків і одне вічко на 15 дівчаток—є перебільшена. Вбиральні у школах використовуються неповністю і часто перебудовуються для інших потреб, як це спостерігається в київських школах. Запропонована Наркоматом освіти нова норма кількості вічок у санітарних вузлах школи (одне вічко на 40 хлопчиків і одне вічко на 30 дівчаток), після обговорення її з працівниками шкіл, схвалена. Ця

норма повинна бути взята в основу єдиних норм на проектування. Необгрунтована також вимога Наркомздоров'я робити в шкільних убиральнях так звані „англійські унітази". Лікарі з державної санітарної інспекції звичайно підкріплюють свої вимоги робити унітази тим, що, мовляв, цим заходом дітям прищеплюються культурні звички. При цьому зовсім не враховується той факт, що в таких загальногромадських місцях звичайно сидіннями унітазів ніхто не користується.

Директори шкіл надбудовують в убиральнях стільчики. Але через це в убиральнях заводяться щурі, стільчики починають гнити,—загалом створюються антисанітарні умови. Все це доводить, що в убиральнях треба влаштовувати генуї. Влаштування генуїв в одній школі м. Сталіно дало прекрасні наслідки.

Про надмірність і нежиттєвість вимог пожежного догляду щодо сходів, на сторінках „Архітектурної газети" було багато заміток. У Москві архітектори явочним порядком перейшли від ширини сходової клітки в 4,8 м до 3,7 м, що дало значну економію будівельної кубатури (до 400 куб. м). Але пожежне управління додержує в цьому питанні страусової політики—не каже ні „так", ні „ні". Отже, треба внести ясність і в ці нормативи, а пожежній охороні слід переглянути свої вимоги.

Найбільш заплутаним у розв'язанні плану школи є питання про коридори. Питання про освітлення, односторонню чи двосторонню забудову, нарешті, питання про ширину коридору і досі різними особами в різних випадках тлумачаться по-різному. Тут ми натрапляємо на ряд суто умоглядних вимог лікарів, під якими немає серйозного практичного грунту. Наприклад, доктор М.О.Суєтін, який представляє собою державну санітарну інспекцію Наркомздоров'я УРСР, вважає абсолютно недопустимим освітлення коридору з відкритого рекреаційного залу глибиною в 6 м.



Архіт. Ю. Корбін (Шкілпроект УРСР). Проект однокомплектної школи (тип 124)

Практика показала, що такі коридори добре освітлені, і рекреація виходить значно просторішою. Вимога односторонньої забудови коридорів приводить до надмірної освітленості їх, до зайвої зрізаності плану школи, в результаті чого здорожчується будівництво.

Питанням інтер'єру в школі архітектори приділяють найменше уваги. Досить оглянути ряд московських і українських шкіл, споруджених останніми роками, щоб переконатися, яке випадкове оформлення має тут інтер'єр. У красивій, затишній школі дитині приємно перебувати і працювати. Вибір кольору для фарбування приміщення, окремих профілів тяг, рисунка столярки—все це залежить від загального художнього задуму. Кожну окрему кімнату слід так оформити, щоб весь будинок у цілому являв собою єдине художнє розв'язання. Вибір оформлення інтер'єру, проте, визначається не тільки загальним задумом архітектора, але й вимогами гігієнічного і практичного порядку, що дуже впливають на розв'язання інтер'єру.

Ряд дрібниць в оформленні школи в останні роки чомусь забуто, не застосовується: закруглення кутів у приміщеннях для занять, карнізи без можливості осідання пилу, масляні панелі тощо.

Величезне значення має кольорове оформлення школи. Тут треба зважати на те, що діти люблять теплі, чисті і світлі тони. Для них важлива новизна кольору, зміна фарб. Старші діти не такі вимогливі щодо новизни кольорів, але все ж віддають перевагу різнобарвності, правда, в меншій мірі, ніж малолітні. Є підстави вважати, що, крім того, діти люблять голубі тони. Теплі кольори є, так би мовити, „активними" кольорами, вони—радісні, під їх впливом посилюється кровообіг, дихання тощо.

Всі приміщення школи треба фарбувати світлими, виразними фарбами. Більш затемнені приміщення слід фарбувати світлішими фарбами. Приміщення, орієнтовані на північ, освітлюються „тусклим" голубуватим світлом, отже, їх доцільніше фарбувати в теплі тони, бо холодні тони при такому освітленні можуть видаватись похмурими. Стелі слід робити білі—вони

служать рефлекторами світла вдень і, особливо, ввечері, при напіввідбитому освітленні. Так само білими повинні бути віконні рами, лутки, підвіконники і відкоси віконних пройм. Невеликі приміщення не можна фарбувати в інтенсивні кольори. В таких невеликих приміщеннях ми пильно спостерігаємо колір стін. Якщо він насичений, то це стомлює зір, колір стає „нав'язливий“.

Забарвлення повинно, безперечно, сприяти санітарно-гігієнічному станові приміщення.

Говорячи про інтер'єр школи, треба спинитись і на підлогах. Підлоги, які ми проектуємо,—дощані або паркетні—не відповідають ні умовам хорошого інтер'єру, ні вимогам гігієни. Дощані підлоги, особливо, при часто спостережуваній поганій якості дерева, після першого ж року розсихаються, у них утворюються щілини, що сприяють появі грибка (від затікання під час миття підлог). Паркетні підлоги потребують натирання, під час якого іноді бувають випадки травматизму.

На нашу думку, вимогам інтер'єру найбільше відповідає лінолеум.

Це саме можна сказати і про устаткування шкіл, яке теж повинно поліпшувати інтер'єр. Не треба забувати про те, що більш раціональні форми устаткування сприяють правильній роботі колективу. Візьмімо для прикладу парти, конструкція яких має більш, ніж сторічну давність.

Ці парти незручні. Частині дітей за ними доводиться горбитись, а частині вони високі. Треба запровадити парти нового типу з рухомою верхньою дошкою, щоб кожна дитина могла пристосовувати її до свого зросту.

Для викладачів тепер у класах стоять столи. Тим часом, кафедра була б багато зручніша,—викладач, сидячи на підвищенні, краще міг би бачити клас і краще керувати ним.

Ми звикли до чорної шкільної дошки—чорної плями на фоні світлого класу. А було б краще, як би дошка була з матового білого скла.

У жодній галузі техніки й мистецтва немає такої відсталості, як у шкільному устаткованні. Тут для радянського архітектора, спільно з педагогом і лікарем,—широке поле діяльності. Радянським дітям треба дати нові, досконаліші зразки шкільного устаткования.

Про шкільний майданчик архітектори не думали. Вважають, що школа—це тільки будинок. Але насправді школа—це будинок плюс майданчик для спортивних ігор. У нас ділянки для шкіл вибирають без погодження з автором проекту. Через це при багатьох шкільних будинках немає спортивних майданчиків. Це явище зовсім неприпустиме.

З практики ми знаємо, що в центрі Києва ми не можемо будувати великих шкіл тільки тому, що вони мають велику протяжність. Через це питання про компактність плану школи, про щільність забудови стає одним з основних. В останніх розв'язаннях планів шкіл ми домоглись зменшити їх протяжність по фронту більш, ніж на 20 м.

У нових проектах шкіл для будівництва в 1939 р., при кращому функціональному розв'язанні плану, збільшенні кількості приміщень і площ, досягнуто більшої компактності будинку, багато краще виражений образ школи і знижено будівельну кубатуру з 15.100 куб. м. до 13.500 куб. м, що дає значну економію будівельних матеріалів і коштів.

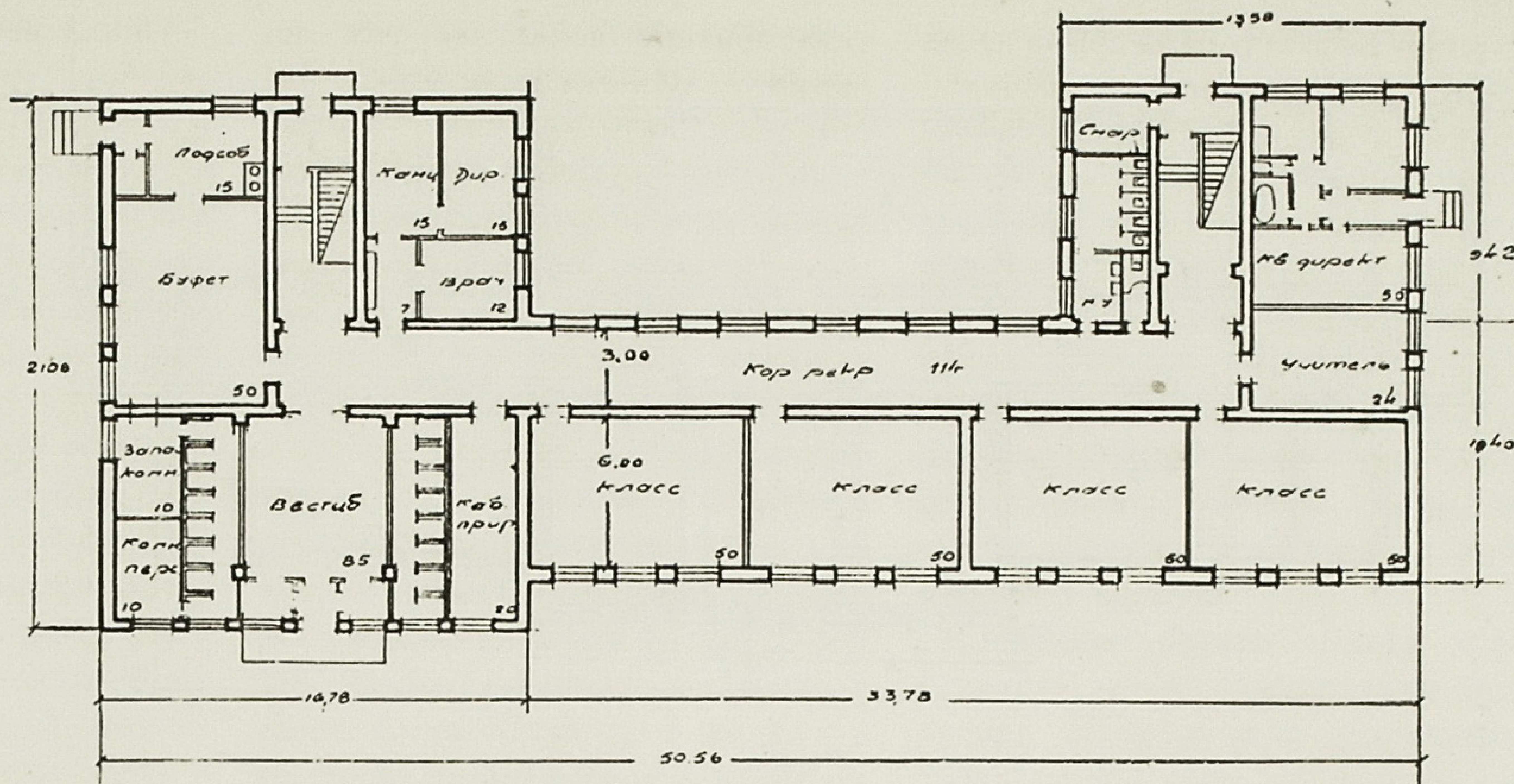
Знайти архітектурний образ радянської школи

Архіт. О. Г. Недопака

Школа і дитячий садок є першими образами архітектурних будівель, що залишаються в пам'яті дитини після образів свого дому. Жодна з архітектурних споруд так не держиться в пам'яті людини, як шкільний будинок, в якому людина виховується і з якого виходить у життя.

Тому архітектура школи в усіх її деталях зовнішнього і внутрішнього оформлення повинна бути старанно продумана і вивчена. Раціональне планування приміщень, їх функціональний взаємозв'язок, максимальні вигоди, приваблива простота архітектурного оформлення всіх елементів, органічно зв'язаних між собою—такі завдання архітектора при проектуванні і споруджуванні школи.

Поспішливість у виконанні проектів шкіл, споруджених за останні два-три роки—з 1935 р.; косність, а іноді безглузді вимоги окремих відомств щодо гігієни і протипожежних заходів у багатьох випадках негативно вплинули на задоволення насущних потреб школи. Так, вимоги пожежної інспекції щодо великої ширини сходів, нечіткість вимог лікарів щодо орієнтації вікон класів і односторонньої забудови коридорів позбавили архітекторів можливості дати цілий ряд потрібних для школи приміщень, наприклад, актових, гімнастичних класів тощо. Крім того, такі вимоги позбавили архітектора змоги



Однокомплектна двоповерхова школа з класами на вулицю (тип 26). План 2 поверху

дати компактне і економне розв'язання проекту школи. Це приводило до величезних за габаритом шкільних будинків, для яких в умовах реконструкції міст навіть важко було підшукати потрібне місце.

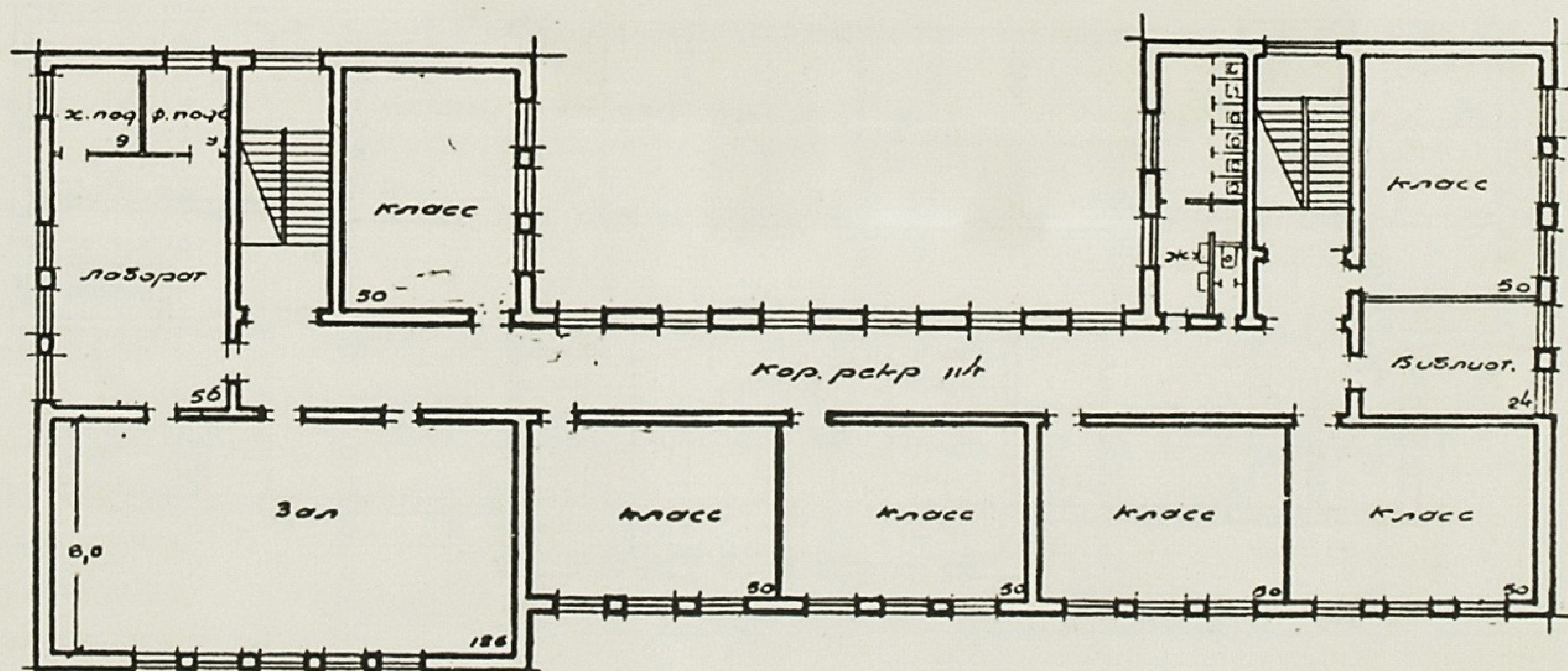
Умови односторонньої забудови коридорів при бажанні архітектора вкластися в визначену кубатуру, не порушуючи запроваджених в період конструктивізму вимог гігієністів (засилля лікарів), заважали архітекторові в композиції образу школи.

Тов. Булганін, скликавши представників московських проектних організацій на нараду з приводу шкільного будівництва, заявив архітекторам, щоб вони в корені переглянули старі позиції в проектуванні шкіл і створили зручні, красиві і компактні школи, не зважаючи на надто суворі вимоги лікарів і пожежників; „зробіть хороші школи, ми їх затвердимо і це буде законом для лікарів і пожежників". Безперечно, до порад лікарів, пожежників і педагогів треба уважно прислухатися, але виконувати їх треба в рамках доцільності для всього організму школи, а „не робити наскрізне провітрювання заради наскрізного провітрювання".

Треба, щоб усі вимоги щодо шкільного будинку архітектор підпорядкував своїй волі, а не був їх рабом. Треба, щоб типова школа була організмом з розумно пов'язаними функціями, щоб вона разом з тим була виразною архітектурною спорудою.

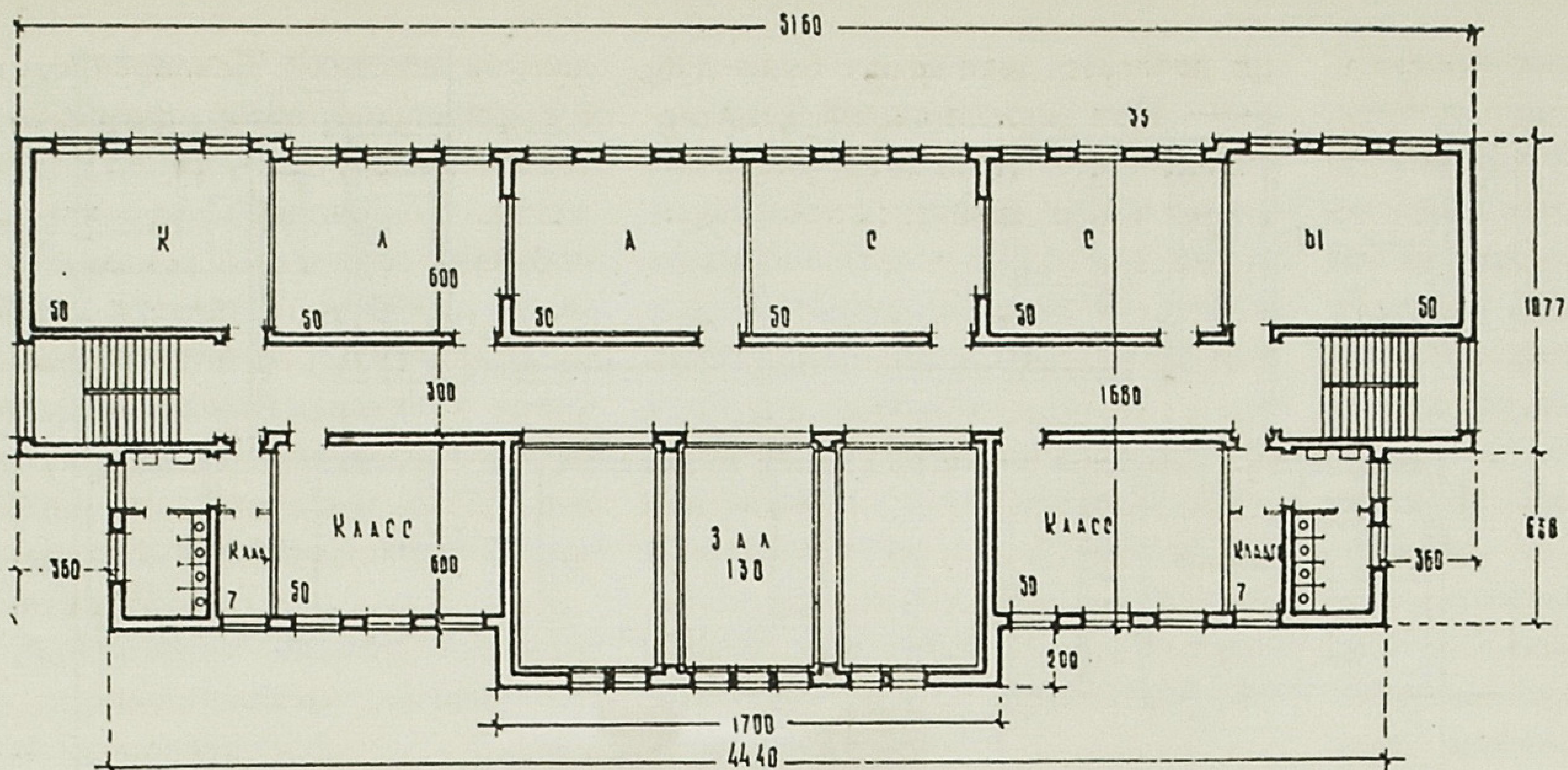
Однією з причин, що ускладняла хорошу композицію фасаду, було те, що ми не мали змоги особливо мудрувати з пропорціями вікон, висота яких лімітується висотою класу в 3,5 метра. При таких умовах вікно можна зробити не вище 2,16 метра, а ширина його обмежувалась необхідною площею освітлення в $^{1}/_{5}$ площі підлоги.

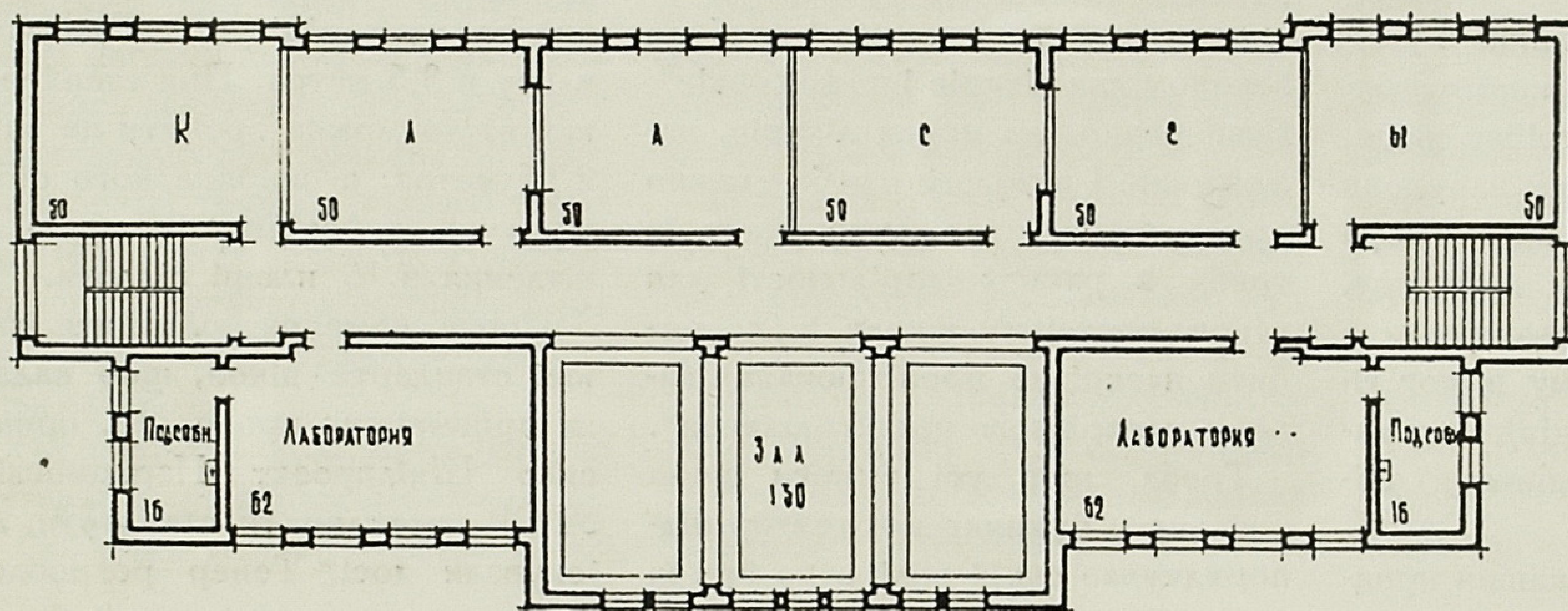
Проте, бажання поліпшити існуючі стандарти вікон, щоб надати їм приємніших пропорцій, примусило Шкілпроект Наркомосвіти УРСР переглянути стандарти, що існували досі. Тепер розроблено нові стандарти. Неприємні на вигляд вікна шириною в 1,85 на 2,16 метра замінено на вікна в 1,64 на 2,16 метра, тобто на вікна, що більше наближаються до класичних пропорцій.



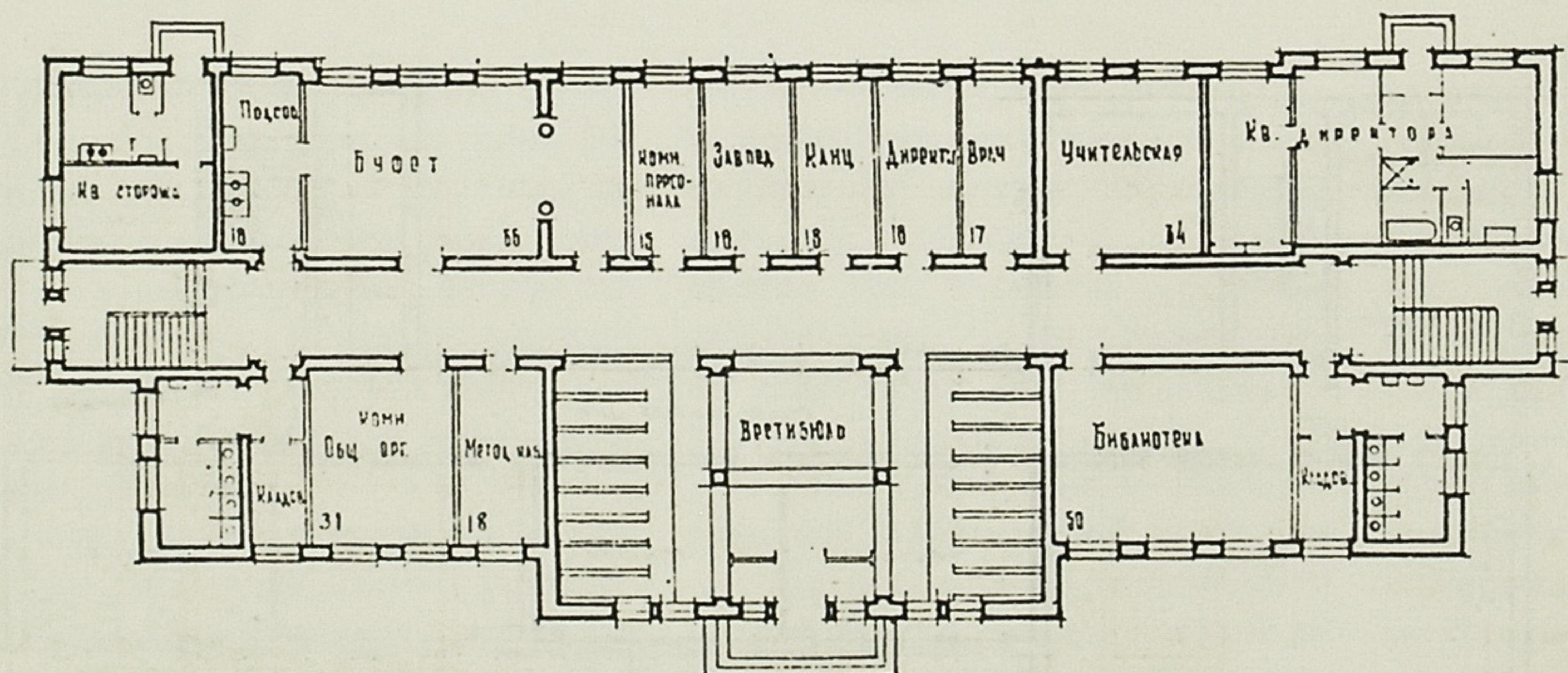
Однокомплектна двоповерхова школа з класами на вулицю (тип. 26). План 1 поверху

Двокомплектна чотириповерхова школа з класами у двір. План 4 поверху





План 2 і 3 поверхів



План 1 поверху

Всі елементи типових проектів, у тому числі і столярні роботи, повинні бути добре продумані і проаналізовані. Все, починаючи від ручки дверей та санітарних вузлів і кінчаючи зовнішнім виглядом будинку школи, емоціонально впливає на психологію дитини і на її розвиток.

Складнішою частиною є стилістичний образ школи, що залежить від багатьох факторів. Насамперед, стилістичний образ залежить від соціальної формації суспільства і ступеня культурного розвитку його та художньої культури. Радянська школа з цього погляду повинна в корені відрізнятися від шкіл старого типу. Сталінським піклуванням про дітей повинна бути пройнята вся архітектура школи.

Школа повинна мати не тільки індивідуальний, властивий їй вигляд; вона має також гармоніювати в ансамблі міста. В зв'язку з цим висувається дуже важливе питання про типовість фасадів в умовах будівництва вже існуючих міст. Чи можна, не зважаючи на ансамбль міста, в якому споруджується школа, застосувати стандартний, хоча б і хороший фасад?

Відповісти на це може практика споруджених шкіл у Києві, Одесі і інших містах. Так, в Одесі на одному великому майдані споруджено школу за типом № 108. Вона є таким дисонансом в ансамблі, що дивує не тільки архітектора, але й звичайного жителя.

Чи можна вважати нормальним, що в Києві, на Червоноармійській вулиці, майже поруч (одна проти одної), стоїть дві однакові школи? І взагалі говорити про те, наскільки зручно в одному місті будувати дві однакові школи, не доводиться. Адже цілком ясно, що цього треба уникати.

Я вважаю, що, при споруджуванні в великих містах типових шкіл, треба архітектурне оформлення фасаду погоджувати з навколишніми умовами. Коштуватиме це небагато, зате ефект буде добрий. При максимальній стандартизації всіх складових елементів школи треба домогтися максимальної виразності і стилістичної різноманітності фасадів шкіл.

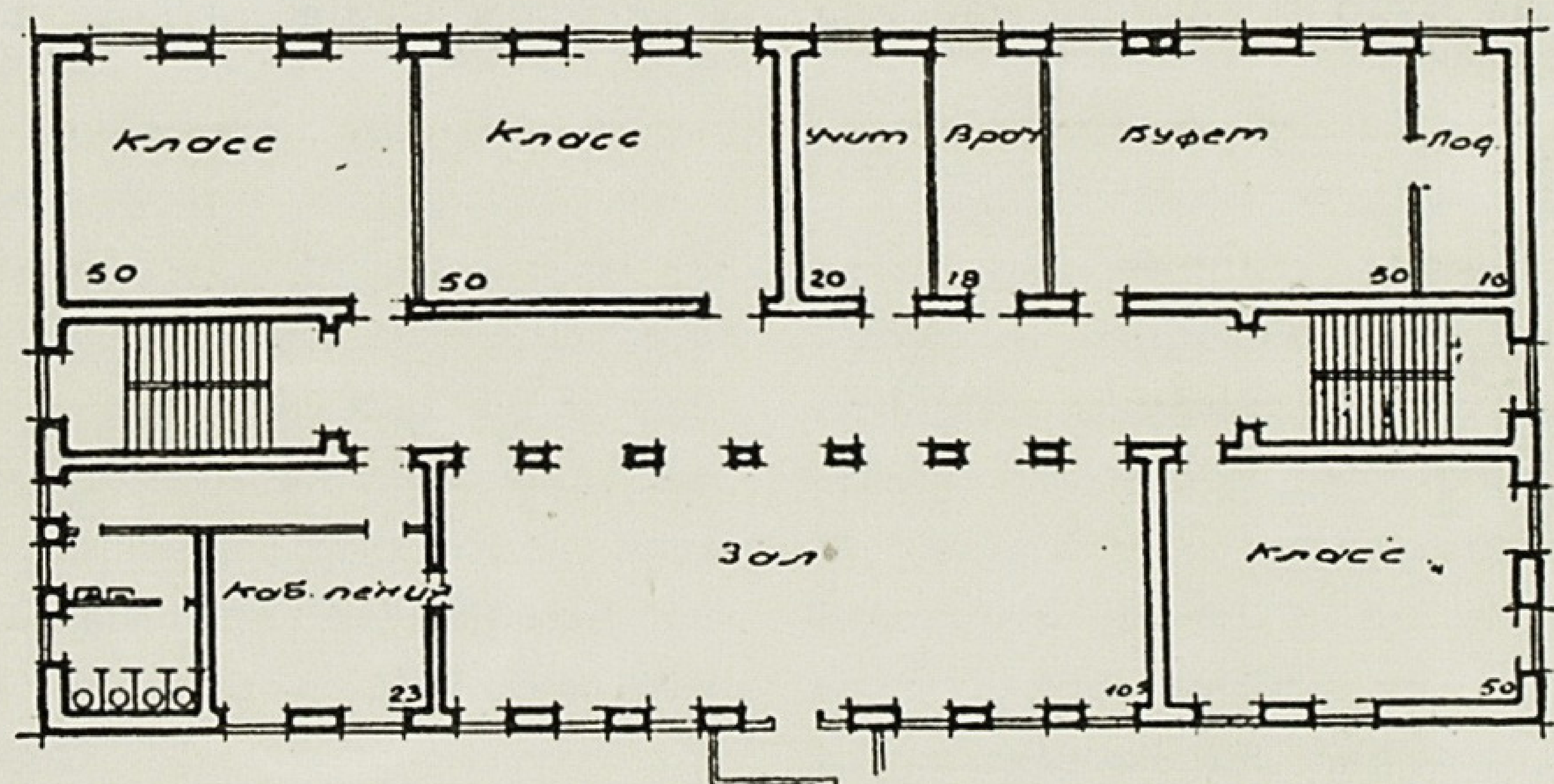
Я порушив питання про архітектурне пов'язування школи з навколишнім ансамблем недаремно. Чому ленінградці, споруджуючи школи за типовими проектами, суворо додержують ансамбля і на кожній вулиці, на кожному майдані роблять окремий фасад? Тому, що ленінградці цінять архітектуру свого міста. Отже, я й кажу, що не треба робити багато варіантів фасаду, але треба пов'язувати фасади шкіл архітектурно з навколишнім ансамблем.

Чи можна сказати, що Шкілпроект домігся великих результатів у виявленні образу в споруджених школах? Безперечно, ні, і в цій справі тепер проводиться серйозна робота. Тепер треба уважно і серйозно працювати над образом радянської школи,—для цього є всі можливості. У нас тепер не 1935—1936 рр., коли ми могли виправдуватися короткими строками. Не треба захоплюватись важкою монументальністю чи вдаватись до вишуканості. Радянська школа повинна відзначатися простотою і красою.

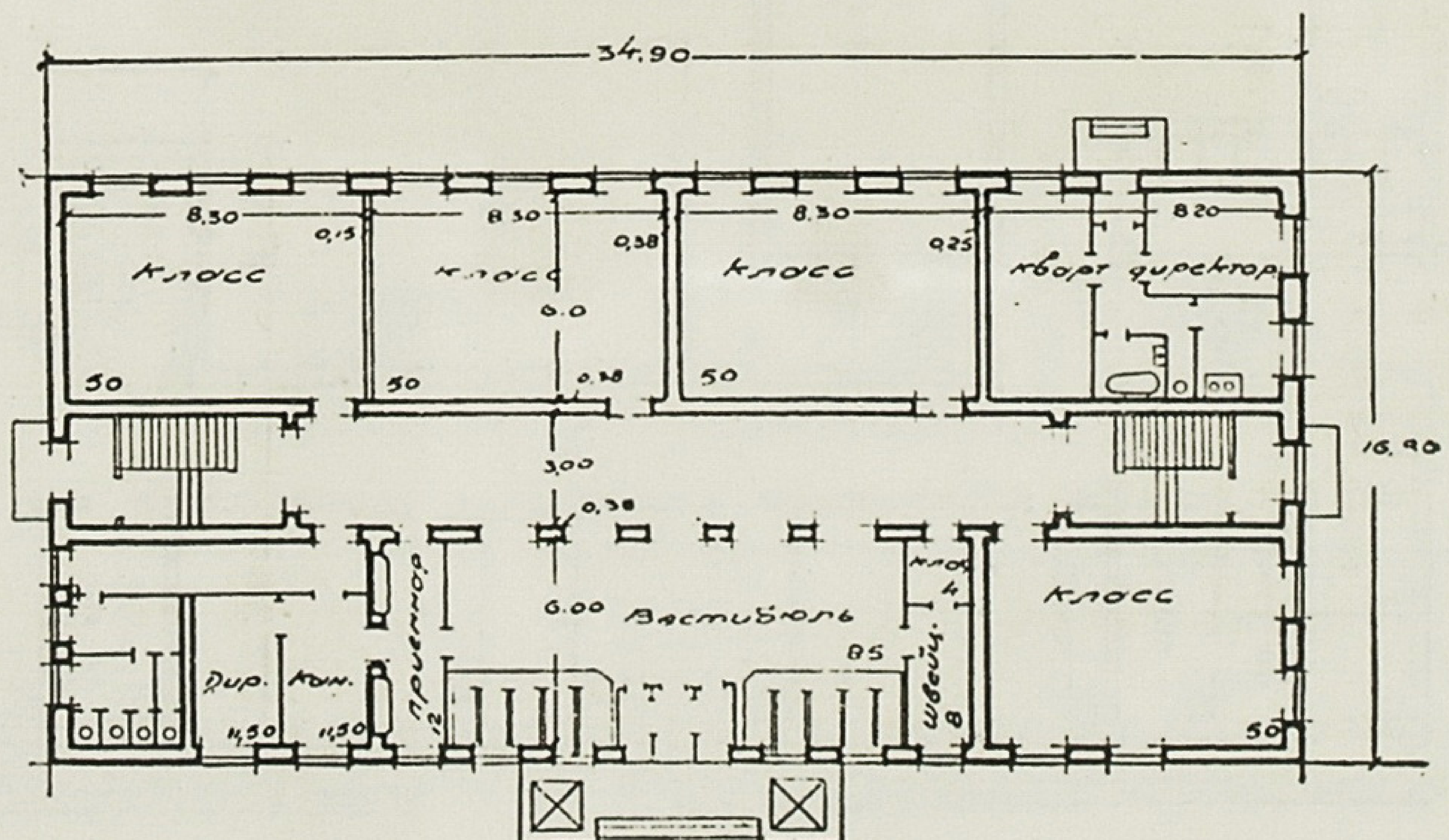
Особливо багато важать архітектурні деталі і виконання їх у натурі. Непродумані, незрозумілі деталі, якщо вони до того ж погано виконані, не виховуватимуть, а вбиватимуть почуття гармонії і пропорції в дитини.

Слід відзначити, що поруч з позитивними якостями проектів Наркомосвіти в загальному розв'язанні

Проект повної середньої школи з класами у двір (тип 27). План 2 поверху



Проект повної середньої школи з класами у двір (тип 27). План 1 поверху



шкіл, у стилістичному образі школи не відчувається глибокої проробки, що неодноразово відзначала свого часу і Спілка радянських архітекторів. Так, якщо навіть побіжно подивитись на споруджені школи, то можна переконатись, що архітектура їх могла б бути багато краща.

Для прикладу візьмімо тип 107-б. Бажання автора прикрасити невмолимо жорстку коробку фасаду, одноманітно подирявлену вікнами неприємної пропорції, не дало успіху. Без сумніву, тут далися взнаки труднощі розв'язання фасаду з класами на вулицю, проте цим архітектор виправдуватись не має права. Це свідчить, що архітектор, поспішаючи, віддав належну увагу планові, але забув про фасад і зробив його абияк.

Те саме можна сказати і про тип 108, де колони коло головного і бокових входів зовсім зайві, непотрібні.

Можна було б навести ще ряд прикладів. Всі вони свідчать про те саме, тобто підтверджують, що архітектори намагались непродумано, абияк прикрасити фасади.

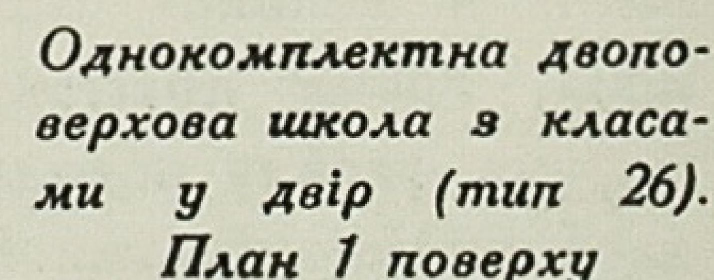
Зовсім не робилось і не робиться нічого для того, щоб у проектуванні шкіл використовувати елементи народної творчості. Щоправда, це дуже складна проблема, особливо, в шкільному будівництві, де архітектор обмежений і в композиції, і в поєднанні площин тощо. Проте, не можна робити висновків, що елементів народної творчості тут застосувати не можна хоча б у деталях: орнаментиці, внутрішньому оздобленні тощо.

Дуже мало уваги приділяється і інтер'єрові школи. Я вважаю, що саме в школі найбільше варто застосовувати ліпку, орнамент, розпис. Ніхто не любить стільки малювати як діти. Тому образотворче мистецтво в шкільному будівництві слід застосовувати якнайширше, тим більше, що в зв'язку з масовим будівництвом шкіл ми маємо змогу стандартизувати цю справу. Над цим питанням досі ніхто не замислювався.

Так само і щодо зовнішньої ліпки та скульптури. Зважаючи на однотиповість будівництва, це коштувало б дешево; адже дорого коштує лише перший екземпляр. Тим часом у нас вкоренилась думка, що в будівництві за типовими проектами цього робити не можна, бо дорого коштуватиме. Все це треба взяти до уваги при розгортанні будівництва надалі.

Я хотів ще звернути увагу на питання про орієнтацію. В нас у цій галузі вже проведено велику роботу, зокрема в Києві в цьому питанні багато попрацював проф. Осьмак.

Обізнавшись з будинками шкіл, де додержано орієнтації вікон на захід, я повинен констатувати, що така орієнтація найбільш прийнятна. Дуже доброю орієнтацією можна вважати орієнтацію вікон на схід.



Однокомплектна двоповерхова школа з класами у двір (тип 26). План 1 поверху

Деякі хиби в практиці проектування шкіл

(Виступи на нараді по шкільному будівництву в Київському будинку архітектора)

Лікар В. М. Майданський

Насамперед питання про норми. Досі ми вважали норми священними і недоторканими, але різка критика керівних організацій показала, що ці норми можна переступити. Проте, цього мало. Треба оцінити їх критично і замінити новими, повноцінними.

В 1938—1939 рр. старі норми відкидаються. Не виключена можливість, що до цих норм доклали своїх рук шкідники. Ми досі допускали багато зайвого. Тепер від цього треба відмовитись, треба спростити і здешевити будівництво і дати економічні і в той же час повноцінні об'єкти медико-санітарного і шкільного будівництва.

Візьмімо питання про розташування класних приміщень. Тут є багато спірного, проте, не можна розв'язувати питання так, щоб орієнтувати шкільну будівлю на всі чотири сторони. Повинен бути якийсь принцип. Тим часом у показаних проектах дано орієнтацію приміщень на найбільш сприятливу сторону, а в відрізках, крім того, дано орієнтацію ще на дві сторони. Отже, ми маємо орієнтацію на три сторони.

У питаннях орієнтації треба знайти якусь єдину лінію. Якщо ми не вважаємо, що схід і захід є найкращими сторонами (а в цих напрямах пролягають вулиці міста, і ми маємо змогу довжину фронту наших будинків розташовувати паралельно до вулиць), то давайте додержуватись прийнятої орієнтації, аж поки наука не скаже твердо, що є єдино правильним.

Мені здається, що орієнтація на схід для однозмінної школи є прийнятною. Але якщо ми одночасно орієнтуватимемося і на північ, і на південь, то де ж принцип? Треба ж додержуватися якогось певного принципу.

Друге питання—про коридор. Спочатку виходили з норми забудови в 30%, потім дійшли до 60%, а тепер уже досягли 100%. Але ж треба пам'ятати, що розкритий центральний зал з колонами не є джерелом світла для коридору, бо під час занять зал повинен бути на замку. А якщо підійти до центрального залу, то ми побачимо, що весь коридор забудований. Іноді в нас буває два розширених коридори. Все це є штучним розв'язанням.

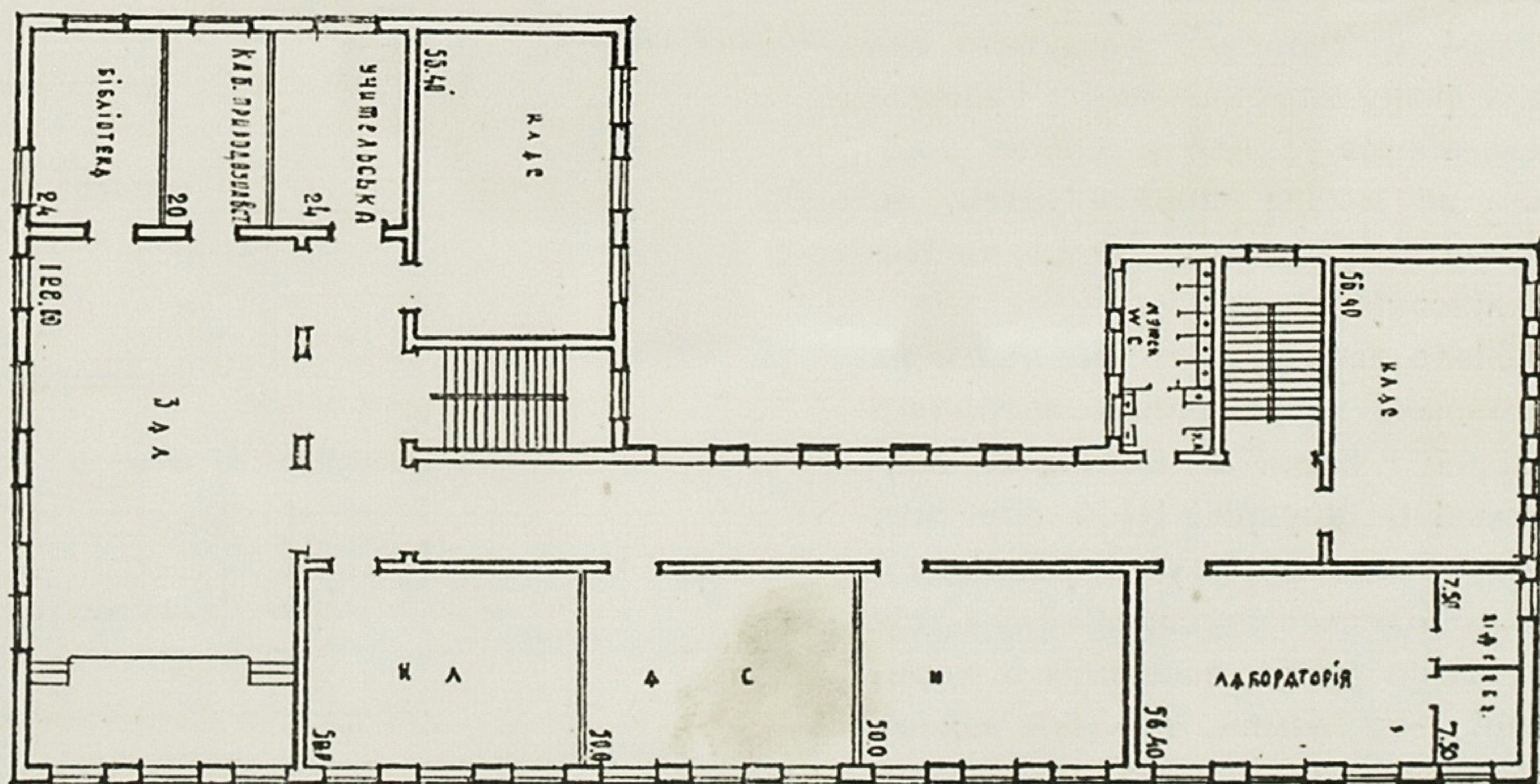
Третє питання — про наскрізне провітрювання коридору. Треба вважати великою хибою становище, коли коридор, в якому звичайно збирається багато учнів, під час занять не можна провітрювати. Тим часом на практиці майже скрізь коридори наскрізного провітрювання не мають.

Тут критикували пожежників і лікарів. На мою думку, до них треба приєднати і представників АПУ, які до всього підходять лише з погляду забудови кварталу. АПУ ставить ряд вимог, але часто робить помилки, що зводять нанівець ці вимоги. Буває, що АПУ виділяє для масового шкільного будівництва якісь задвірки. Це, звичайно, явище ненормальне.

Я. М. Спектор—заст. директора школи № 17 в Києві.

У нашій школі насамперед впадає в око те, що в нас багато площі, а користуватися нею неможливо, особливо, рекреаційним залом, бо обабіч розташовані класи—коли в залі провадяться фізкультурні заняття, то в класах заняття зриваються.

Тут зазначали, що коридор у



Однокомплектна двоповерхова школа з класами у двір (тип 26). План 2 поверху

3 метри вузький. Це правильно. Але ще гірше, коли надворі учень на учневі сидить, коли двір такий малий, що ніде повернутися. На мою думку, у дворі треба дати озеленений майданчик.

Далі, хіба не варто, наприклад, використовувати фундамент школи для газосховища замість того, щоб засипати його. Адже під час повітряної тривоги нам треба сховати 280 дітей. Паливо нам доводиться підвозити до котельної з двору. І це в той час, як легко можна було б, без капітальних затрат, пристосовувати для палива підвальне приміщення.

Мені здається, що на четвертому поверсі вбиральні проектувати не треба, бо ними ніхто не користуватиметься. Зате на другому поверсі, де міститься зал, кількість убиралень слід би збільшити. Нам, зокрема, вбиральню на четвертому поверсі довелося закрити.

На кожному поверсі треба проектувати невеличке приміщення для прибиральниць, щоб вони могли там класти щітки, відра тощо. Це для школи має своє значення.

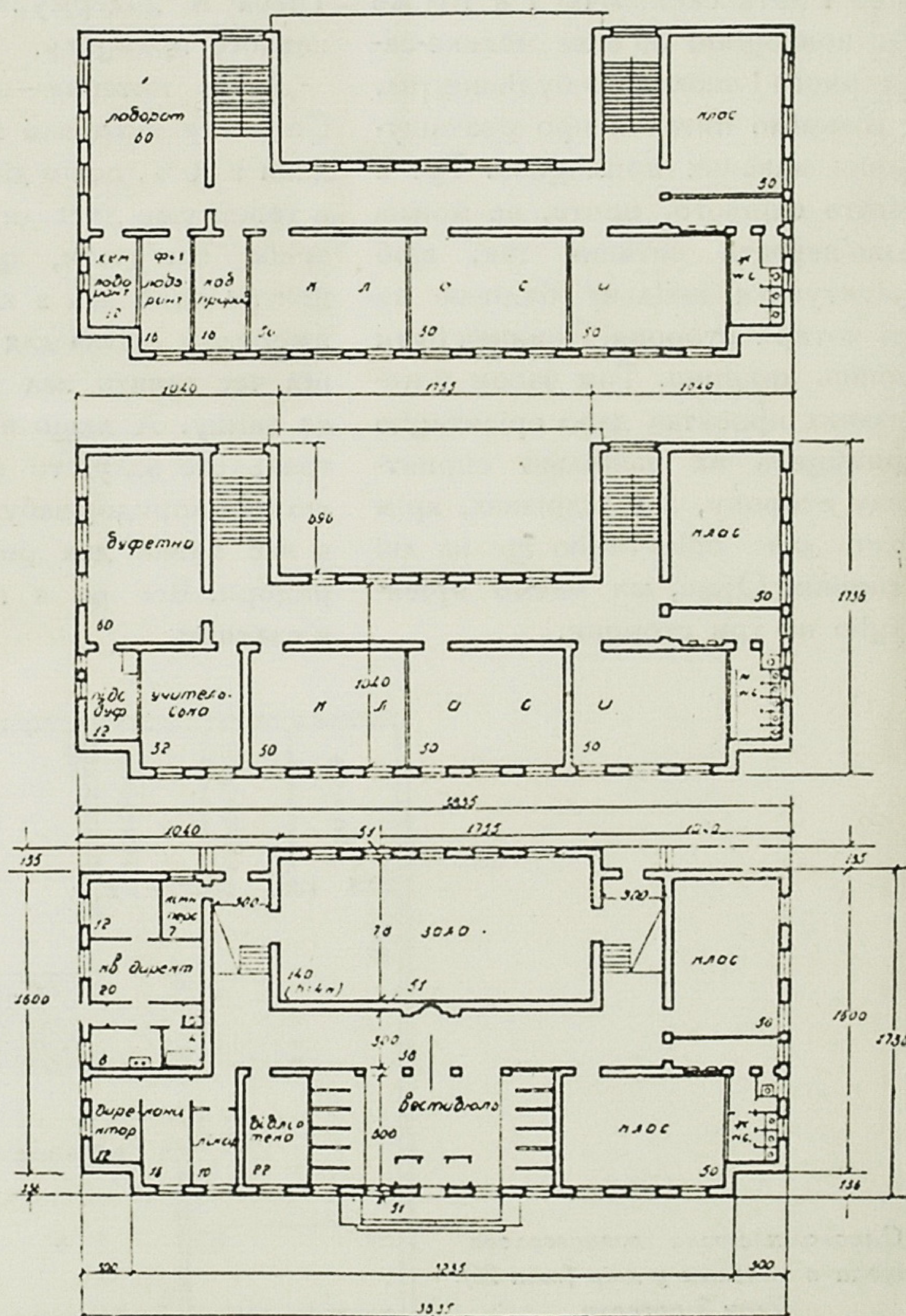
Ми повинні будувати дешево, значить квадратуру треба розподіляти раціонально. Я кажу саме про квадратуру, а не про кубатуру. Треба розподіляти її так, щоб вона була повністю використана. Шляхом економного розподілу загальної площі треба домогтися того, щоб у кожній новобудованій школі можна було збудувати зал для фізкультурних занять і загальних зборів. Тепер у деяких школах не можна зібрати дітей, бо немає залу (школа № 17 на Кирилівській вулиці).

Мало звертають у нас уваги на економне витрачання електричної енергії і води. У хлопчачій вбиральні 6 пісуарів. Щоб спустити воду в одному пісуарі, обов'язково доводиться спускати воду в усіх 6. Якщо треба засвітити в коридорі 1—2 лампи, то обов'язково доводиться включити рубильник і світити всі лампи. Такий же стан і з освітлюванням східців. Отже, треба подбати про проводку для вимикачів.

Візьмімо таку „дрібницю", як опалення. У вихідний день при морозі в 16° немає потреби опалювати весь будинок. Але в школі живе директор. В своїй квартирі у вихідний день він відпочиває. Мерзнути йому не хочеться. Отже, доводиться опалювати весь шкільний будинок, бо окремої звичайної голландської грубки в його квартирі немає. Цього року квартири для директорів теж будують без грубок, а тому доведеться витрачати 25—30 пудів вугілля, щоб у вихідний день директорові було тепло.

Під час будівництва шкільних приміщень не досить спорудити лише каркас з перегородками і вузлами. Для прикладу візьмімо нашу школу. Генеральний план тов. Коднера чудовий. Тут і фізкультурний майданчик, і майданчик для ігор, і квітники, і озеленення тощо. Проте, це лише в плані. Насправді ж наша школа навіть не огороджена, хоч на це було заплановано 22 тис. крб. Загляньте в подвір'я школи. Під самими вікнами класних кімнат стоїть напівзруйнований будиночок і ніяк його не знесуть. Поруч—напівзруйнована церква. Отаке „зовнішнє оформлення" нашої школи.

Підлога в нашій школі не паркетна, а з дощок. Вона порозси-



Однокомплектна триповерхова школа з класами на вулицю. План 3 поверху

План 2 поверху

План 1 поверху

халась, пожолобилась, особливо на четвертому поверсі. Коли миється підлога,—вода протікає на третій поверх. Така „економія“ боком вилазить. Та й справді: на фарбування підлоги після спорудження школи ми витратили 7 тис. крб., у 1935 р.—11 тис. крб., а цього року знову 8 тис. крб. Отже, за три роки ми витратили тільки на фарбування 26 тис. крб. Чи не краще було одразу зробити паркетну підлогу, яка коштує 25—30 тис. крб.? У школі на Спаській вулиці три роки тому зробили паркетну підлогу і вона й досі як нова.

Ось ще деякі „дрібниці“. В рекреаційних залах немає кватирок. Кватирки в інших приміщеннях зроблені високо. Фрамуги вискакують. Усе це іноді спричиняється до захворювань серед дітей.

Велике зло в наших нових школах, навіть зданих вже в експлуатацію, це—безліч дрібних недоробок, які часто-густо спричиняються до надзвичайно швидкої амортизації нової будівлі. Мені здається, що будівельний сектор міськнаросвіти повинен протягом кількох років спеціально наглядати за новими шкільними будинками, щоб систематично усувати всі ці недоробки.

Л. Тикочинський—головний інженер Київського міськбудтресту.

Про хиби шкільного будівництва дуже багато говорилось на з'їзді архітекторів. Починаючи з 1935 р., тобто з того часу, коли Міськбудтрест почав будувати школи, до нас доходять численні претензії як від тих, хто експлуатує школи, так і тих, хто в них займається. Такі претензії доводиться чути на всіх нарадах. Про це особливо багато говорили в травні і вересні цього року. На жаль, і зараз в проектах залишається дуже багато дефектів у наслідок поспіху і надзвичайної терміновості робіт.

Необхідно підкреслити, що у проектантів нема критичного підходу до окремих типів, до окремих варіантів шкіл.

Насамперед, про набір приміщень. В нових проектах необхідно передбачити цілий ряд потреб школи, про які заявляють директори і педагоги: кабінет для оборонної роботи, вчительська в 24 метри в однокомплектній школі і т. д.

Що ж ми маємо? Коли Уряд дає нам гроші на будівництво школи, він, насамперед, виходить з потреби ліквідації двозмінності в школі. Однокомплектна школа розрахована на 400 учнів, двокомплектна—на 800. Коли починають заселяти школу, то в наслідок ви-

Двокомплектна середня школа з класами на вулицю. План 3 і 4 поверхів

Двокомплектна середня школа з класами на вулицю. План 1 поверху

ходить, що в двок о мплектній школі можна розмістити лише 19 класів, отже 120 дітей випадає. Чому це так? Тому, що не можна обминути шкільну громадськість, педагогів, директора тощо і, природно, один клас відводиться під учительську, другий — під біологічну, третій — під піонерську кімнату.

Далі — про їдальні. Є прямі вказівки про те, щоб забезпечити гарячі сніданки в школі, отже їдальні необхідні. І от часто їх влаштовують на другому поверсі. До чого це призводить? При їдальні завжди є підсобне приміщення, і на другому й третьому поверхах пахне кухнею. Крім того, як правило, в більшості шкіл у це підсобне приміщення доводиться проходити через обідній зал. Через зал носять дрова на кухню або виносять сміття. Цілком зрозуміло, наскільки це незручно. Тому їдальню слід проектувати на першому поверсі, при чому ізолювати її, роблячи для неї окремий хід.

Розмір коридора повинен залежати від кількості учнів. А у нас на другому поверсі вісім класів виходять у вузький коридор, шириною в три метри; тим часом є школи на 320 учнів з коридором у п'ять метрів. Якщо на учня припадає 0,40 м², коридору, то це вкрай погано. Ніяк не можна влаштовувати рекреаційний зал за рахунок коридорів.

Окремо треба спинитись на обробці фасаду. Чомусь говорять про обов'язкове штукатурення фасаду. Між тим можна зробити і нештукатурений фасад так, що він буде дуже пристойним. В усіх проектах передбачена цементна штукатурка; чому не можна робити вапняну штукатурку?

Ми повинні йти шляхом індустріалізації і стандартизації будівництва. А у нас — навпаки. Винятковий різнобій бачимо щодо бетонних конструкцій. Балки різні, на 2 поверсі робляться залізобетонні колони. Над конструкціями шкільних будов нам треба ще дуже уважно працювати.

Ніхто не приділяє належної уваги прив'язці шкіл, хоча це серйозніше питання, ніж робота над індивідуальним проектом.

У нас вважають, що прив'язка зводиться до запроектування фундаменту, тим часом вона дуже часто викликає перепроектування сантехніки тощо. Зокрема дуже погано поставлена ця справа в Києві: прив'язку для наших шкіл тут проектують 5—6 організацій — Міськпроект, Водтрест, Шляхбудтрест і ін. У наслідок за кошторис в остаточному вигляді ніхто не відповідає.

Нарешті, про добір площадки. Як він проходить у Києві?

Спочатку Міськбудтрест разом з АПУ намічає площадки, потім в АПУ починаються суперечки — оперативний сектор відводить площадки, а планувальна майстерня не згоджується з ним або навпаки. Це одна інстанція. Потім іде санітарна інспекція, яка звичайно надовго затримує справу зза дрібниць (не в зв'язку з принципіальними питаннями). Наприклад, на Покровській вулиці санітарна інспекція без усяких підстав затримала відведення ділянки для школи на місяць.

На мою думку, при АПУ необхідно створити раду по добору площадок. Цю справу треба спеціалізувати.

Архітектор М. В. Сдобнєв

Дуже добре, що Шкілпроект вчасно звернув увагу на те, скільки площі непродуктивно забирали східці і вбиральні. Безперечно, що колишні вимоги щодо площі для східців і вбиралень не відповідали умовам шкільного життя. Автори проектів шкіл врахували, що ці площі були перебільшені, і своєчасно почали проектувати менші площі.

В проекті тов. Коднера це теж враховано, але разом з тим компактність в його проекті має і свої негативні риси. Наприклад, у нього дуже вузький і обмежений курдонер. Стінки тут стоять на 1,16 метра одна від одної. При такій невеликій відстані і при обернених всередину вікнах з убиралень хлопчиків буде видно в убиральні дівчаток і навпаки. Цього можна уникнути, давши стінки з торця.

Щодо залу, то це питання є спірним. Не гаразд уже те, що до залу треба йти донизу. Ще можна погодитися, щоб зал був унизу, коли він призначається для фізкультурних занять. Зал для зборів тут розташовувати не годиться. Якщо це зал для зборів, то не виключена можливість використовувати його і для фізкультурних занять.

Коридори мають ширину в 3 метри. Я вважаю, що цього мало. Хоч за нормою визначено 2,5 метра, проте, з практики ми знаємо, що ширина навіть в 3 метри для коридорів не годиться, адже вони використовуються і для рекреацій.

Що тут поганого і на що треба зважити? Насамперед, учительська повинна бути з балконом, щоб педагоги, після занять у тісному класі з важким повітрям, могли подихати свіжим повітрям.

Варіанти тт. Недопаки і Корбіна аналогічні, в них є зали. Тут питання про рекреації розв'язане краще, бо приміщення ширше і забудова двостороння.

Добре складено проект однокомплектної школи; за всіма ознаками, це один з вдаліших проектів. Над спорудженням такої школи працюватимуть з задоволенням.

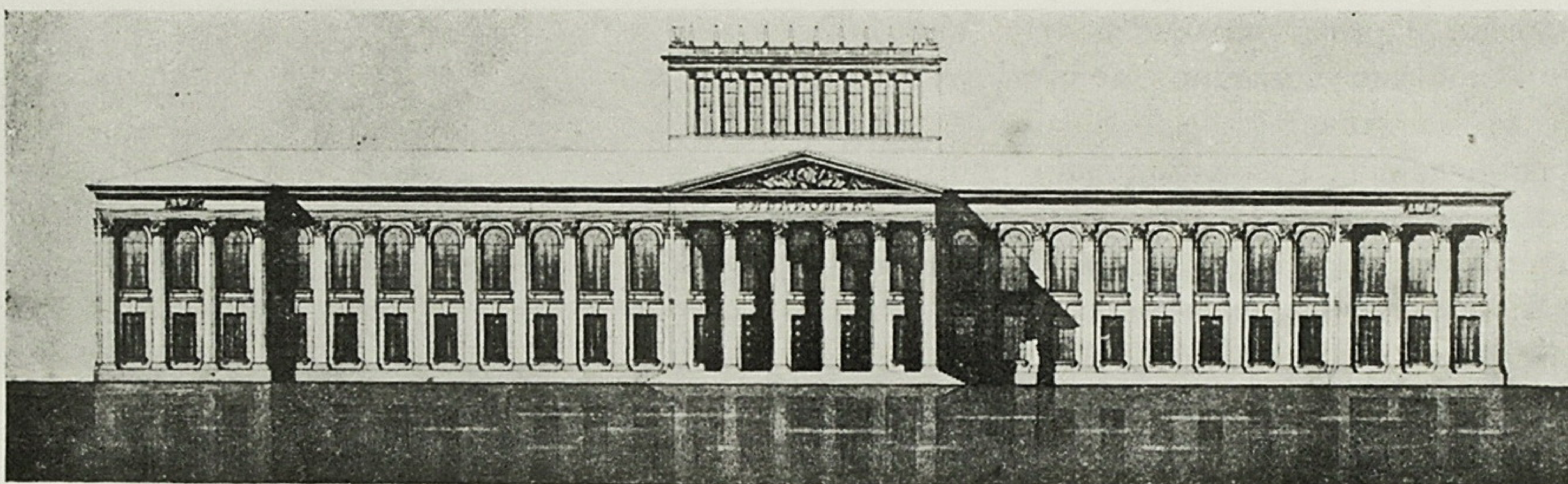
В устаткуванні вбиралень безперечно треба перейти на „генуї".

Треба звернути увагу і на архітектурне оформлення шкіл. Школи в нас виходять стандартні і ніхто на це не зважає. До участі в оформленні фасадів шкіл треба залучати архітекторів. Фасади шкіл повинні бути різноманітні.

АРХІТЕКТУРНІ КАДРИ

У Дніпропетровському будівельному інституті

Ю. П. Зоря



Бібліотека Дніпропетровського державного університету. Дипломний проект Я. Васермана

Зігріта ясним сонцем Сталінської Конституції наполегливо вчиться в численних втишах Радянської України архітектурна молодь. Архітектурні факультети та кафедри, які існують при художніх і будівельних інститутах, дедалі впевненіш стають на шлях соціалістичного реалізму. Це можна сказати про більшість втишів.

Один з наймолодших учбових закладів України— архітектурна кафедра при Дніпропетровському будівельному інституті (існує 5 років). Кафедра закінчила учбовий рік з добрими показниками: непогані наслідки екзаменів, повна ліквідація заборгованості з проектних робіт за 1936—37 учбовий рік і добрі показники дипломного проектування.

Значним гальмом у роботі кафедри була відсутність стабільних підручників, через що доводилося користуватися великою кількістю найрізноманітнішої літератури. Озброївшись рішеннями Всесоюзної наради працівників вищої школи, кафедра наприкінці минулого року почала працювати над двома конспектами-підручниками по елементах та конструктивних схемах промислових і громадських будівель. Ці конспекти, над якими працюють доценти Б. С. Кащенко—керівник кафедри, Є. Д. Сегал і М. Є. Мітічкін, будуть незабаром випущені для користування студентів.

До хиб кафедри треба віднести слабку науково-дослідну роботу, пізню видачу завдань, неточність календарних планів і ін.

Врахувавши всі ці недоліки, кафедра цього учбового року завчасно розпочала відповідну підготовку. Був складений загальний календарний план роботи і нові програми на 1938—1939 учбовий рік, утворені нові штати, проведєно розподіл дисципліно-годин між співробітниками кафедри, переобладнано кабінет архітектури і ін. Однак, дирекція інституту (директор М. Ю. Карчемський) ще не створила нормальних умов для роботи кабінету: немає робочих місць для співробітників, немає спеціальних шаф для зберігання рисунків, письмових столів тощо.

Ще в травні роздали студентам теми дипломних завдань. Отже, дипломанти мали змогу під час виробничої практики пробробити свої завдання, підібрати потрібні матеріали для проектів.

Кафедра взяла активну участь в організації нового набору в інститут, у популяризації спеціальностей інституту серед вступників. Працівники кафедри Є. Д. Сегеда і М. Є. Мітічкін провадили бесіди в міських школах і на периферії. Крім того, було влаштовано в університеті, транспортному інституті і одній з десятирічок виставки студентських робіт. Організована в Москві виставка цих же робіт дала

прекрасні наслідки: звідти приїхали вчитись в будівельний інститут 50 чоловік.

В самому інституті доцент Б. С. Кащенко та лаборант О. С. Млинарич влаштували виставку дипломних робіт по кафедрі. Це був своєрідний творчий звіт архітектурної молоді перед громадськістю Дніпропетровська. Виставка виявила серед дипломантів кількох здібних архітекторів, хоч в цілому проекти мали на собі печать схематизму, недоробленості і, в окремих випадках, некритичного засвоєння класичної спадщини; планові рішення проироблялись недосить глибоко. Дуже невпевнено почувають себе всі дипломанти там, де доводиться мати справу з малюванням,—цю важливу дисципліну в інституті було занедбано. Проте, автори деяких проектів, про яких ми побіжно згадаємо, досить грунтовно проробили свої завдання.

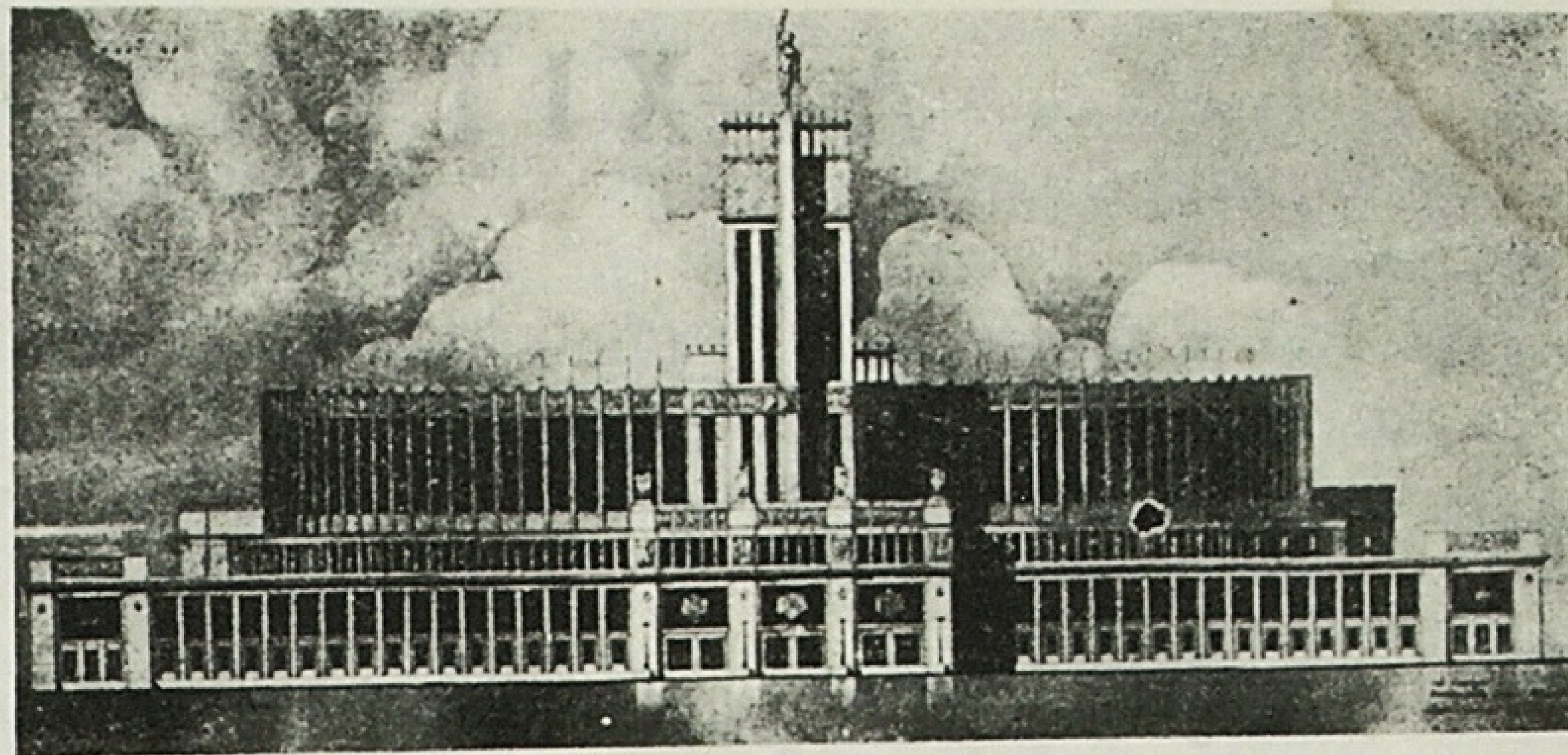
Одна з найцікавіших і найскладніших робіт—проект критого стадіону на 12 тис. глядачів студента В. Бєляєва (зав. кафедри проф. Є. О. Клєх, керівник доцент Б. С. Кащенко). Ця величезна, розв'язана в металі, будівля має габарити 180 × 260 м. Такі споруди у нас ше не будувались. Перед автором, цілком зрозуміло, виникло чимало труднощів, частину яких він не спромігся перебороти. Взяти хоч би зовнішній вигляд будівлі. Поєднуючи простоту з прикрашенством, В. Бєляєв невдало оздобив в загальному суворо розв'язану споруду величезною кількістю скульптур.

Деякі дипломанти проектували об'єкти, які мають будувати в місті. Так, студент Я. Васерман працював над проектом бібліотеки університету (ця споруда будується в Дніпропетровську за проектом архіт. Я. К. Деланта і Г. Л. Швецького-Вінецького). Основні приміщення — книгосховище, два читальних зали, кабінети для індивідуальної роботи над книгами, відділ періодичної літератури і ін. Центральна частина будівлі (книгосховище на 400 тис. томів) залізо-бетонна, решта—звичайні конструкції цивільних споруд. Ця робота, якщо обминути нічим не виправдану „надбудову" над центральною частиною, трохи нагадує проект згаданих вище авторів.

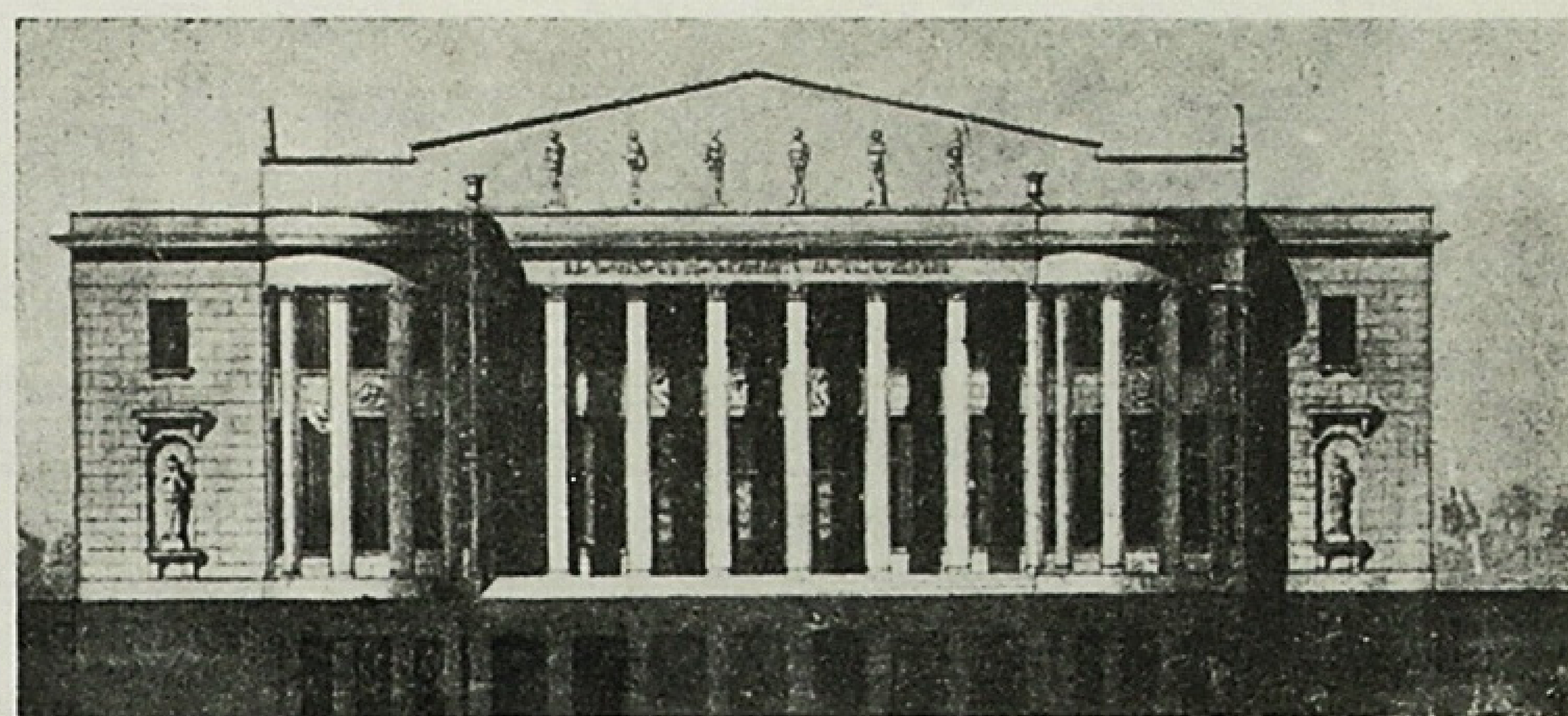
Приємно вражає докладною проробкою деталей проект готелю на 120 номерів (дипломант Д. Ханкін). Цей проект, здійснений під керівництвом молодого асистента О. Д. Бехмана, є одним з доказів творчого росту архітектурного молодняку.

Проекти плавального басейну Є. Середи і театру російської драми І. Віленчика свідчать про значний вплив на дипломантів архіт. Б. С. Кащенка.

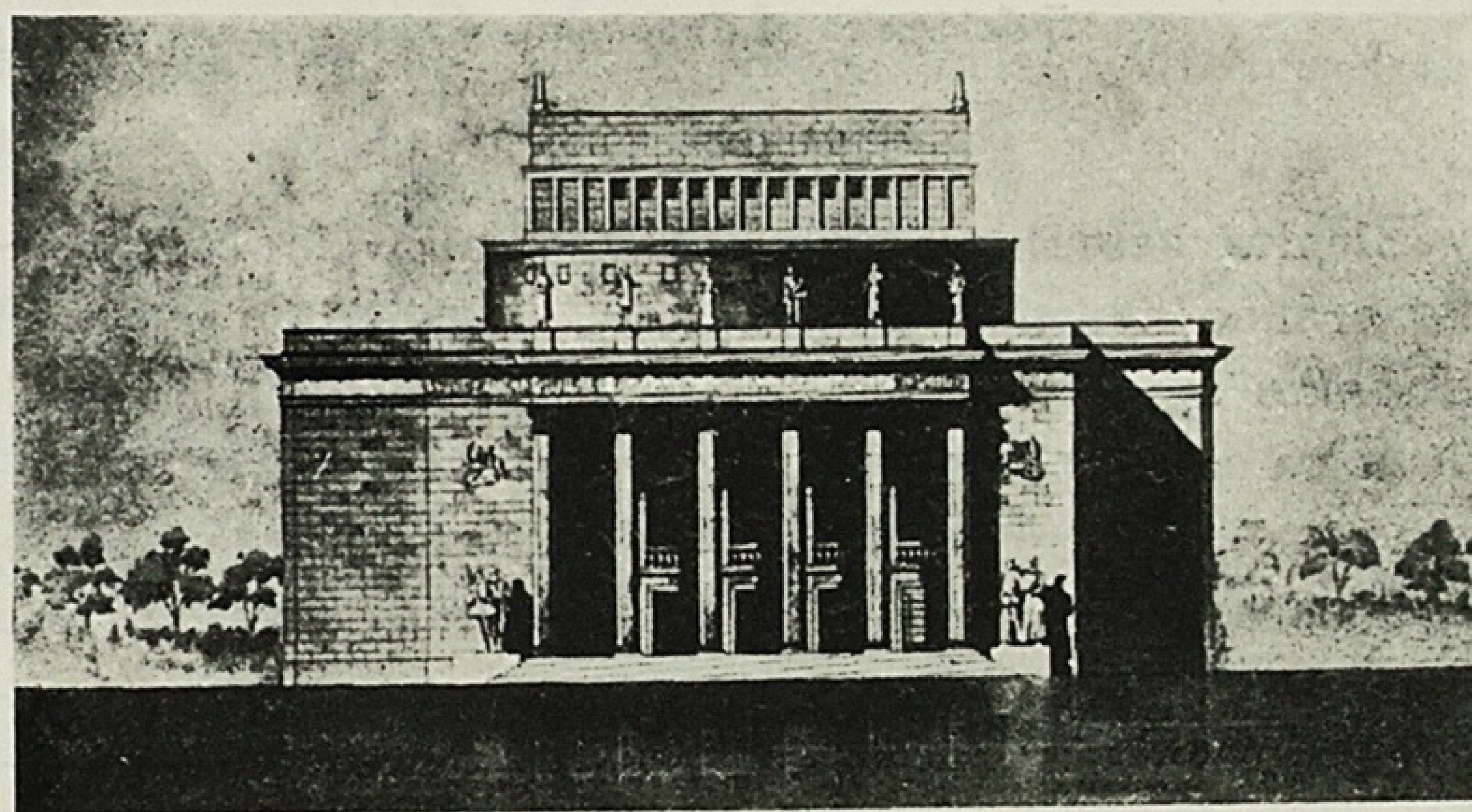
Одна з кращих робіт по промислових спорудах—проект ТЕЦ для паровозо-зборного заводу Наркомшляху (дипломант І. Кричевський). Зовнішня архітектура цієї споруди підкуповує вірно зрозу-



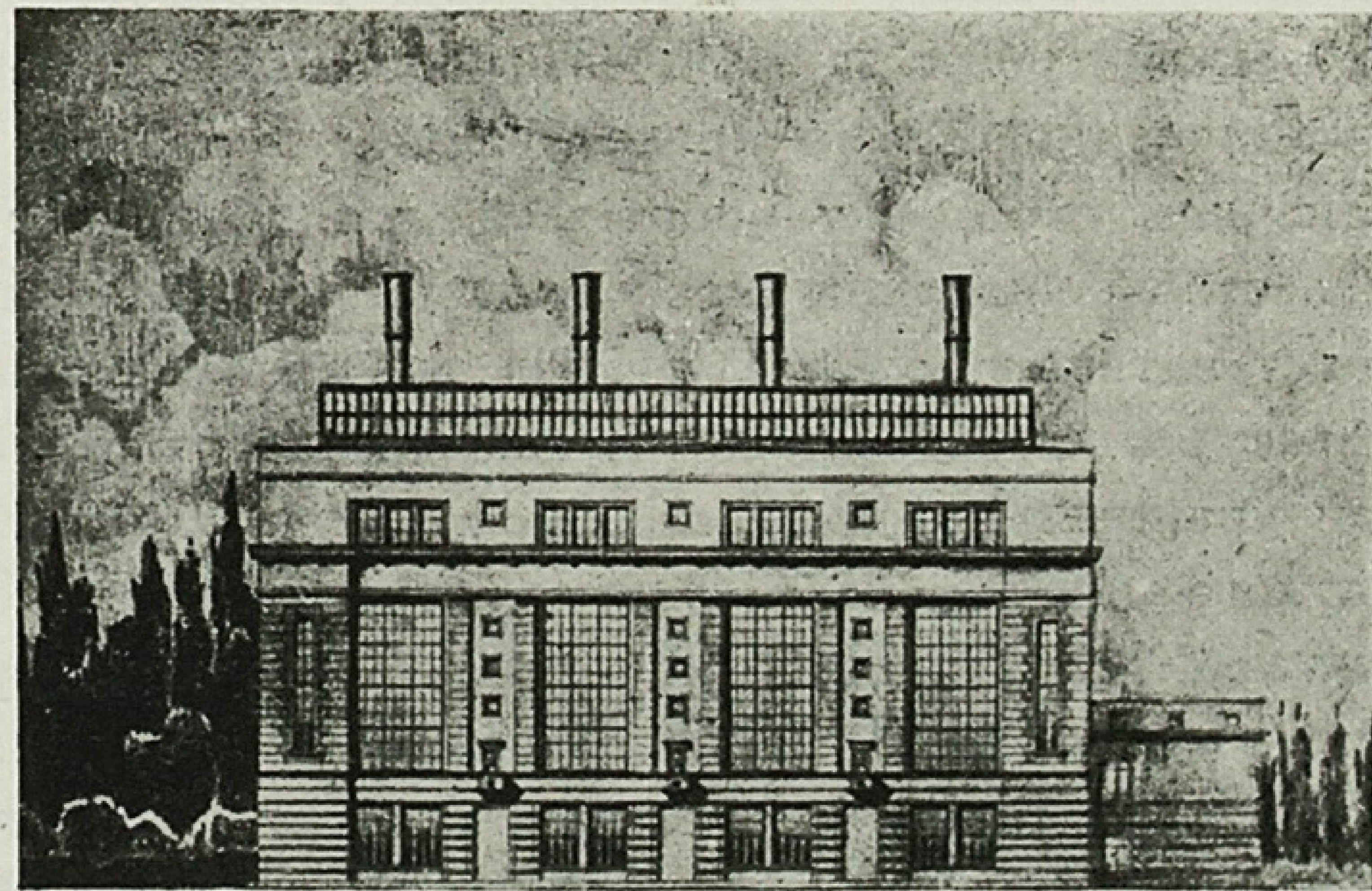
Головний фасад критого стадіону. Дипломний проект В. Бєляєва



Головний фасад плавального басейну. Дипломний проект Є. Середи



Головний фасад драматичного театру. Дипломний проект І. Віленчика



Будівля теплоелектроцентралі. Дипломний проект І. Кричевського

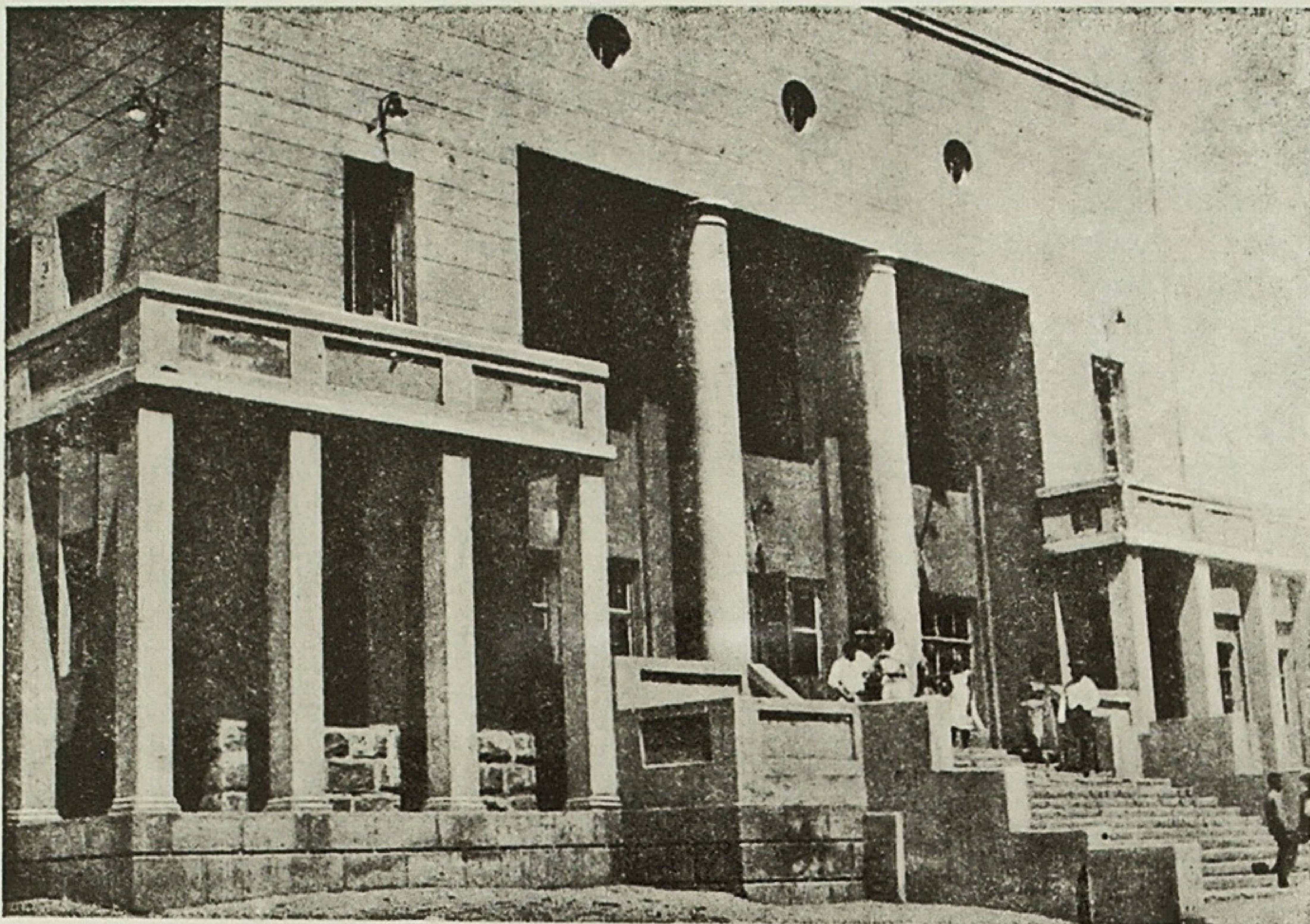
МІСТА Й СЕЛА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ



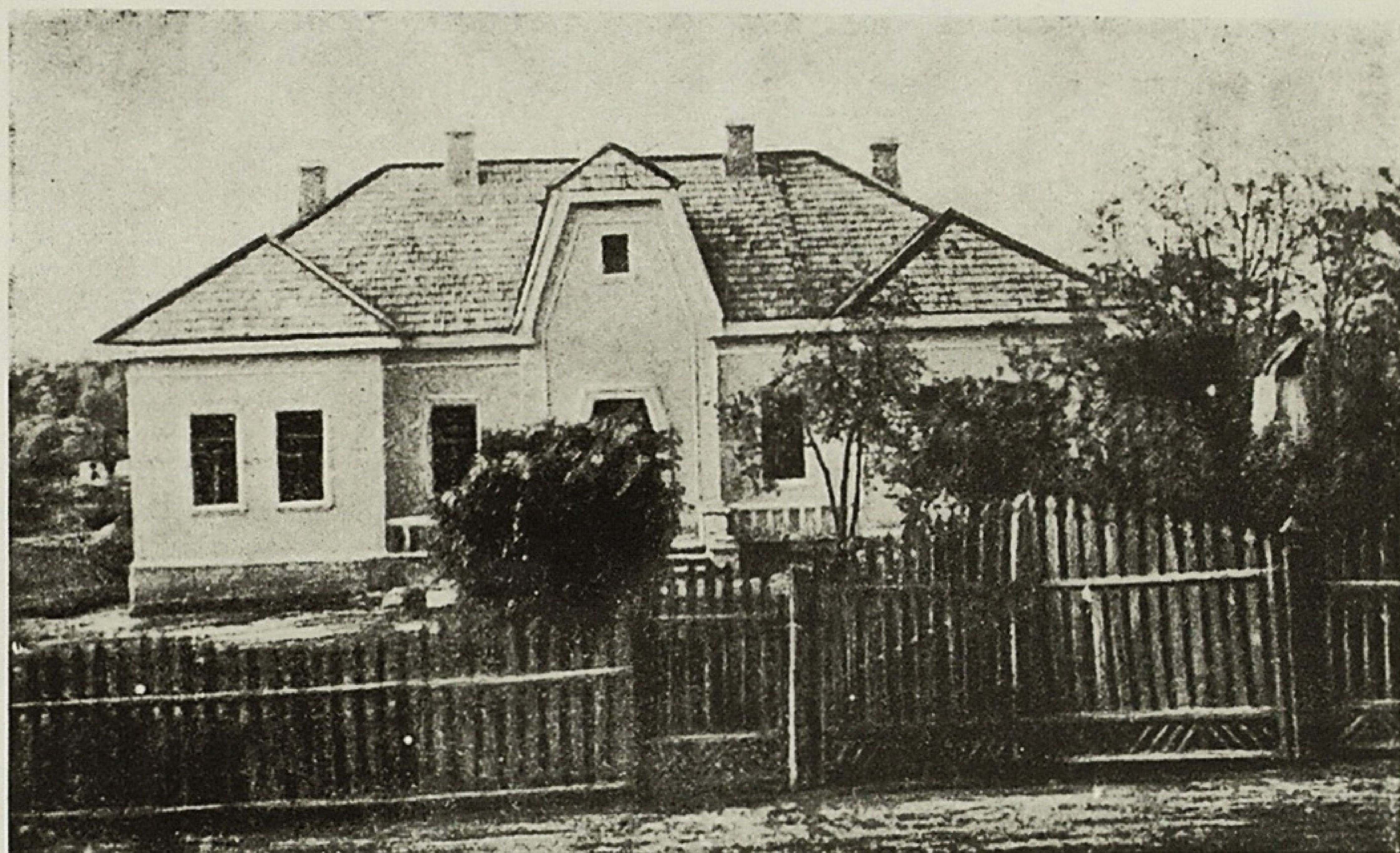
Крюков. Клуб ім. Котлова



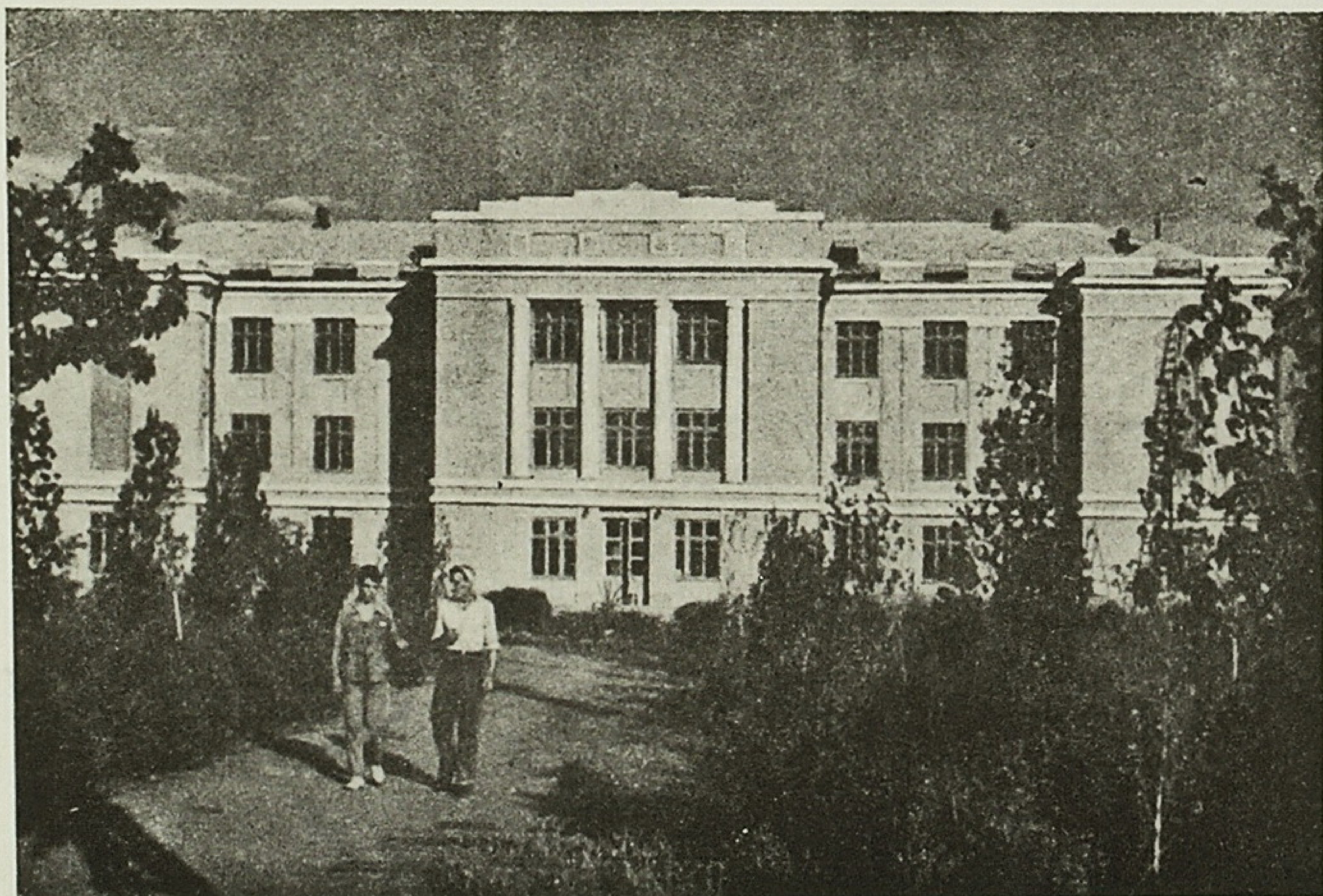
Черкаси. Палац Піонерів і Жовтенят



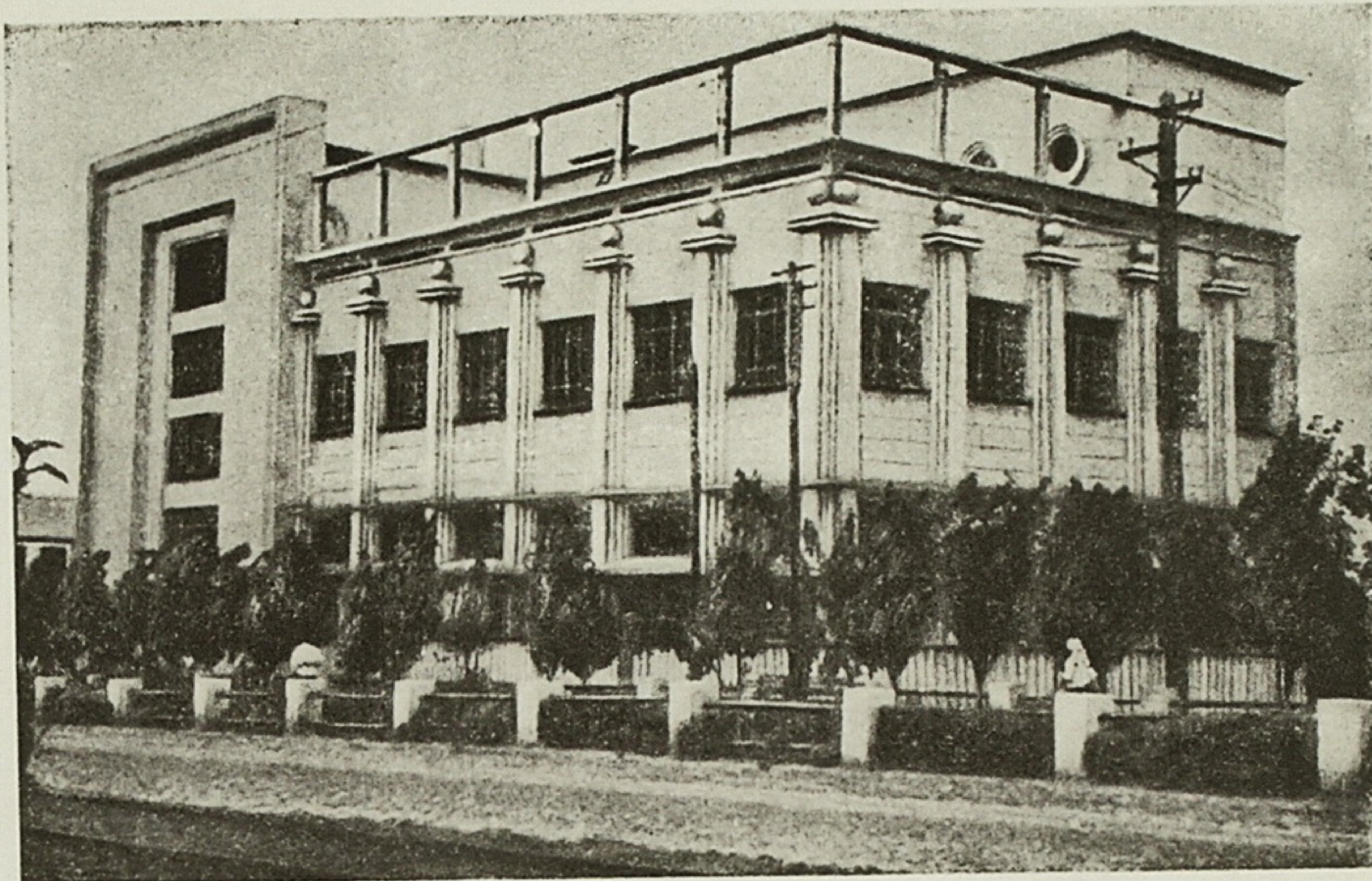
Звуковий кінотеатр на 450 місць у селі Соленом, Дніпропетровської області



Музей Т. Г. Шевченка у с. Шевченкове, Київської області



Нова школа у робітничому селищі Артемівського рудника (Кривбас)



Продовольчий універмаг „Гастроном“ у м. Горлівці (Донбас)



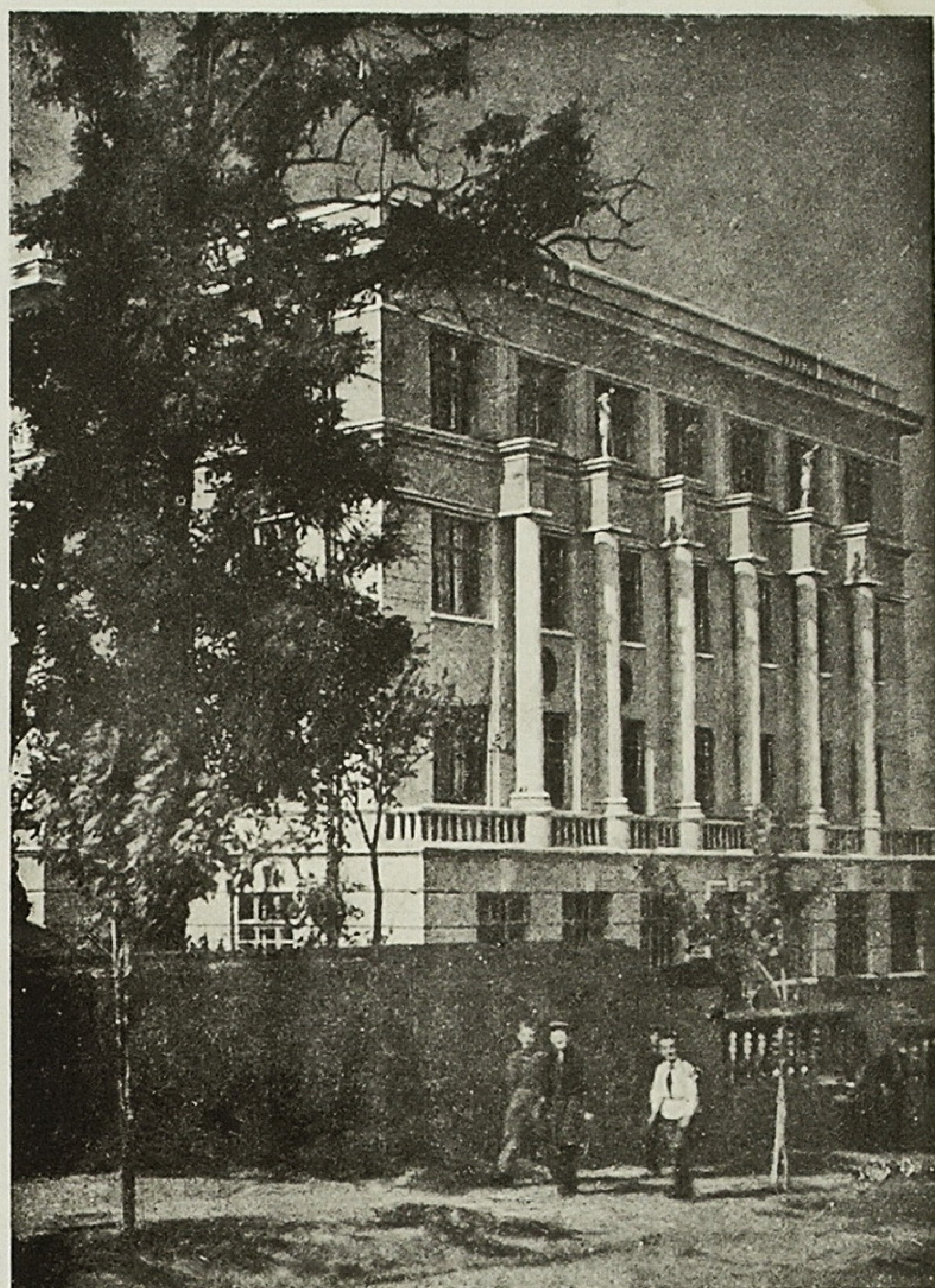
Будинок колгоспника Є. І. Штанька з колгоспу „Пролетар“, Бердянського району (збудований в 1937 році)



Село Чапаївка (Золотоноського району, Полтавськ. обл.). Колгоспна молодь виходить з кінотеатру



Дитяча залізниця в Дніпропетровську. Головний вхід до вокзалу



Будинок середньої школи ім. О. С. Пушкіна у Вінниці

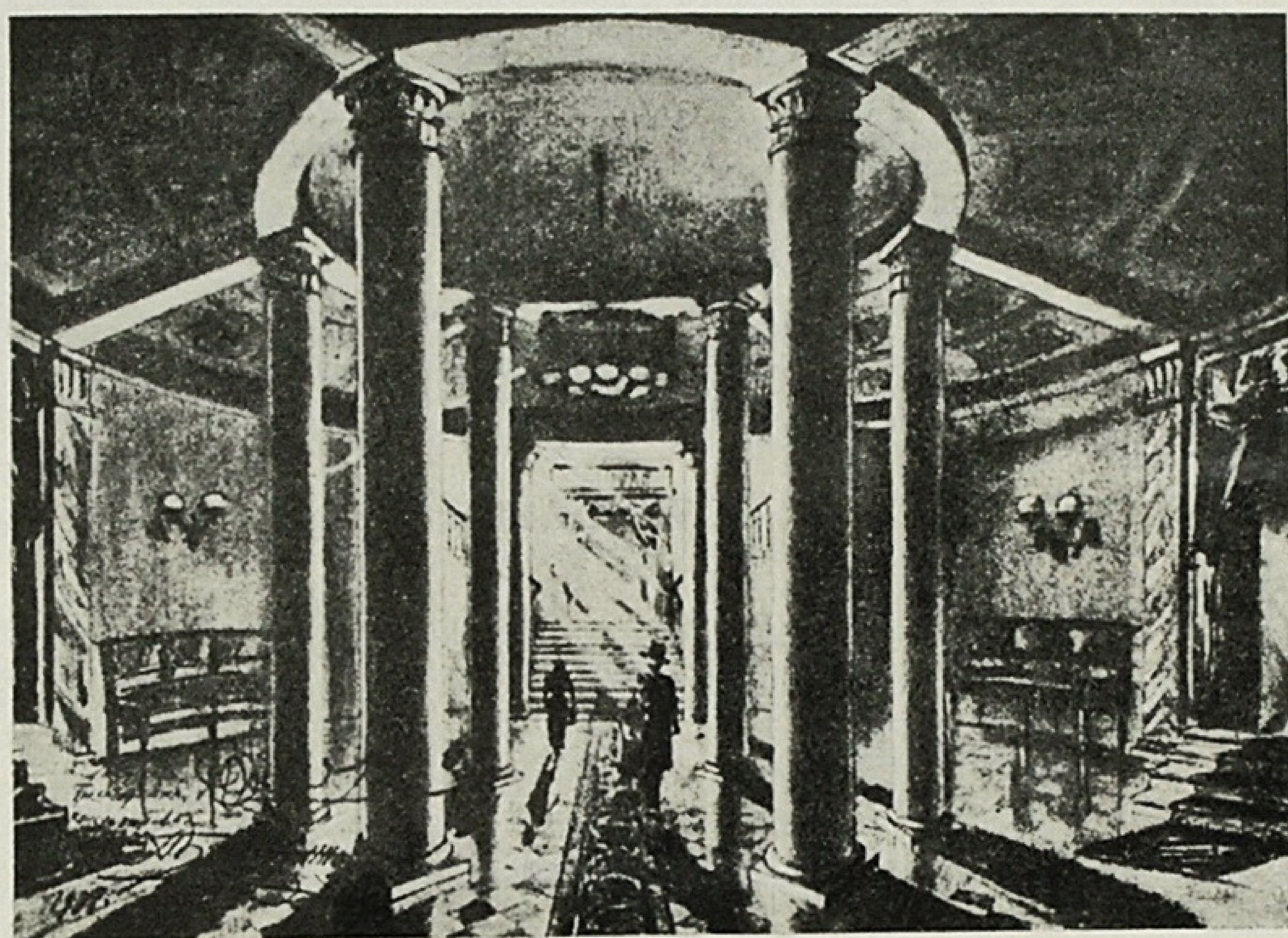
Реконструйований будинок театру російської драми в Києві



мілою масштабністю і лаконічністю. Автор розв'язав завдання просто, не вдаючись до спокусливих прийомів, часто-густо розрахованих на дешевий ефект.

Виставка дипломних проектів довела, що кафедра архітектури в цілому задовільно впоралась з своїм завданням.

Студенти будівельного інституту, готуючись з величезним ентузіазмом до радісного свята—20-х роковин Ленінсько-Сталінського комсомолу, зобов'язались ще краще, ще глибше розробляти проекти. Передумови для цього є: всі дипломанти одержали завдання ще чотири місяці тому, зібрали під час літньої практики потрібний матеріал, який вони опрацьовують у кращих, ніж в минулому учбовому році, умовах.



Інтер'вр вестибюлю готелю. Дипломний проект Д. Ханкіна

„...Ми повинні завжди думати про красу міста в цілому, про красу вулиць і майданів, але не можна ж забувати, що людина живе не на вулиці і не може жити самою лише красою. Для робітника, для кожного трудящого потрібне зручне, гігієнічне житло“.

З промови тов. Хрущова М. С. на нараді з питань будівництва в ЦК ВКП(б). 1936

Будівництво в Дніпропетровську

Університетське містечко

В 1937 р. за Дніпропетровськом розпочали будувати університетське містечко (автори проекту архіт. Я. К. Делант і Г. Л. Швецько-Вінецький). Це будівництво ведеться дуже повільно: тим часом збудовано 2 поверхи аудиторного корпусу і вирито котлован для другої будівлі—бібліотеки.

Будинок бібліотеки триповерховий. Головний вхід оформлений триповерховим портиком, на атику якого розміщена мармурова дошка з вирізьбленими словами з Сталінської Конституції про право на освіту. Бокові стіни оформлені скульптурними зображеннями геніїв науки. Конструкції будівлі цегляні, перекриття—залізобетонні. Головні сходи мармурові.

Бібліотека розрахована на 400.000 томів, вона має 2 зали на 200 чол. кожний, 10 кімнат для наукової роботи тощо.

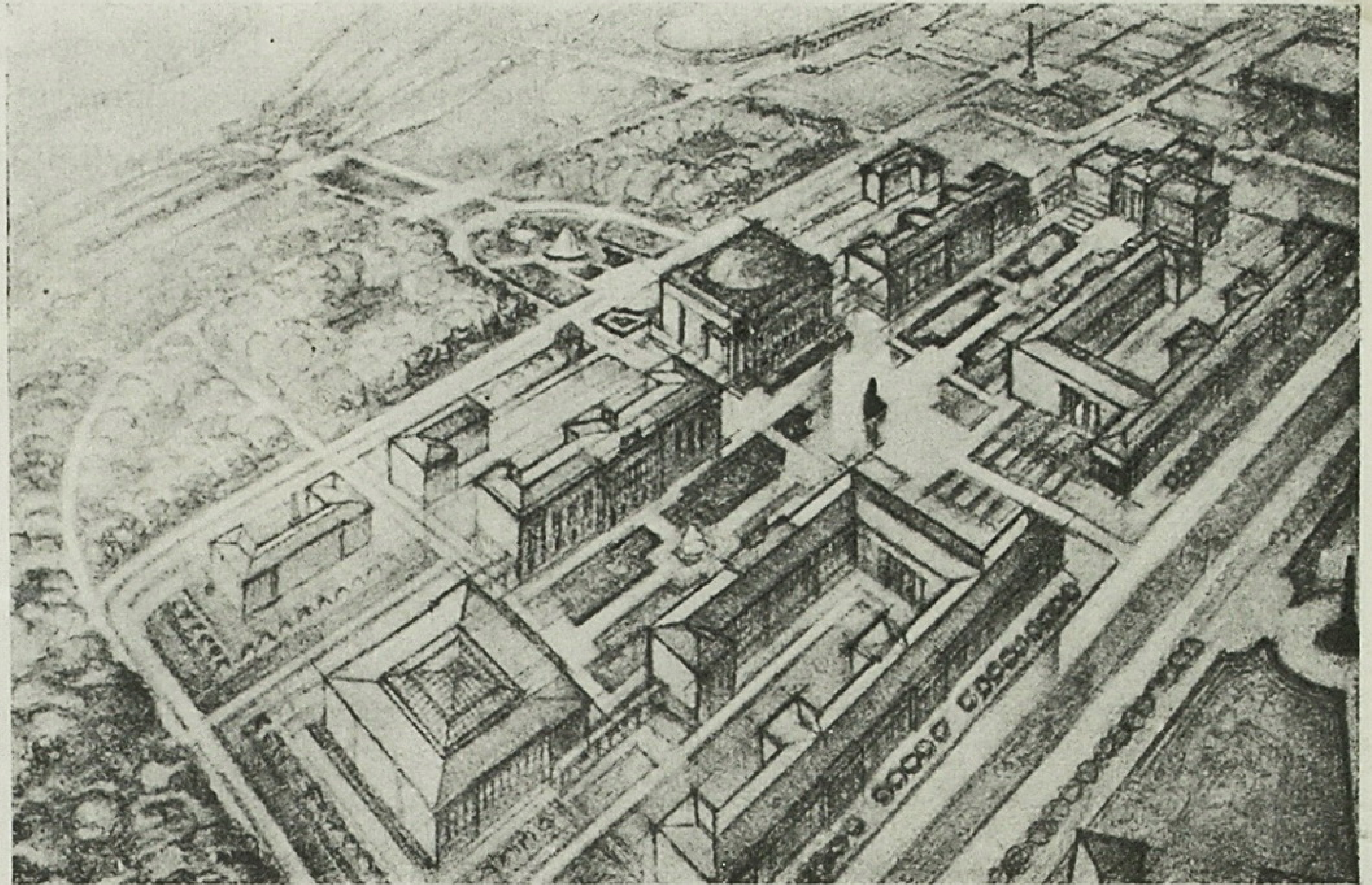
Об'єм чотириповерхового аудиторного корпусу 45.000 кб. м. Принцип архітектурного рішення—двобічна забудова коридору, який освітлюється, крім торців, сходовими клітками й чотирма фойє, розташованими по боках великих аудиторій (кожна з них на 200—250 чол.). Розв'язані аудиторії—їх всього 6—в формі сектора амфітеатрального типу. Демонстраційний стіл і дошка—місце лектора—оформлені, як портальна площадка. Передбачено кабінети професури, факультетська бібліотека з читальним залом, кімната для дипломантів, аудиторії на 50 чол., кімната групових занять і ін.

Авторів проекту не залучають до участ в будівництві, що наклало вже певний відбиток на якості будівельних робіт: неправильно переносяться розміри з рисунків у натуру, є чимало недоліків в цегляній кладці (ніші, колонки тощо).

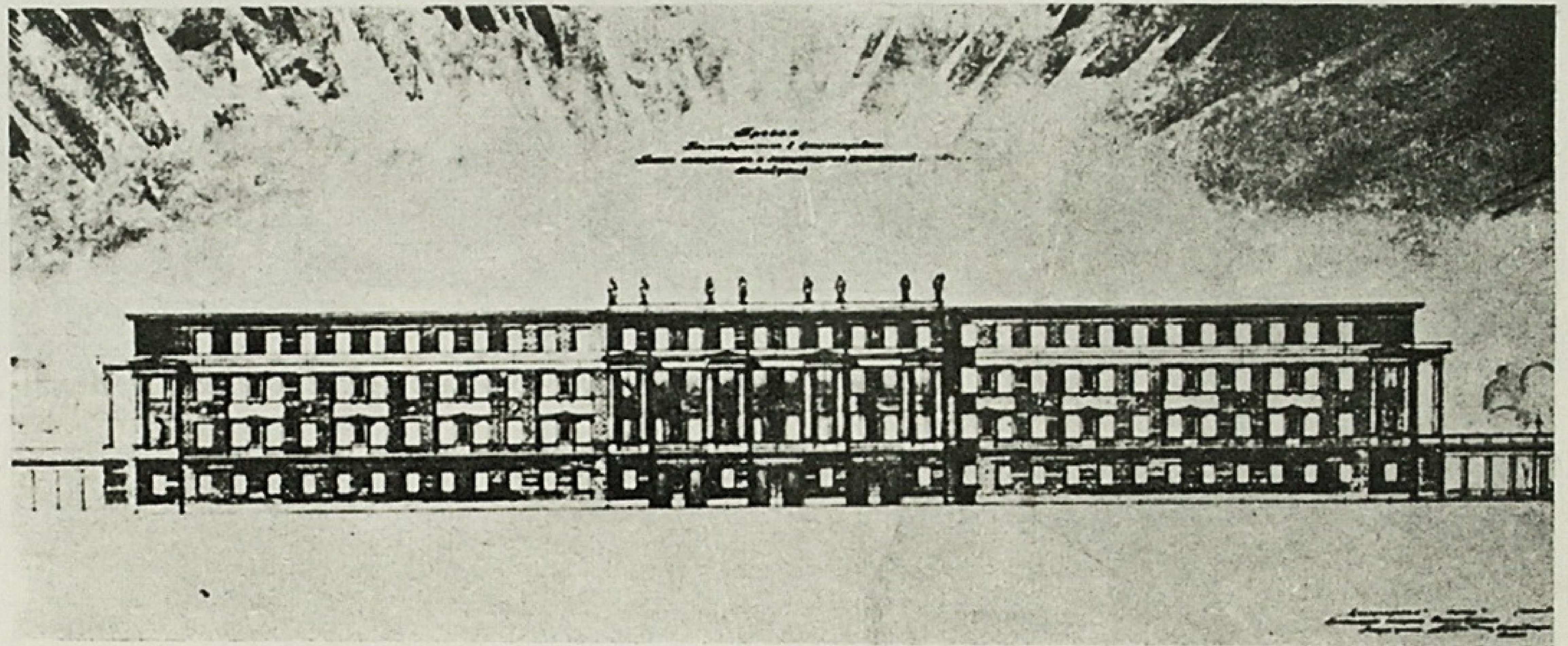
Коли буде закінчене університетське містечко – невідомо. Якщо в 1937 р. були асигновані кошти на будівництво аудиторного корпусу й бібліотеки, то цього року фінансується лише будівництво аудиторного корпусу. Це пояснюється тим, що архітектори дістали завдання спроектувати містечко на 8.000 студентів, тоді як там буде навчатись лише 3.000 чол. Отже треба, не гаючи часу, змінити об'єм будівництва, зменшити кількість корпусів. Але НКО УРСР зовсім не цікавиться цим важливим питанням.

Універмаги

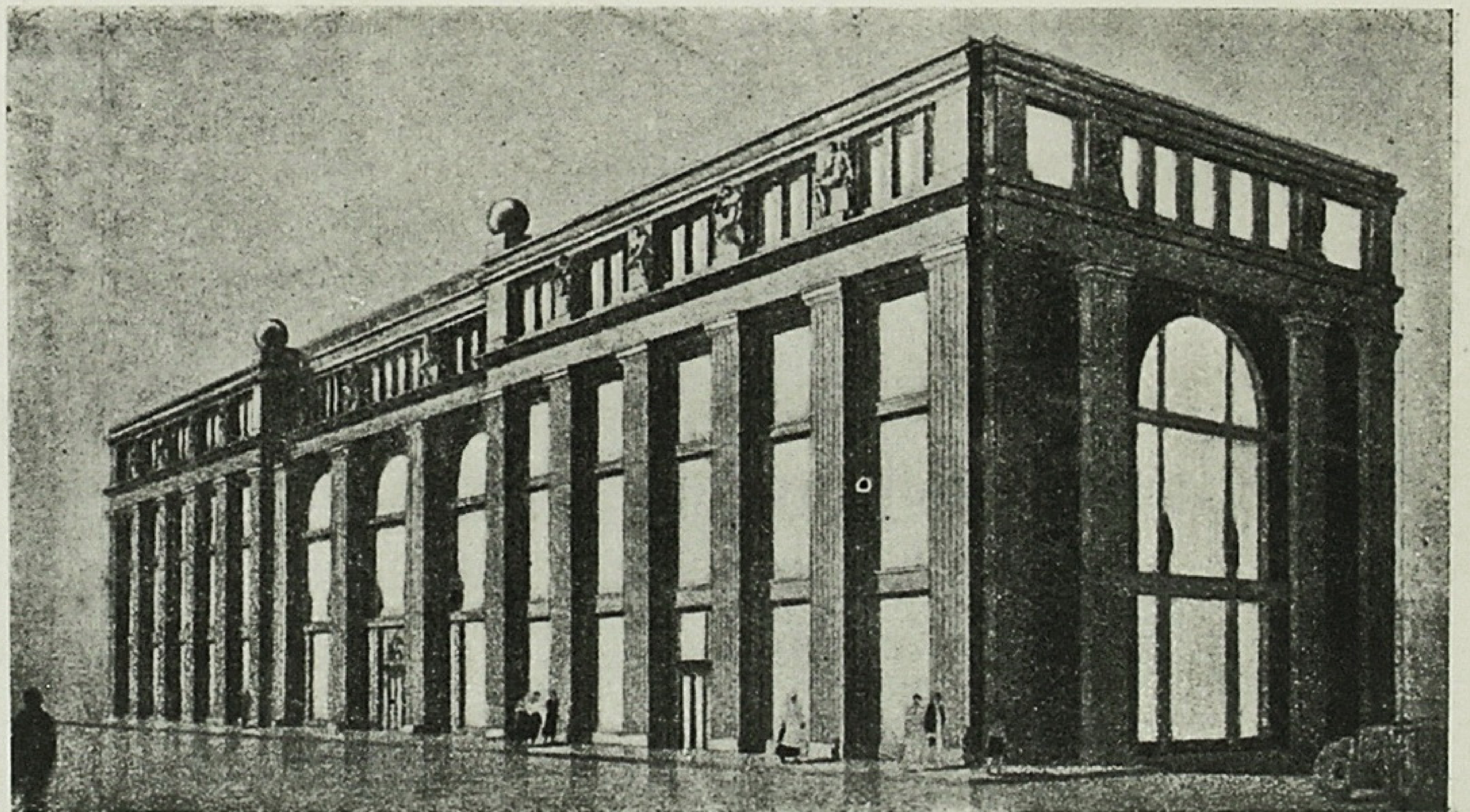
До XXI роковин Великої Жовтневої революції на основній магістралі міста—проспекті ім. К. Маркса буде збудовано універмаг об'ємом в 30.000 кб. м. і другий



Загальний вигляд університетського містечка



Аудиторний корпус університетського містечка



Універмаг „Дитячий світ"

значно менший—„Дитячий світ" (автор проектів архіт. О. Л. Красносельський). Вартість будівництва центрального універмагу, який має три торговельних поверхи і один адміністративний, — понад 3 млн. крб.

Роботи на цих будівництвах виконуються далеко не однаково. Інж. Б. Гусаков, який працює виконавцем робіт по „Дитячому світу", провадить будівництво задовільно. Далеко гірше стоїть справа на будівництві центрального універмагу. Облбудконтора (директор тов. Ейдельштейн) поставилась до цього важливого об'єкту більш ніж неуважно. Зовнішнє оформлення будівлі, на яке буде витрачено кілька сот тис. крб., робиться недбало, штукатурка фасаду неретельна. Є ще такі дефекти: антамблемент звисає над пілястрами карниз зроблено неглибокий, через що виступають медальйони. Барельєфи (робота скульпторів Мельгунової і Аносової) ширші за пілястри, над якими вони розміщені, при чому фактура барельєфів не пов'язана з фактурою будівлі. Не набагато краще виконано і внутрішнє оформлення будівлі. Так, наприклад, всі конструкції, які повинні бути покриті штукатуркою, виявились оголеними. Така „якість" роботи аж ніяк не пов'язується з меблями, які виготовляються з цінних порід дерева: горіх, дуб тощо.

Однак, облбудконтора байдуже ставиться до цих кричущих дефектів, протягом двох років не запрошує на будівництво автора проекту.

Обласні організації повинні звернути увагу на керівництво облбудконтори, яке не цілком справляється з своїми безпосередніми обов'язками.

Театр

Віддалеки від центра міста, поблизу заводу ім. Петровського, збудовано театр на 1.600 чол. (автор проекту архіт. О. Л. Красносельський, оформлення залу для глядачів — акад. архітектури Щуко і проф. Гельфрейх).

На просторій сцені театру, яку прекрасно видно з будь'якого місця, можна влаштовувати масові вистави з участю великих колективів до 500 чол. Сцена, яка устаткована спеціальною накатною рамою з поворотним кругом, має кілька гідравлічних підойм, з'єднана з колосниками спеціальним ліфтом. У театрі є кінобудка з звуковою кіноапаратурою. Артистичні вбиральні устатковані душами. Тут же, за сценою, є фойє для артистів і їдальня. Під сценою і залом для глядачів розташовані електрична підстанція, а також вентиляційна і протипожежна установка.

Великий мармуровий зал прикрашений барельєфами. Добре розв'язані акустика й освітлення залу. Театр має 7 просторих фойє, одно з яких можна використати для камерних концертів. Особливо виділяється фойє першого поверху. Воно являє собою колонний зал, оздоблений білим мармуром, з бронзовими капітелями, фонтаном і бронзовою скульптурою. Дуже розкішний вестибюль театру, зручний для евакуації глядного залу.

Зовнішнє оформлення театру, на який вже витрачено близько 6 млн. крб., ще не цілком закінчене. Треба оформити головний фасад, для якого харківські скульптури Анбіндер, Мельгунова, Лопатинський, Аносова й Матвієнко готують 5 горельєфів та 6 статуй. Перед театром треба збудувати басейн, зробити потрібні насадження тощо. На все це необхідно близько 200 тис. крб. Цю суму повинно асигнувати Управління в справах мистецтв при РНК УРСР, якому підлягає збудований на кошти заводу ім. Петровського театр.

Готель

За замовленням міськради архітектори Я. К. Делант і В. В. Самодрига розробили проект великого готелю на 210 номерів. В першу чергу будуватимуть 125 номерів, в другу—85. Об'єм 50.0000 кв. м. Вартість будівництва 4.700 тис. крб.

Науково-технічна рада Наркомгоспу УРСР, розглянувши проект, запропонувала авторам зробити в ньому деякі зміни: проробити пропорції еркерів, облицькувати гранітом тільки цоколь, а решту поверхів—спеціальною облицькувальною цеглою тощо. Ці вказівки автори використали. Проект уже затверджено.

Всього передбачено 170 номерів: 145 однокімнатних з передньою, умивальною, душем та інш., 20 двокімнатних і 5 трикімнатних—„люкс".

Готель запроектовано раціонально й комфортабельно, з високоякісним устаткованням, центральним опаленням, холодною й гарячою водою, вентиляцією, сигналізацією, газифікацією, телефонізацією всіх номерів, сміттєпроводами, пилососами тощо. Передбачено 2 пасажирські ліфти і вантажний.

Запроектовано також кімнати денного перебування для обслуговуючого персоналу, кімнати для чистки одежі й взуття, американка, перукарня, буфет, читальний зал, біліардна, пошта, ощадна каса, ресторан на 100 чол.

Цей проект з вини замовця не реалізується. Готель передбачалося побудувати на розі Пушкінського проспекту і вулиці МОПР. Тут, проти парку ім. МОПР, мав бути створений прекрасний ансамбль. Але на цій дільниці є 4 маленьких будиночки. Замість того, щоб переселити жильців, міскрада приділила під будівництво іншу дільницю — на розі Пушкінського проспекту і Кооперативної. В цьому районі створити ансамбль аж ніяк не можна. Але міські керівники вперто обстоюють свої вказівки, хоч за генпланом на цьому місці запроектовано стадіон.

Обласне правління Спілки РА заперечує проти цього варіанту, але не доводить справу до кінця. Т.т. Делант і Самодрига близько трьох місяців не працюють над проектом. Архітектурна громадськість Дніпропетровська цілком слушно ставить питання, щоб міськрада виконала своє перше рішення.

Ю. Зоря

В дніпропетровській організації архітекторів

Як тільки закінчились вибори до Верховної Ради УРСР, що їх дніпропетровські архітектори провели з величезним ентузіазмом, в організації на ціле літо запанував настрій байдикування.

Обране на початку червня ц. р. обласне правління (голова правління т. Дерябін) провело лише три коротеньких засідання, розподілило обов'язки між членами правління, затвердило план роботи секцій і на цьому заспокоїлось. Як працювали секції? Це питання мало цікавило правління, ніхто з членів якого, між іншим, не очолює роботу секцій. Секції теж майже нічого не робили.

Правління усе збирається винести на прилюдне обговорення генплан реконструкції Дніпропетровська. Кілька разів скликали збори, але вони з тої чи іншої причини зривались. Тим часом це питання вимагає величезної уваги. Бригада Дніпроміста, яка береться за планування Дніпропетровська, намагається „поламати" докладно опрацьований вже генплан, проти чого заперечують місцеві архітектори. Час, нарешті, розв'язати цю справу.

В останній час правління провело переоблік членів та кандидатів спілки. Однак, цю роботу не можна визнати за задовільну. Дехто з архітекторів відмовився проходити переоблік, але правління пройшло мимо цього питання. 13 чол. ще й досі не пройшли переоблік.

Політвиховна робота в домі архітектора влітку зовсім не провадилась, гурток ленінізму, як і решта гуртків, не працював, творчі вечори не відбувались.

Це величезний недолік. Політвиховна робота потрібна дніпропетровській організації, як повітря. Адже тут протягом кількох місяців точились безпринципні суперечки, кількох досвідчених архітекторів було безпідставно заплямовано на сторінках „Архит. газеты". До речі, ця газета, одержавши 5 місяців тому авторитетне спростування, й досі повністю не реабілітувала цих товаришів.

Обласне правління, враховуючи припущені помилки, повинно піднести роботу організації на вищий рівень, підтримувати живий зв'язок з периферією, мобілізувати всіх архітекторів на виконання рішень III пленуму Спілки РА СРСР і гідно зустрінути IV пленум.

В спілці радянських архітекторів України

Правління Київського палацу піонерів звернулося до спілки радянських архітекторів м. Києва з проханням організувати внутрішнє архітектурне оформлення кімнат Палацу.

Президія правління Київської обласної спілки архітекторів запропонувала Цивільпроекту, Міськпроекту, Промбудпроекту, АПУ та іншим організаціям взяти активну участь у розробці проектів інтер'єрів Палацу.

Загальне керівництво проектуванням доручено авторові павільйонів Палацу піонерів — архіт. В. І. Заболотному.

Будівництво таборів для туристів

Туристсько - екскурсійне управління ВЦСПС розпочало в цьому році в кількох містах УРСР будівництво літніх таборів для туристів. Один з таких таборів на 100 чоловік буде розташовано в Києві поблизу лаврського заповідника. Звідси відкриваються чудові краєвиди на Задніпрянщину, лівий берег річки, Аносовський парк і лаврський заповідник з живописними схилами Дніпра. Сама ділянка для таборів цікава своїми природними особливостями. Вона складається з двох майданчиків, що різняться між собою по висоті на 11 метрів.

На нижньому майдані будуть розміщені намети з дерев'яною підлогою, електроосвітленням та іншим потрібним устаткованням.

На верхньому майдані буде збудовано павільйон для екскурсантів з різними культурно-спортивними розвагами та санітарною частиною для санобробки приїжджаючих. Між майданчиками будуть зроблені п'ятимаршові сходи.

Приміщення павільйону одноповерхове, з цегли.

Вся ділянка біля павільйону буде оформлена зеленню з улаштуванням доріжок та асфальтового тротуару.

Автор павільйону — архіт. Л. К. Бірюков.

Будівництво кінотеатру в Чернігові

В обласному центрі — Чернігові, на розі вулиць Шевченка й Куйбишева закінчується будівництво нового кінотеатру.

У зв'язку з тим, що за планом реконструкції міста вул. ім. Куйбишева буде розширена — будинок кінотеатру розміщується з відступом від існуючої червоної лінії. Перед кинотеатром буде влаштовано невеликий майдан з зеленими насадженнями, де публіка зможе відпочивати перед початком сеансів.

Будинок двоповерховий.

В першому поверсі знаходиться вестибюль з гардеробом, центральна каса, буфет і зал на 500 місць з естрадою та приміщенням для оркестру.

На другому поверхсі буде розміщено фойє, місце для джазоркестру и фотоательє.

Внутрішнє архітектурне оформлення буде зроблено з використанням класичних форм. Проект кінотеатру розроблений архітектурно - художньою майстернею при Київському художньому інституті.

Проект готелю в Дніпропетровську



Зміст

РЕДАГУЄ РЕДКОЛЕГІЯ

Адреса редакції: Київ, Пушкінська 1, тел. 3-17-00

Художн.-техн. керівник **М. Дмитрієвська** Коректор **М. Степняк**

Уповнов. Головліту № 5600. Тир. 1.500. Здано до складання 28-X 38 р. Підписано до друку 8-XII 38 р. Зам. № 818. Друк. арк. 8. Пап. 4. Формат 62 х 94 см.
Фабрика художнього друку Державного Видавництва „Мистецтво". Харків, Пушкінська вул., № 44

Ціна 4 крб.